BEYLİKDÜZÜ CEMEVİ

MİMARİ PROJE YARIŞMASI 2015

BEYLİKDÜZÜ
BELEDİYESİ

BEYLİKDÜZÜ CEMEVİ

MİMARİ PROJE YARIŞMASI 2015

BEYLİKDÜZÜ
BELEDİYESİ

BEYLİKDÜZÜ BELEDİYESİ KÜLTÜR YAYINLARI
Genel Yayın No: 03
Araştırma-İnceleme: 02

Beylikdüzü Belediyesi Adına Sahibi
Ekrem İMAMOĞLU

Genel Yayın Yönetmeni
Fidan GÜL

Yayın Koordinatörü
Elif DEMİROĞLU

Katkıda Bulunanlar / Yayın Kurulu
Ömer Selçuk BAZ
Mahir POLAT
Hüseyin YANAR
Ömer YILMAZ

Kapak ve Grafik Tasarım
Fırat SEYMEN

1. Baskı, Şubat 2017 (1000 adet)

Yayınevi Sertifika No
12326

ISBN
978-605-66101-2-7

Baskı ve Cilt
Ofset Yapımevi Sair Sokak 4, 34410 Kağıthane İstanbul

Beylikdüzü Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü
Büyükşehir, Enver Adakan Cd. No: 2, 34520 Beylikdüzü-İstanbul

444 0 939

Tüm hakları saklıdır.

www.beylikduzu.bel.tr

facebook.com/beylikduzubelediyesi
twitter.com/beylikduzubeltr
instagram.com/beylikduzubelediye

bir ARKİTERA hizmetidir

BAŞKANDAN | Ekrem İMAMOĞLU 7

İNANÇ, KUTSAL MEKÂN ve CEMEVİ ÜZERİNE | Hüseyin YANAR 9

ALEVİLİKTE MEKÂN VE LİTURJİNİN VARLIK HALLERİ AÇISINDAN CEMEVİ'NİN ANLAM KATMANLARI | Mahir POLAT 11

İNANCIN MEKÂNI ve BEYLİKDÜZÜ'NDE BİR CEMEVİ | Ömer Selçuk BAZ 29

YARIŞMA ŞARTNAMESİ 31

JÜRİ DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI TUTANAĞI 35

ÖDÜL GRUBU
1. Ödül | Mehmet Metin POLAT, Bilge ALTUĞ, Ata KURT 38
2. Ödül | Eren BAŞAK, Meral ÖZDENGİZ BAŞAK, Deniz Dilan KARA 44
3. Ödül | Samet MOR, Damla GÖRE, Fatma Derya MARANGOZ, Gülberk KARAAĞAÇ, Özge KARAKAŞ 50
1. Mansiyon | Doğu KAPTAN, Murat ER, Fatma GENÇDOĞUŞ 56
2. Mansiyon | Ozan ÖZTEPE, Derya Ekim ÖZTEPE 62
3. Mansiyon | İbrahim EYÜP, Hakan Deniz ÖZDEMİR, Olcay Ovalı EYÜP 68
4. Mansiyon | Evren BAŞBUĞ, Can ÖZCAN, Özlem ARVAS 74
5. Mansiyon | Elif ÇINAR 80
Satın Alma | Murat POLAT, Emre İŞLEK 86
Satın Alma | Fatih ERDUMAN 92
Satın Alma | Abdulkadir ATA, Ahmet Emre DÜZ 98

4. ELEME
Şefik KARAKOÇ, Erdinç ÇOKSEVER 104
Çetin AYIK, Sinan ŞERİFOĞLU, Fadime KUL 110

3. ELEME
Erkan ERDOĞAN 116
Barış DEMİR, Sıddık GÜVENDİ 122
Mustafa Sinan ERBUĞ, İsmail Yavuz ÖZKAYA, Ayşe Selin GÜREL, Hüseyin Hilmi KEZER 128
Mahsuni SÖYLEMEZ 134
Merve DADAŞ, Ahmet ÇÖKELEK 140

2. ELEME
Ali Boygar ÖZLEN, İlay Rengin GENÇER 146
Dila GÖKALP, Marıja MILENKOSKA, Nergis KAHRAMAN 152
Ecehan FINDIK 158
Okan BAYIK, Serhan BAYIK, Ozan BAYIK, Erkan ÇEÇEN, Kardelen ALPTEKİN 164
Meltem YAZAL, Veysel AÇIKEL, Nikoloz LEKVEİSHVİLİ, Mariam Abu DAVAS 170
Volkan ERSOY, Ezgi ERKAN 176

1. ELEME
Emir ELMASLAR, Ayşe ŞAHİN 182

SON SÖZ
Cemevinde Cem: Beylikdüzü Cemevi Yarışması Üzerine | Hüseyin YANAR 187

Başkandan

Ekrem İMAMOĞLU
Beylikdüzü Belediye Başkanı

Kentlere değer, insanların hayatına anlam katan, zamana direnen mimari eserlerin arka planında sağlam bir fikir ve güçlü bir ruh yatıyor. Türkiye'nin, yerinde tasarlanarak uygulanacak olan ilk Cemevi projesi için açtığımız yarışmanın her aşamasında bu gerçeği yaşayarak gördük, hissettik.

Önemli bir toplumsal talebi karşılamak üzere inşa edeceğimiz Cemevi'ni gündelik siyaset kalıplarının tamamen dışında, bütünüyle kültürel, insana ve kente dair bir konu kabul ederek çıkmıştık yola. Uzmanlığa ve katılımcılığa dayalı bir süreç öngörmüştük ve bugün ne kadar doğru bir noktadan yola koyulduğumuzu görmenin mutluluğunu yaşıyoruz.

Yol boyunca bize rehberlik eden çok değerli Alevi inanç önderlerine, mimarlık ve kentsel tasarım uzmanlarına, akademisyenlere, proje gönderen 82 tasarım ekibine ne kadar teşekkür etsek azdır. Onların aklı, sağduyusu, yaratıcılığı ve çabaları sayesinde baştan sona Türkiye'ye örnek oluşturacak bir sürece imza atıyoruz.

Hacı Bektaş-ı Veli, maddenin karanlığı aklın, cehaletin karanlığı bilimin, nefsin karanlığı marifetin, gönlün karanlığı da aşkın ışığı ile aydınlanır diyor. Bu yarışmayla tam da böyle bir aydınlanmayı yaşadığımıza inanıyor, bu güzel deneyimin herkese ilham ve güç vermesini diliyorum.

İnanç, Kutsal Mekân ve Cemevi Üzerine

Hüseyin YANAR
Helsinki, 15 Haziran 2015

'İnanç', insanlık tarihi ile yaşıt, bazıları ve birçoğu için yaşama tempo tutan önemli bir olgu. İnanç haritasının geçmişten günümüze izleri belki de yaşam için çok şey anlatıyor. Hatta derinliklerinde inançların sırlarla dolu bir örgü olduğu da söylenebilir. Herkes neye, nasıl inanırsa inansın, inancın bazıları için yaşamın ve birlikte olmanın temel direklerinden biri olduğu da ortada. Buna rağmen inançlarından ötürü insanların hem geçmişte hem de günümüzde hala çok büyük bedeller ödedikleri, inandıkları uğruna yaşamlarını yitirdikleri de bilinen ve üzücü bir gerçek. Ama yine de farklı dinsel, mezhepsel ve uhrevi inançların bütün dünyada ve ülkemiz topraklarında onlara inanan ve sayıları büyüklükleri ne olursa olsun, yüzyıllar içinde yan yana komşulukları, bir araya gelmeleri, alış verişleri, birbirlerinden etkilenmeleri, birbirlerini etkilemeleri, bir inancın bir ülkeyi kaplaması, diğerlerinin irili ufaklı bunun içinde yer alması, yer bulmaya çalışması, bu birlikteliğin zorlukları, gerilimleri, bazı inançların birbirlerinden çok farklı temellere oturmaları, hatta aynı inancın bile farklı varyasyonları olduğu izlenebiliyor. Yakın ve uzak coğrafyalarda bu inanç dünyasının görünenleri yanında görünmeyenleri de var. Bazı ülkelerin büyük çoğunluğunu oluşturan dinsel topluluklar dışında bu tür bazı topluluklar da farklı nedenler ile daha kapalı dünyalar içinde inançlarını koruyorlar ve yaşatıyorlar. İnanç guruplarına ait olanların sayıları ne olursa olsun, ülke coğrafyasında farklı ağırlıklarda olsa da farklı düşüncelerde olsalar da bir arada olmaları, yan yana yaşam alanları bulabilmeleri, inançların, ibadetlerin özgürce sürdürülmesi, inançların çeşitliliği bu konudaki hoşgörü demokrasi adına çok önemli bir zenginlik. Hatta gerçek demokrasilerin kesinlikle olmazsa da olmazı.

İşte yarışmada sözü edilen Alevilik ve Alevi Toplulukları da geçmişten günümüze inançlarını, yaşam alanlarını, sınırlarını korusalar da bugünün ortamında inançları daha görünür hale gelse de onu bilmeyenler, o inancın bir üyesi olmayanlar için adeta hala kapalı bir kutu. Kendi üyeleri arasında bile bu inanışın temelleri, uygulanışı ve bu öğretideki nüans farklılıkları üzerine farklı platformlarda tartışmalar da hala sürüp gidiyor.
İşte yarışmada, yukarıdaki bu panoramada yukarıda sözü edilen özel bir inancın, Alevilik inancının, yine bu topluluğa özgü sembolü olan 'kutsal mekan'ının yani onların cemevi olarak isimlendirdikleri mekanlarının tasarlanması istenmektedir. Projede Alevi Topluluğunun kendi geleneklerine bağlı olarak, orada yapılacak ayinlerine ev sahipliği yapacak bir kültür evi, onun etrafa yayılımı, kapalı ve açık alanları ile birlikte tasarlanacaktır. Kutsal mekânın yarışma için açılan alanı konutların arasından akıp giden topoğrafyadaki bir vadinin kenarına hafif yarlaşmış şekilde bir yükseltinin yanı başında yer almaktadır. Alan Beylikdüzü'nde kentin bir bölümünde, yukarıdan aşağı hafif eğimle denize kadar uzanan topoğrafyada, oradaki halen yapılmış ve yapılacak olan etrafındaki konutların önünde verilen vaziyet planında yer bulmaktadır.

Ülkemizdeki yarışma tarihimizde, Maltepe'de hemen hemen aynı zamanlarda açılan benzeri bir yarışma ile birlikte bu konudaki ilklerden biri olacak bu bina Alevilerin yaşama dokunmalarının bir aracı olmalıdır. Yaşamın içinde yer alacak olan bu bina kavram olarak semboliktir ve hatta bu kutsal mekân bu inancın en önemli mimari simgelerinden biridir denilebilir. Ama mekânın sembolik veya simgesel olması, bunların mimari yorumu, abartısı, mütevaziliği, kimliği, kentle diyaloğu ve bu konudaki tercihler tamamen katılımcılara aittir. Bu kutsal mekân, bu cemevi, Alevi inancının derinliklerinden kopup gelen ve bugün bu geleneklerini her şeye rağmen korumuş ve kendine özgü inançlarını sürdüren bu topluluğun yaşama bakışlarından, onların günlük yaşamlarının içinden çıkmalıdır, yaşama sıkı sıkıya sarılmalarının, onu kucaklamalarının, ona dokunmalarının bir ürünü olmalıdır. Kısacası Jüri bu topluluğun derin kültürüne ışık tutacak cesur yorumlamalara, daha sonrakilere yol gösterecek çözümlemelere ve deneysel yaklaşımlara yarışmacıları cesaretlendirmektedir.

Alevilikte Mekân ve Liturjinin Varlık Halleri Açısından Cemevi'nin Anlam Katmanları

Mahir POLAT
İstanbul, Kasım 2016

Lamekândan bimekâna gelmişiz
Her bir sıfat ile mukim olmuşuz
Noktai sır Kaf u nunu bilmişiz
Küllü men aleyha fana bağlıyız (Mir'ati)

Giriş

Modern bir zamanda Alevilik ve mekân üzerine düşünmek kaçınılmaz olarak bizi Aleviliğin tarihsel kültürel referanslarına götürüyor. Bugün bir dini mekân üretmek salt bir form sorunu değildir, dahası böyle bir mekânın üretilip üretilemeyeceği gibi tuhaf soruların cevabı mimarlık süreci ile sınırlı değildir. Seküler olduğunu varsaydığımız postmodern çağda kutsalın yeni anlamları ve yeni katmanları, toplumsaldan kişisele, parçalanan çoklu anlam düzeyleriyle değişen ve dönüşen dinsel kültürel tarihi yeniden tesis ediyor. İnsanın ortak anlam kodları üzerinden okuduğu kapalı toplumsal yapıların dağıldığı farklı düzeylerde yeniden inşa edildiği bir dönemde geleneksel bir anlam dizgesi anlamak ve bu repertuar içerisinden yorumlamak sanıldığı kadar kolay olmayabilir. Alevilikte kutsal mekânın yeniden üretilmesi çabası kaçınılmaz olarak paramparça olmuş (edilmiş) bir iş bellek sorunu ile bizi karşı karşıya getirecektir. Üstelik tarihinde yasaklı olan bu toplumsal grubun dinsel anlam dizgelerini özgürce topluluk içinde paylaşamamış olduğunu da hesaba katmalıyız. Basitçe bir mekân üretmekten ve bu üretilen mekânın konfor ve fonksiyon değerlerine ulaşmaktan çok daha derin bir iddia olarak çağdaş mimari[1] yöntemlerle Alevilik inancının kutsal mekânın üretilmesinden bahsediyoruz.

Cebrail ve taşıdığı gök katlarını gösteren Safevi minyatürü. 13.yy'da yaşamış Zekeriyyâ bin Muhammed el-Kazvînî'nin 16.yy ortalarında Safevi İmparatorluğu döneminde, İran'da minyatürlenmiş Acaibu'l-Mahlukat ve Garaibu'l-Mevcudat kitabından bir bölüm.

Aynalı yazı ile oluşturulmuş İnsan-ı Kamil cemali. İnsanda kutsalın tecellisi anlayışının yansıması olarak "Ali" "Muhammed" hatlarının cemalde belirmesi ile "Hasan" "Hüseyin" makamlarının gösterildiği yazı resim örneği.

Alevilikte bilinen en temel anlamıyla tek ibadet şekli cem töreni olmayıp farklı takvimsel periyotlarla ilerleyen, birbirini anlamlı olarak tamamlayan, kişisel veya kolektif bir dizi liturji bulunmaktadır. Bugün üretilmeye çalışılan haliyle cemevi Alevilikteki kutsal mekânların içinde önemli bir yer tutar fakat ne tek başına cemevi Aleviliğin kutsal mekân anlam boyutunu açıklamaya yeter ne de cemevini tek başına bir liturji alanı olarak ele almak cemevi fenomenini anlamamıza yardımcı olmaz. Alevilikte mekân, zaman ve varlık düzlemi cemevinin anlam boyutunu kavramamıza yardımcı olabilir. Bu yazı içerisinde öncelikle bu anlam düzlemi üzerinde durulacaktır.

Alevilik varlık bilgisini zahiri ve batını olarak iki kategoride ele alır. Bu tüm gnostik inançların temel dayanağı olan kutsala ait bilginin görünür, gündelik deneyimler ve duyularla (zahiri) değil, derin kişisel erginleşme ve iç görüye dayalı, görünenin ötesinde (batıni) bir düzeyde elde edileceğine dair yaklaşımdır. Alevilik kutsala ait yaygın inanç biçimlerinin zahiri olduğunu, kutsalı kavramanın ve özümsemenin kökünde ona ait işaretlerin batıni gözle içselleştirilip, bu bilgilerin gönüle bu bilgilerin uyanması ile elde edileceğini bunun dışında bir yöntemin bu sırra ulaşmaya yetersiz kalacağı ve insanı ham ervah olarak bırakacağına ifade etmektedir. Bu açıdan ulaştığı batıni yaklaşımı hem teolojik hem de liturjik olarak tüm kutsal patiklerinin merkezine yerleştirir. Bu inanç çevresinde Bâtıni yaklaşım mekânı kökten belirlemiştir. Alevilik, kültürün tarihsel manasında dünyevi ve kutsal olmayan, profan görünümlü mekânın derin kutsal halleri üzerine özel batıni yorumlar ve kültürel pratikler üretmiştir. Mekân Alevilikte kutsalın değişik varlık hallerinin mihmandarıdır.

Alevilik, varlığın kutsalın bir hali olduğu yolundaki geniş dinsel düşünceye kökten bağlıdır. Varlık düzlemi zuhur etmiş, görünür olmuş bir kutsallık haldir. Zamanda ve mekânda oluşan zuhurlar değişik katmanlarda değer ile yüklenmiş özel bir hal taşırlar. Kutsal varlığın bir tecelli olarak En yüksek katmanı insan-ı kâmil mertebesidir. Zaman varlığın zuhur ettiği bir alan değil kendi başına kutsal bir belirme hali, tükenen, geçen, eskiyen değil tecelliyi mümkün kılan bir mekândır. Tecelli yeniden ve yeniden döngüsel olarak hareketin alanıdır ve bütün varlık aleminin sırrını taşır. Bu, biten değil, üretildikçe tamamlanan bir kutsal zamandır.

Alevilik, varlığın bazı kategorik haller sonucunda dönüşümüne ve nihayet parçalanmaz bir tekliğe ulaşmasının altını çizer, bu vahdet noktasıdır. Sonsuz çeşitlilikte zamanda ve varlık düzleminde ortaya çıkan "hak"tır. Bunun dışında varlık alanı yoktur. Fakat varlığın halleri hak noktasına ulaşmak için çeşitli mertebeleri dolaşırlar.

Alevilikte Mekân Kategorileri

Alevilik'te zaman ve mekânın da dâhil olduğu bir döngüyle kozmik yaratılış, lamekân, kevn-ü mekân ve bimekân halleri bulunur. Kozmik yaratılış aşamasından başlamak üzere varlıkların ilk meclisine konu olan mekân, Bezm-i Elest adı verilen meclistir. Bu meclis ruhların ilk yaratıldığında bir araya getirilip ikrar verdikleri meclis olarak cem töreninin arketipsel bir itkisidir. Alevilikte talip yani yolun yolcusu olan kişi ikrar vererek yola girer. Yaratılışın ilk ikrarı olarak görülen Bezm-i Elest Meclisi'nde ruhların verdiği ikrar, lamekân boyutunda verilen ilk ikrardır ve kevn-ü mekân boyutunda tesis olan ikrar ceminde, talip ikrar verdiğinde aslında ilk ikrarına bağlılığını bildirerek (hatırlayarak) uyanmış olur.

Lamekân ilinde bi nişan iken
Zuhur etti beni bir kan içinde
Üç yüz altmış altı nehirden gelen
Özüm katre etti umman içinde (Noksani)

Varlık ruhu yaratıldıktan sonra bir zaman lamekâna mihman olur. Lamekân, müphem bir belirsizlikte, mekânsızlık manasında aşkın bir mekân boyutudur. Zahiri mekânların dışında bir alemi kasteder. Batıni manada bir varlık oluşmuştur fakat henüz zuhur haline geçmemiştir. Ruh, lamekândan ceset denilen bedene geçerek çıkar. Bu zahiri manada yaratılmak doğmak olarak anlaşılır. Lamekân, kozmik oluşumun sahnesinde de görülen şekilde bir ummandır. Lamekânın cevheri ise insanda toplanmıştır.

Bende sığar iki cihan, ben bu cihana sığmazam
Gevher- i Lamekân benem, kevn-ü mekâna sığmazam (Nesîmî)

Lamekân elinden çıkan ervah, varlık âleminin döngüsü içine girer. Türlü varlık hallerinden geçer ve kevn-ü mekâna mal olur. Alevilik edebiyatının en güçlü eserlerinden olan devriyeler ruhun bu demde dile geldiği

1 Bu, mimariyi aynı zamanda sosyolojik bir süreç olarak da anladığımız bir çerçevedir, salt üretim, inşa sürecini kastetmiyoruz.

mekân olan hale (can cesedi- beden) ulaşana kadar geçtiği varlık hallerini hatta diğer donlarda görünme hallerini anlatır. Buna göre lamekândan kopmuş ervah en sonunda insana ulaşacağı bir döngü yoluyla tekrar hakka ulaşmak potansiyeline kavuşur. İnsan hak ile bir olmuş insan-ı kâmil kategorisine açılan bir kapıdır. İnsan kalbi hakkın makamıdır.

Kaf ü nun'un natıkı hem kainat'ın Halik'i
Küntü kenz'in aşık u maşuk'u Fazlullah imiş (Yemini)

Küntü kenz sırrı olarak adlandırılan sır çerçevesinde Alevilikte insan, hakkın mekânlarından birisidir. "Ben gizli bir hazineydim bilinmek istedim" hadisi çerçevesinde hak bilişsel canlı olarak insanın varlığında kendine açığa çıkarmıştır. Sır kavramı etrafında tarihsel olarak büyük bir gizlilikle taşınmış olan bu bilgiye göre hak insanın kalbinde mekân tutmuştur. Yine "Biz ona şah damarından daha yakınız"[2] ayetini de aynı çerçevede insanın hakka mekân olduğu şeklinde yorumlamaktadırlar. Bu inanç Aleviliğin hem teolojik hem liturjik birçok pratiğini temelden belirlemiştir. İnsanın yaratılışı inancında meleklere verilen Adem'e secde emrinin kökünde bu sırrın yattığı, hakka ulaşmanın insan gönlüne ulaşmaktan geçtiği inancı, Alevilikte insanı kutsallık mertebelerinin en üst sıralarında çekmiştir.

Hak insanın kalbini kendisine makam seçmiştir fakat buranın temiz arınmış olması gerekir. İşte bu insanın, insan-ı kâmil olmasıyla, gönlünü temizlenmesi ile mümkündür. İnsan-ı kâmil kevn-ü mekân halinde varlıkların tekrar vahdete (hakka) ulaşmaları için bir geçiş kapısıdır.

İnsan-ı kâmil makamı insanın hak ile hak olmasıdır. Devirden geçen can cesetten kurtulur, kendine kafes olan tenden kurtulur. Alevilikte turab olma esası bu niyetle ilgili bir pratiktir. Turab toprak manasına gelir, İnsan-ı kâmil yolunda giden talip egosundan benliğinden arınarak kendisini hizmete adar. Bu hal onu üzerine basılıp geçilen toprak gibi hissedeceği bir aşamaya getirmelidir. Turab olmak aynı zamanda Adem'in cismini oluşturan nesneye referans vererek insanın tekrar yaratıldığı veya ölünce dönüşeceği hamura dönmesi manasını taşır. Turab olan can artık bir toz zerre ve toprak olarak benliğini yok ederek tekrar hakka dönmüş olur devrini tamamlar. Klasik manada Aleviğin yaşadığımız hali, inanca göre kevn-ü mekân'a ait bir hal olmakla birlikte zamandan ve mekândan geçişler liturji ile gerçekleştirilmektedir. Bu durum cemevi meselesini kökten ilgilendiren bir fenomendir.

Pir Sultan'ım okur hem de yazarım
Turab olup ayaklarda tozarım
Yok mu benim şunda bir can pazarım
Dellah çağrışan şarı gördün mü (Pir Sultan Abdal)

Varlık alemi ve buna bağlı olarak en geniş manada uzam, Alevilikte onsekiz bin alem olarak tanımlanır. Evren kozmolojisinde dünyayı yedi kat gökyüzü kuşatmıştır, bu katların üstünde arş bulunur. Yedi yıldız (Ay, Utarid, Merih, Güneş, Zühre, Müşteri ve Zuhal) dokuz gök katı ve bunların dönüşünden oluşan dört unsur meydana gelir.

Dokuz felek bizüm sayvanumuzdur
Yidi yir yüzi hem seyranumuzdur
Zira insan suretidür donumuz
Kamu alem bizüm hayranumuzdur (Kaygusuz Abdal)

Dokuz kat ile dört unsurun dönüşünden üç varlık kategorisi ortaya çıkar cansızlar, bitkiler ve hayvanlar. Evren bir çark şeklinde dönüş halindedir ve bu dönüşe çark-ı felek denir. Bu varlık kozmolojide ortaya çıkan on sekiz sayısı on sekiz bin alem olarak evrenin tamamını ifade eder. İnsanın kalbi bu on sekiz bin alemin bir aynasıdır. Bütün evrenin insan-ı kâmilin gönlüne sığdığı sırrına, ancak gaflet uykusundan uyanmış talip erişebilecektir. Bu fasıldaki tüm haller, mekanlar semahın delilidir.

Ons ekiz bin alemin mir'atıdır kalbin senin
Hab-ı gafletden gözün aç göresin didarını (Seyfiya)

2 Kur'an-ı Kerim, Kaf Suresi, 16. ayet

Bir mikro kozmos olarak insan ve bedeni, tüm bu kutsal sırları içinde taşıyan bir hazinedir. İnsan vücudu, ham ervahtan çıkan ve gönül gözü uyanan insan-ı kâmil için bir seyrangahtır. Dikkat edilirse insan yüzünde ve vücudunda bu kutsal işaretler batıni olarak görülür.

Vahdet-i vücut ol girme eleme,
Makamı münevver gelmez kaleme.
Bir varlığı onsekiz bin aleme,
Bölünen sen, böldüren sen, bölen sen (Emini)

Mehmet Ali Hilmi Dede Baba insan yüzünde göz burun ve dudakların oluşturduğu çizgilerin "Ali" yazısını oluşturduğunu, insanın suretinde Alevilikte hakkın bir sıfatı olan Ali'nin[3] belirdiğini bunun insanın kutsiyetine işaret olduğunu belirtir. Alevi Bektaşilikte sınırlı sayıda üretilmiş olan yazı resimlerde insan vücudunun veya yüzünün kutsalın belirmesi ve sırrın ifşası olarak gösterildiği örnekler bu anlamda son derece önem taşımaktadır.

Aynayı tuttum yüzüme
Ali göründü gözüme
Nazar eyledim özüme
Ali göründü gözüme (Mehmet Ali Hilmi Dede Baba)

Alevilikte insan bedenine vücud şehri denilir. Hak şehri veya rıza şehri gibi isimlerle de anıldığı görülür. Tıpkı evrende olduğu gibi bedeni de 360 çeşme olarak tabir edilen damarlar beslemektedir. Bu şehrin yedi kapısı vardır. Bunlar iki kulak, iki göz, iki burun ve bir ağız açıklığıdır. Bedende dört yüz kırk dört kemik bulunur. Bunlar evrendeki velileri temsil eden dağlardır. Bu şehir iki direk üzerine inşa olmuştur, bunlar insanın iki ayağıdır. İnsan-ı kâmil vücud şehrinde yani kendi içinde bütün alemi görür. Burada bakış dışarıya değil içe döner, insanın ölçeği kendi beden duvarları, engeli kendi benliğidir artık.

Benem cümle vücûd içindeki cân
Benem küllî sıfat her dürlü erkân
Benem Leylî benem Mecnûn ki dirler
Benem ol ki özüm özüme hayran. (Kaygusuz Abdal)

İnsan bedeni ile başlayıp evrenin bütününe yayılan bir alanda tezahür eden varlık düzlemi inancı ile Alevilik mekânı kutsalın parçası, hali olarak görmektedir. Liturjiye konu olduğu andan itibaren mekân bu potansiyellerini gizil durumlardan kurtarır, açığa çıkarır. Mekânın bütünlüklü algısı ve kutsalın, varlık alemi ile bütünleşmesini sağlayan saçılma hali, kutsal dışı bir alan olmadığını her şeyin aşkın zaman ve mekânın parçası olduğu sonucuna ulaşır. Bu teolojik boyutu, liturjide ve ritüelde kendi hal dilleri ile gözlemlemek mümkündür

Alevilikte Mekânın Liturjiye Bağlı Anlam Katmanları

Aleviliğin temel ritüeli olan cemin töreninin arketipleri, Bezm-i Elest Meclisi ve Kırklar Meclisi inançlarıdır. Cem bir topluluk ritüeli olarak belirli aşamaları olan kolektif bir performans olarak görülebilir. Cem terim olarak toplanmak manasındadır. Batıni manada tükenmiş bir geçmiş zamanın sahnelenmesi değil sürekli yeniden tecelli eden bir arketipsel törenin yeniden vücut bulması, deneyimlenmesidir. "Temiz, saf, duru" bir topluluğun temsil ettiği kutsal ve arınmış topluluğun kutsala ulaşma ve aradan perdeyi kaldırma ve yenilenen bir erginlenme pratiği olarak görülmektedir. Cem kolektif bir ibadettir, bu yönüyle yakın inanç pratikleri ile özellikle diğer islami sectlerle arketipsel liturji tipi nedeniyle temel olarak ayrışmaktadır.

Kul Himmet Üstadım dediğim, neden
Gitmiyor sevdası bir dem serimden
İkrarlık güderek elest deminden
Hakk'ın ismi kalbimize yazıldı (Kul Himmet Üstadım)

3 Alevilikte son yıllardaki farklı inançsal, kültürel etkiler ile değişik bir görünüm almış olması bir kenara bırakılacak olursa, yaygın olarak önemli şahsiyetler Hazret ifadesi ile anılmamakta, bir sevgi nişanesi olarak yalnızca adları ile anılmaktadır. Bu doğrultuda biz de inancın diline uygun olması bakımından, yazı içinde Hz. Muhammed dışındaki kişilerin adlarını buna uygun şekilde yazmayı tercih edeceğiz.

İnsan-ı Kamil betimi (Birge, 1937: İllustrasyon no. 17)

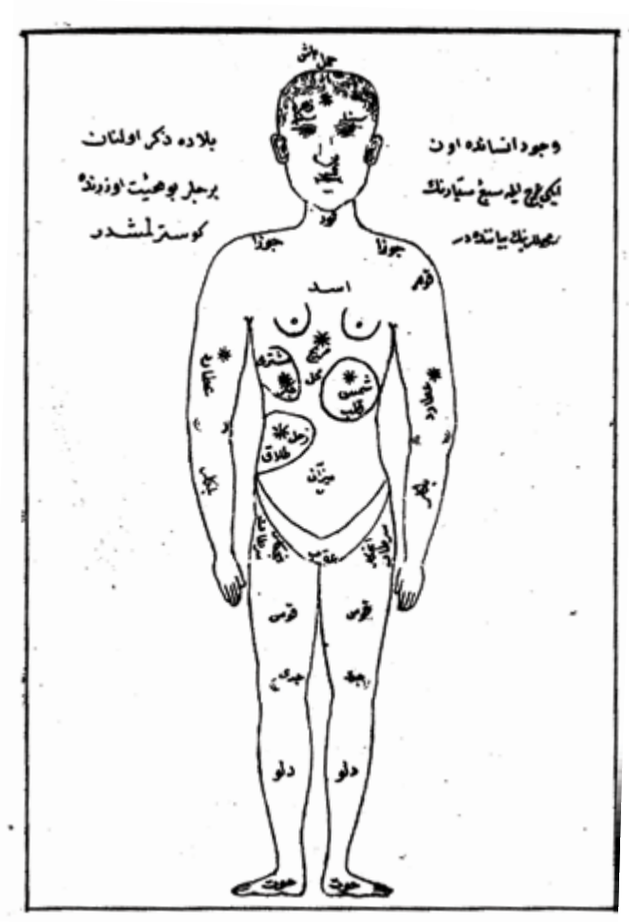

İnsan bedeni ve kutsiyetinin anlatıldığı Virani Baba Divan'ın ilgili bölümünde yer alan çizim. (Baba, 1873)

Miraç yolundaki Hz Muhammed'in karşısına arslan donunda Hz Ali'nin çıkması sahnesi. 1850 tarihli bir İran bölgesi taşbaskı kitabında bulunan Ali Quli Khu'İ tarafından illustasyon olarak üretilmiş resim. (Boozari, 2010)

Yukarıda anlatıldığı hali ile Bezm-i Elest Meclisi (elest demi) kozmik yaratılış aşamalarında bulunan ruhların yaratılması ve hakka ikrar vermesi törenidir. Bezm-i Elest Meclisi'nin Aleviler tarafından oldukça güçlü şekilde kutsanmasının diğer bir yönü inanca göre hakkın cemalinin bu mecliste görünmüş olmasıdır. Bu buluşma sırasında ruhlar tutkulu bir şekilde hakka aşk ile bağlanmışlardır. Dünya yaşamında bedene kavuşmuş, insan olmuş ruh, henüz ham evrah (olgunlaşmamış) iken maşukunu arar durur, bu aslında Bezm-i Elest Meclisi'nde içine düşen aşkın arayışıdır. Hakka zahiri bilgi ve öğrenme ile değil aşk tutkusu ile erişilebilir. Bezm-i Elest'te bu didara bağlanan insan tekrar o didarı görmek için mürşidin eteğinden tutmalı ve insanı kâmil yolunda yürümelidir. Cem bir erkân olarak, Bezm Elest Meclisi'nde verilen ikrara bağlı olarak bir yolda yürümektir.

Miraç, Alevilikte anlam bakımından en yoğun inançsal kategori ve diğer tüm mana boyutlarına tesir eden büyük bir fenomendir. Miracın Sünni İslam'da kabul gören yaygın anlayışından farklı olarak, Alevilik miraç olayında Hz. Muhammed'in deneyiminin hakkın didarını görmek ve doksan bin kelamın kendisine açılmasından daha farklı boyutları olduğuna inanmaktadırlar. Nübüvvet- velayet tartışmasının bu yazısının sınırlarını oldukça aşan anlam ve tartışmaları ekseninde, Alevilik Ali'nin hakkın tecellisi olduğu sırrının, Hz. Muhammed tarafından miraçda anlaşıldığına vurgu yaparlar. Mirac, Kâmil insanın ideal formu olan Hz. Muhammed için son kapı olan sırrı hakikate ulaşma makamı, en derin sırrın açığa (bilince) çıktığı özel bir aydınlanma ve zuhur anıdır. Hz. Muhammed Miraç'ta hak makamı olarak arşa çıkarak burada hak ile kaab-ı kavseyn makamında buluşur. "Kâbe kavseyni ev ednâ" sırrı olarak Alevilikte özel bir değeri olan bu sır, hak ile neredeyse birbirine değecek kadar yakın, hemhal olma, cisimlerin ortadan kalktığı bütünleşme hali olarak değerlendirilmiştir[4]. Yoğun batıni yorumlara konu olan bu sır Kuran Kerim'de Necm suresinde anlatılmaktadır. Hakkın didarına bir insanın bu kadar yakından erişmesi İslamiyet'te hakka kavuşmanın nişanı olarak görülmüştür. Alevilik Hz. Muhammed'in Miraç hadisesinde arşta Ali ile görüştüğünü fakat önce anlayamadığını, bu sırra miraça çıkarken ve inerken karşılaştığı bir dizi olaydan sonra vakıf olduğu ve sonunda erkâna ilişkin temel bilgileri gönül gözü ile öğrendiğine inanmaktadırlar. Öğrendiğine inanılan söz konusu erkân ise bugün Alevilerin sürdürdükleri erkândır. Sıklıkla vurgulandığı üzere Alevilerin Muhammed Ali'den kaldığını ifade ettikleri erkan miracda görülen ve öğrenilen bu erkandır. Burada Sünniliğin de temel ibadet pratiklerinin Mirac'da Hz. Muhammed'e öğretildiği inancı hatırlanacak olursa, İslam'da liturjik pratiklerin temeli olarak Mirac hadisesinin güçlü konumu dikkat çekecektir.

Hz. Muhammed Cebrail rehberliğinde Miraç'a çıkarken yolda Ali'yi önce bir aslan şeklinde görür, dönüşünde ise gökten gelen bir nida ile nasibini almak üzere daha sonra adlarının kırklar olduğunu öğrendiği velayet meclise yönlendirilir. Kırklar burada Hz. Muhammed'e kendi erdem ilkelerini ve erkânlarını (liturjilerini) öğretirler. Kırklar Meclisi adı ile anılan bu mecliste Ali de vardır. Bir nebi olarak Hz. Muhammed'in veliler nazarında bir meclise mihman olması ve erkân öğrenmesi İslamiyet'in büyük nübüvet velayet tartışmasının önemli bir yansımasıdır. Kırklar Meclisi, büyük ölçüde Hz. Muhammed'in karşılaştığı bu töreninin miraç pratiği ile birlikte birleştirilerek kişisel ve kolektif manada tekrar deneyimlendirdiği Cem töreninin arketipidir.

Yakin bil ebced ü burhan Ali'dir
Beyan - ı tevhid ü Kur'an Ali'dir
Muhammed Mirac'a vardığı gece
Kapıda gördüğü arslan Ali'dir
Çıkardı yüzüğün, verdi nişane
Hakikat gördü ki, Süphan Ali'dir (Hatayi)

Kırklar Meclisi'nde velilerin hiçbiri hiyerarşik olarak diğerinden üstün değildir. Oldukça yoğun bir kolektif ruhun birleşimi, aynı zamanda bu kırk veli nazarında varlığın tekliğini (vahdeti) vurgulamaktadır. Tören sırasında birisinin kolunda bıçak darbesi ile açılan yaradan sızan kan, yarası olmayan diğerlerinin kolundan da sızmaktadır. Yoğun batıni yorumları ile Kırklar Meclisi ve Miraç inancı cemlerde miraçlama adı verilen aşamada törenin en önemli noktası olarak vücud bulmaktadır. Cem törenini miracın yeniden kolektif olarak deneyimlenmesidir. Bu aşamada Alevi yorumu ile kutsanan Miraç hadisesi Aleviliğe ilişkin tüm değer ve inanç kategorilerinin, cemin temeli olarak edep ve erkanın aşkın zamanda tecelli etmesidir. Cem töreni başladığı anda cemaat Kırkların ta kendisi, mekân ise sema alemi ve arşı ala, yaşanan ise hak katına çıkıp kabı kavseyn sırrını anlamaya, dost didarını görmeye sebep olan miraçtır.

4 Kur'an-ı Kerim, Necm Suresi 9. ayet

Biz tertip eyledik Kabekavseyn'i
Kurbu ev ednada kurduk ayini
Fehmeyleyemezsin sen o mabeyni
Mirac'ın Leyletel'esrarıyız biz (Harabi)

Hak katına ulaşarak hak didarını görmesi ve hal diliyle hak ile doksan bin kelam etmesi hakikate ilişkin son aşama olan fena fillah makamına erişmek demektir. Alevilikte Dört Kapı Kırk Makam inancına göre son nokta olan bu nokta, mekânsal olarak dikey hareket sonucunda erişilen geniş mekânsızlığı, zihinsel olarak içe dönük derinlikli bir aşamayı temsil eder. Cem ayini işte bu iki kutsal arketipi değişik noktalarıyla mana bütünlüğü içerisinde yan yana getirmektedir. Cem ayının liturjik çerçevesi arketip ile bütünleşme sonucu kutsal zaman mekâna ve kutsalın bizatihi kendisine katılma eylemini tamamlar. Pozitivist mekân ve zaman algısının ötesinde batını anlamlandırma ile başlayan serüven sonucunda batını-zahiri ikiliğini de aşarak tek bir hakikatte buluşur. Ali'ye atfedilen, "ilim bir nokta idi, onu cahiller çoğalttı" sözünün hakikat aşamasında görünüşü bu çerçevededir. Bütün mana ve ritüel halleri kutsal zaman ve mekâna bağlı arketiplerde kodlanmış olan sırları anlamak içindir. Sır ama-i nokta'da gizlidir. Buraya bilgi yolu ile değil gönül yolu ile erişilebilir. Miraç olayının son noktasında bunun bilgisi gizlidir. Cebrail, Hz. Muhammed'e rehberlik ederken Sidret'ül Münteha makamına eriştiğinde artık bu noktadan sonra kendisinin gelemeyeceğini, hakkın nurunun kendisini yakacağını buna dayanamayacağını, yolu tek başına devam etmesi gerektiğini söyler. Cebrail aklı temsil etmektedir. Akıl ile erişilebilecek hakikat bilgisi sınırlıdır, gerçek hakikat bilgisini ancak o ateşte yanmayı göze alan gönül erişebilir. Yakın zamanlara kadar cem töreninde dedelerin veya bazı taliplerin tewte düşmeleri ve bizatihi cemevi ocağında yanan ateşle gösterdikleri kerametlere dayalı vakıaların oluşturduğu hafıza tarihi bu noktada hatırlanmalıdır. Alevilik inancında kolektif bir ibadet biçimi olsa da cem ayini sırasında, birliğin bir hali olan topluluk, vahdetin özüne ulaşmayı Miraç üzerinden deneyimlemektedir. Vahdetin bir nişanı olarak topluluğun, arketipsel liturji yolu ile miraca çıkması, Hz. Muhammed'in deneyimlediği gibi Ali'nin sırrına ermesi ve vahdetin en üst noktasına ulaşması inancı, Alevi erkânın en önemli bölümünü oluşturan cem ayinin temel dinamiğidir.

Gel talip dört kapı kırk makam sende
Irak gezme yakın gözle cananı
Arayıp maksudun bulasın tende
Vücudun şehrinde gözet mihmanı (Esiri)

Cemevi'nde Zahir ve Batın Mimari Elemanlar

Cemevi liturjik çerçevesi ile mekânda bazı fiktif ve somut mimari elemanlar bulundurmaktadır. Batıni bir görüşün sonucu olarak fiktif veya somut mimari ögelerin birbirilerine göre varlık düzleminde farkları yoktur. Bu çerçevede önemli nokta bahsedilen nesnelerin Batın manada bir temsil nesnesi değil bizatihi kutsalın tezahürü olduklarıdır. Sembolik anlama veya kodlama yaklaşımları yukarıda anlatılan varlık kategoriler açısından konunun anlaşılmasına hasar vermektedir. Mekânda alıştığımız manada bir şeyi temsil ettiğini düşündüğümüz herhangi bir nesne aslında hal şekline dönüşmüş kutsalın ta kendisidir. Diğer temsili dini mekânların Arkaik zihinsel bilinçaltı ifadeleri şeklinde, antropolojik verilerle izlenebilen bu özellikleri Alevilik söz konusu olduğunda herhangi bir gizlenme, anlam kayması veya eğretileme taşımazlar. Çağdaş cemevi örneklerinin geleneksel Alevilikten en ciddi manada koptuğu nokta bu sembolik veya temsil dizgeleridir. Kutsalın sadece temsilleriyle anıldığı, zaman ve mekân mesafesinin giderek uzaklaştığı yeni bir düzlem söz konusudur.

Alevilik yukarıda anlatıldığı şekliyle çeşitli düzeylerde mekânların kutsal mekânın farklı halleri olduğuna inanır. Cemevi bu açıdan kutsal arketiplerin tecelli mekânı olarak, yoğun bir batıni anlam dizgesi ile ortaya çıkmaktadır. Varlık düzleminin batıni olarak değerlendirildiği cemevinde mimari elemanlar zahiri anlamda varlık ve yokluklarıyla hem liturjik elemanlardır hem de Alevi toplumunun inanç dünyası ile yoğrulmuş antropolojik kültürel ögeleri içermektedir. Yasaklı ve bunun sonucu olarak kısmen kapalı bir topluluğun kamusal mekânları olarak bu mekânlar ve mekân fragmanları toplumsal hafıza tarihi açısından da taşıyıcı niteliktedirler. Mikro kozmos olarak bu uzam, bir dizi sırra veya benzeri daha küçük ölçekli kutsal veya tarihi vakıaya bir an için tekrar tecelli mekânı olur. Mimari elemanlar bu arketiplerde geçen batıni manalara içkin olan anlam katmanı ile cemin varlık alemine dahil olurlar. Cem bu anlamda salt insan ve cemaat düzleminde gerçekleşen bir

pratik değil mekânın bizatihi varlığı ile dahil olduğu bir törendir. Canlı cansız tanımlarının müphemleştiği bu aşamada Aleviliğin hakikat kapısının açıldığı ve "aradan perdenin kalktığı" varlık aleminin sırlarının aşıldığı bir evreye işaret edildiğine dikkat edilmelidir. Biz burada sınırlı olarak Alevi nefeslerinin ve liturjinin verdiği bilgilere dayalı olarak bu elemanların bazılarının hal durumlarını anlatmaya çalışacağız. Buradaki kısa çerçeve konu bütünlüğünün dağılmaması açısından tercih edilmiştir. Alevi-Bektaşi literatüründe bu konuda derin, özgün gnostik metinler bulunmaktadır.

Otuzunda ihsan ettin tuzundan
İkilik perdesi kalktı gözümden
Şükür Hakkı birlemişim özümden
Evvel iki bildiğime ağlarım (Sefil Sadık)

Kapı Alevilikte öncelikle bilişsel aşamaların adıdır. Ham ervahdan insanı kâmile uzanan yolda varlık aleminin bilgisi dört kapıdan geçilerek edinilir. Her bir kapı on makam içermektedir. Yatay düzlemde iç içe geçen doğrusal bir hareket gibi ifade edildiği hissine kapıldığımız dört kapı kırk makam aslında bir erginlenme pratiği olarak yükselme ve göksel bir tasarım olarak ele alınan on sekiz bin alemin keşfini içermektedir. Kapı hakka hakikate doğru yoldur, Aleviliğin kendisini "yol" olarak tanımlaması bu yüzdendir. Tüm toplumsal liturjiler nihayet kişinin merkezinde olduğu bir nefis ile mücadele olgunlaşma mücadelesidir. Kapıları aşan talip gittikçe kendisini hiçleştirerek turab olmaya yönelecektir. Bu hem arşa, miraç makamına doğru bir harekettir ki sonunca hakkın didarının kendisine açılacağı bir kişisel miraç çabasıdır hem de yere toprağa doğru bir harekettir ki toprağa dönmek, ölmek, ayaklar altına inmek manasını taşımaktadır. Bu hal üzere kapının yönü batıni manada muhteliftir.

Aynı zamanda insan bedeninin de kapıları vardır. İnsanın kalbi Beytullah (Alahın evi) yani Kabe'dir Aleviler için. Beytullaha erişmek insanın kendi içine doğru bir yolculuk yapmasını gerektirir.

Adem değil midir nur-u arşullah
Adem değil midir kenz-i sırrullah
Adem değil midir Kabe beytullah
Sen seni gör cümle eşya şendedir

Yedi iklim yedi derya sendedir
Yedi ayet yedi esma sendedir
Yedi kitap yedi bina sendedir
Sen seni gör cümle eşya sendedir (Güzide Ana)

Batıni bilginin kaynağı olarak veliyet makamının kutbu halindeki Ali, Alevilik yolunun kapısıdır. Hakikat bilgisine Ali kapısından geçilerek ulaşılabilir. Kapı Ali'dir. "Ben ilim şehriyim; Ali ise kapısıdır" hadisinin bu anlayışta özel bir yeri vardır. Cemevinde kapı niyaz edilerek içeri girilir ve bu niyaz bizatihi hem Ali'nin hali olan yola hem de Ali'nin bizatihi kendisine yapılmaktadır. Kapının üstü altı yan söveleri dört makamın, dört yönün ve Ehlibeyt'in zuhurudur. Kapının üst eşiği Hz. Muhammed, alt eşik Fatma Ana, yan söveler Hasan ve Hüseyin makamları, kapının kilidi ve kendisi ise Ali'dir.

Yedi kapı arşullahın katında
Dördü zahirinde üçü batında
Gördüm bir kişinin iradetinde
Üç yüz altmış altı yeksan kolu var (Hatayi)

Özellikle Bektaşilik dört kapıyı dört mertebe olarak ele alıp ibadetin niteliğini buna göre kategorize etmiştir. Şeriat kapısında ibadet, tarikat kapısında niyaz, marifet kapısında adak ve hakikat kapısında vuslat edilir. İkrar vermiş talip yola girmiş Alevi, tarikat kapısına geçmiştir. Şeriat kapısından geçip tarikat kapısına ulaşmış Alevi artık namaz değil niyaz pratiği ile meşguldür.

İşte bu aşamada geçilen "eşik"ler hem mekânı yeni bir aşamaya taşır hem de kişiyi başka makama ulaştırır. Aynı zamanda Ehlibeyt zuhuru olan kapının eşiği onu ayakta tutan Fatma Ana'nın zuhurudur. Bir araf noktası

Cemde semah hizmeti sonrası post makamı önünde dara duran canlar. (Ocak, 2009: 342)

Aynı zamanda bir üçlerin birlenmesi manasında 3 ayaklı, orjinali geyik boynuzu olan çerağ. Geyik, Alevi Bektaşilikte, özellikle pir ve mürşitlerinin menkıbelerinde sıkça karşılaşılan ve kutsiyet atfedilen bir hayvandır. (Ocak, 2009: 382)

Amasya, Göynücek, Tencirli Köyü, Ağuçan Ocağı tarihi cemevinde kırlangıç kubbe ve ocak (Fotoğraf: Mahir Polat Arşivi, 2012)

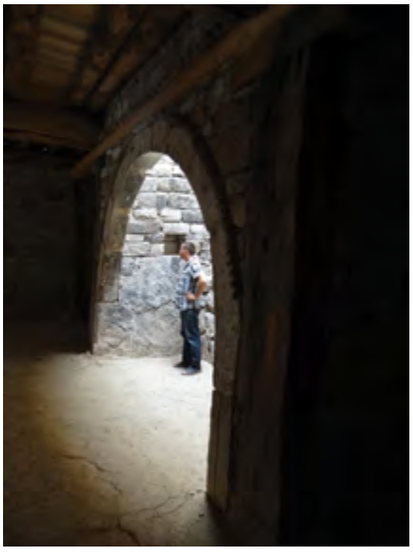

Tokat, Zile, Acısu Köyü, Anşa Bacı Ocağı tarihi cemevi iç mekanda ocak yeri (Fotoğraf: Mahir Polat Arşivi, 2013)

olarak eşik, yükseliş ve makamı temsil eder. Bu nedenle eşiğe basılmaz, eğilerek öpmek sureti ile niyaz edilir. Aynı zamanda Fatma Ana ile yola girerek "güruhu naciye"ye dahil olmanın, yani ruhun yeniden doğumunun temsili olan yola girmenin zuhuru olarak eşikten geçilir.

Berzahtan kurtulup çıktım aradan,
On yedi yaşında doğdum anadan,
Mehmed Ali Hilmi Dede Babadan,
Çok şükür hamdolsun geldim imkâne (Edip Harabi)

Berzah insanın kör olduğu, kendini bilmediği ölü yaşadığı zamandır, aradır. Yine bir araf olarak ana rahmi müphem bir bekleme zamanı ve lamekân halidir. Talip ehlibeytin yoluna (tarikat) Fatma Ana'dan doğarak girer ve güruh-u naciye'ye dahil olur, yol evladı olur. Bu doğum ana rahminden kopuşun değil ona dönüşün nişanıdır.

La mekân elinden misafir geldim
Bu fani mülküne bastım kademi
Nerenin selamın getirdin dersen
Elest-i bezminden indik bu deme

Dört kapı batıni manada mekânda bulunur. Cemevine girilince değişik erkânlarda farklılaşmakla beraber dört kapı selamı verilir. Bu dört kapı mekânda bulunan kademeli geçişleri ve aşamaların zuhurudur. Alevilikte genellikle birer adım atılarak ve her adımda mekânın Kırklar Meclisi olmasına izafe olarak mekânda batıni olarak mevcut olan her kapı erenlerine seslenmek sureti ile yere niyaz edilerek, Bektaşilikte ise dört yöne dönülerek verilir. Dört kapı selamı aynı zamanda mekânı evrenin odak noktası kılar. Dört kapıdan geçen talip meydana ulaşmıştır.

Ol demde uyandı bâtın çerâğı
Rehberim boynuma bend etti bağı
Dört adım ileri attım ayağı
Koç kurban dediler inana geldim

Dört kapıdan selâm verdim aldılar
Pîrim huzuruna yedip geldiler,
El ele, el Hakk'a olsun dediler
Henüz masum olup meydana geldim (Şahi)

Kelime anlamı ile açığa çıkmanın, zahirin yok olup hakkın ortaya çıkması manasına gelen, fiziki mekân olarak meydan, vahdet inancı doğrultusunda kâinatın tamamı ve vahdetin toplam tecellisi manasında evrendir.

Meydan farklı hallerin zuhuru olarak liturjinin ve inancın yoğunlaştığı noktadır. Her şeyden önce meydan mahşer yeridir. Ölmeden ölmek desturu gereği Alevi canlar meydanda kul hakkından arınmak manasında diğer taliplerden rızalık alarak meclise katılırlar. Bu bir mahşer yargısıdır. Bir diğer adı görgü olan cem, taliplerin birbirinden razı olmaları ön şartı ile başlayabileceği için meydanda sırayla yargılanmak veya razı olunmak manasında cemaatin ve postun görgüsünden geçerler. Tarık altından geçme veya pençe uygulaması ile ikrar üzere görgüden geçen canlar artık kırkların zuhuru olacak saflık ve püripaklığa ulaşırlar. Rızalık alamayan talip erkân üzere dara çekilir. Dar meydanın ortasında, kendisini yola kurban olarak sunma biçiminde gerçekleşen bir yargılanma, sorgu pratiğidir. Dar, bir kurban olma, canını yola teslim etme töreni olarak dört büyük yol şehidinin ismi ile anılır ve bu kurbanların meydandaki tecelli halleridir. Kolu Açık Hacım Sultan'a atfedilen makam olarak görülen meydan taşı, cezalandırılma ve kişinin kendi nazarında kendisini dara çekip af dileme makamıdır. Kusurlu talip bu taşa yönelerek baş koyar, Zülfikar zuhuru olarak tarık çalınarak hal dili ile cezalandırılır. Meydan taşına baş koyan kişi erkân içinde derin bir utanç yolu ile cezasını çeker.

Abdal Musa aydur gerçek er isen
Ali'yi sevene muhib yar isen
Hakk'ın didarını görem der isen
Urganı boynunda dar meydanıdır. (Abdal Musa)

Meydan vahdetin zuhur alanıdır, batıni sonsuzluğunda vahdetin tecellisini aşikâr kılar. Hak burada belirir ve zuhur eder. Aleviliğin sır kavramlarının bu noktada liturjik ve zihinsel karşılıkları bulunmaktadır. Meydan semaya ve yeraltına açılan bir geçiş alandır. İnsan-ı kâmil buradan semaya yükselir. Meydan bir yükselme miraç pratiği olarak semah alanıdır. Semah, gökyüzü manasında sema isminden türemiştir. Farklı anlam katmanları olan semahlar dairesel bir formun çark halinde yoğunlaştığı bir merkez vurgusuna dayanmaktadır. Meydanın daireselliğini belirleyen liturjinin bir diğer aşaması ise yine halka adı verilen daire şeklinde cemal cemale olmaya vurgu yapan oturma poziyonudur. Gerçekte fiziki mekânın formunu daireye yönlendiren kullanıcı tercihi, meydana niyaz etmenin ve birbirine hiyerarşik pozisyonu olmayan kırklar meclisine atıf ile topluluğun birbirine yüz yüze bakması ile ilişkilidir. Alevi meydan niyazında bir yandan mikro kozmos olan evrenin toprağı öpülerek turab olma hali gerçekleşir diğer yanda ise dairenin imkânı neticesinde tam karşısına düşen canın cemali kıble sayılarak hakkın tecellisi olarak insan-ı kâmile secdesi gerçekleştirilir.

İstivayı gözler gözüm,
Seb'el mesanidir yüzüm,
Enel-Hakk'ı söyler sözüm,
Miracımız dardır bizim (Balım Sultan)

Arketipsel olarak Kırklar Meclisi ve Miraç hadisesinin zuhuru olarak ayn-i cemde meydan esas törenin zuhur makamıdır. Bu noktada miraçlama safhasında okunan nefes ile birlikte topluluk, miraç pratiğinin tecellisine aşama aşama dahil olur. Miraçlama safhasında topluluk nefesin yönlendirdiği sıralama ile Alevilik nazarı çerçevesinde miracı gerçekleştirmiş olurlar. Bu esnada mekân miracın aşamaları, farklı katmanlardaki tüm mekânlara dönüşmektedir. Sırası ile dünyevi mekânlar (Hz. Muhammed'in evi), semaya çıkış aşaması olan mekânlar (kubbet'üs sahra), gökyüzünde sır içindeki sırları ilk gördüğü sema katları (çark-ı felek), Şir-i Yezdan'ın belirdiği yedinci felek, sidretül münteha makamı, kab'ı kavseyn makamı, arş ve nihayet tüm sırrın faş olduğu kırklar meclisi, "meydan"dadır.

Muhammed Mirac'ın yoluna girdi
Bu sır gayet sır içinde sır idi
Şir donunu, Hatem mührünü verdi
Bu sırrı kim ey eder Ali'den gayrı (Abdal Musa)

Meydanı ayakta tutan direkler varlık âlemini ayakta tutan Ehlibeyt'in tecellisidir. Felekleri ve arşı taşıyan direkler aynı zamanda bu makamlar ile zahiri mekânı birbirine bağlayan geçiş yollarıdır. Sema âlemlerinin ve arşın dünya ile kurduğu bağlantı yolları olarak meydanı taşıyan direkler birer axis mundi'dir (dünya ekseni). Meydan evi veya tarihi cemevlerinde fiktif veya fiziki olarak var olan bu direklere asılmaları sureti ile Alevilik inancında son derece önemli yeri olan evliyaların (tarık) makamlarıdır. Tuba ağacından ve canlı olduğuna inanılan tarık mekânda bulunan en kutsal nesne pozisyonundadır. Tarık ile temas kuran kişi olarak dedeler ve nesne olarak karadirekler bu kutsiyetin geçtiği diğer varlıklar haline gelmektedir. Tuba ağacının dalı olan tarıkı üzerinde taşımak ve bir nevi dalı olarak ilişkilenmesi bakımından karadirekler bizatihi tuba ağacı haline gelmektedirler. Yine yukarıda anlattığımız miraç mekânı olarak meydan olgusu nazarında, karadirek aynı zamanda evrenin üzerinde durup tüm mekânları dalları ile kuşatan kozmik ağaç ve Kab-ı kavseyn makamı da olan sidretül münteha zuhurudur.

Birinci makam mescid-i Aksa
İkinci makamı sidre-i münteha
Kabe-ı kavseyn makam- Evedna
Aşıklara ihtiyaçtır bu semah. (Haydar)

Meydanın üzerini örten tavan veya çatı sema âlemidir. Batıni manada 9 kat (7+2) gökyüzü meydanın üzerinde yer alır. Hacı Bektaş meydan evinde en net ifade ile ortaya konulmuş olduğu hali ile meydan evinin tavanı miracda geçilen sema katları, feleklerdir. Tam ortasına gelen açıklık berzahtan çıkış makamı olan arştır. Burası hem nokta-ı ama hem vahdet makamıdır. Bir göğe yükselme pratiği ile insanı kâmilin erişeceği makam olan fena fillah makamı cemevinin doğum, çıkış, kaçış veya uçma açıklığıdır. Bu manada hakikat kapısı olmak kadar bir yeniden doğumun tecelligahıdır. Meydanın ortasında gerçekleşen liturji töreninin en yoğun anlarından birisi olarak semah sırasında canlar kanat çırparak semaha doğru pervaza başlarlar. Bu miraca çıkış deneyimidir. Sema katlarını aşarak ulaşacağı makam olan bu açıklık tarihi cemevleri ve meydan

evinde kırlangıç kubbe ile sağlanmış giderek daralan ve kademeler şeklinde katlar oluşturan bir sistemin son noktasıdır. Bu açıklık aynı zamanda arş katlarından dünyevi mekâna uzanan bir ışık yolu olarak axis mundi, miraca çıkış yolu olmasının yanı sıra sıratel müstakim'in de tecellisidir. Aynı zamanda bu açıklığın tam altında gerçekleşen dara durma pratiği de aynı şekilde bir axis mundi olarak insan bedeninde tecelli eden diğer sırat müstakim delilidir.

Hakkın kandilinde gizli nihanda
La mekân elinde sır idi Ali
Küntü kenzin hep esrarı andadır
Dünya kurulmadan var idi Ali (Devranî)

Aleviliğin kozmik yaratılış inancında, lamekânda aşk urganına asılmış bir kudret kandilinin içinde ışıldayan nur ile evren var olmuştur. Bu bazen birbirine dolanmış iki nur olarak Hz. Muhammed ve Ali'nin velayet ve nübüvvet nurudur. Bazen de yalnızca bir nur halindeki Ali'dir. Alevilikte cem töreni çerağ uyandırması denilen Allah Muhammed Ali nuru, zuhuru olan üç nurun uyandırılması ile başlar. Uyandırılan nurlar mekânı kevn-ü mekân olmaktan çıkararak zahiri karanlığının üzerine batın nurunu saçarak görünmeyen evreni karanlıktan çıkararak aydınlatır ve hak gözü ile görülecek mertebeye çıkarır. Tarihi cemevlerinde genellikle postun önünde bulunan bazen tek bazen üç kollu şamdan veya el yapımı çerağlar şeklinde olduğu gibi Hacı Bektaş meydan evinde görüldüğü gibi tahtı Muhammed adı verilen üç kademeli özel bir makama sahiptir. Bu makam gaibleri ve batını zuhura çıkarır ve hakikatin üzerindeki zulmet perdesini kaldırır. Evrenin nur kaynakları olarak ay ve güneş de aynı şekilde nübüvvet ve velayet nurunu taşıyan ve bu hali ile Ali ve Muhammed zuhurudurlar.

Bir kandilden bir kandile atıldım
Turab olup yeryüzüne saçıldım
Bir zaman Hak idim, Hakk ile kaldım
Gönlüme od düştü yandım da geldim (Hatayi)

Çerağ tanrısal ışık olarak saf akıl hali olan aklı küllün ve kozmik kutsal nurlar olarak evrenin ışık kaynağı zahiri âleme doğan güneşin ve batıni âlem olan geceye doğan ayın tecellisidir. Mekânın kozmik ışık kaynağı olarak çerağ lamekân âlemi olarak cemevinin kozmos kurgusunun önemli bir noktasını tutmaktadır. Nur suresinde çok güçlü bir şekilde karşılığını bulan bu inanç Hakkın göklerin ve yerin nuru olduğu ve cam bir fanus içinde bir kandile benzediği ifadesinin delili sayılmaktadır. Bu açıdan pervanenin yanan bir ateşin etrafında dönmesi gibi çerağ etrafında dönülen semalar ve liturjinin diğer detayları ile hak aşkının ve yanarak olgunlaşmanın, tanrısal sırra ulaşmanın sırrı olarak görülür. Cem töreninde çerağ uyandırılırken bunun delili olan Nur suresi okunarak hakkın nuru "uyandırılır". Mekânda bulunan diğer çerağlar bu çerağdan alınan ışıkla çoğaltılır, tören sonunda ise çerağ bu defa "sırlanır". Erkânda bir diğer adı da delil olan çerağ uyandırma yolu ile mekân don değiştirerek gayb âlemine açılmış olur.

Ol demde uyandı batın çerağı
Üç adım ileri attım ayağı
Rehberim boynuma bend etti bağı
Koç kurban dediler imana geldim (Şahi)

Cemevinin genellikle kapının karşısına denk gelen kısmında ocak bulunur. Ocak diğer örneklerde de olduğu gibi salt işlevsel, cemevinde salt ısınma işlevi görülen bir mimari elaman değildir. Ocak Fatma ana zuhurudur. Alevi topluluklarının mürşit makamı olarak dedelik kurumu seyyid yani ehlibeyt evladı olmaları nedeni ile ocak adı ile anılırlar. Irsiyet yolu ile varlığını sürdürdüğüne inanılan ocaklar Alevi topluluklarının genel anlamda en belirgin dini otoritesi olmalarının yanı sıra kutsal törenleri yöneten, kutsalın tezahürüne aracılık eden makam olarak post makamına sahiptirler. Post, ocağın hemen yanında yer alan ve ocağın kurucu pirinin zuhuru olarak mürşit makamıdır. Ocakla kurduğu fiktiv temas onun Fatma ana evladı olması manasında anlamlıdır. Kutsalın mürşit vasıtasıyla tüm topluluğa tesiri ettiğine inanılmaktadır. Alevilikte bir mirşide ve yola ikrar vermek yol evladı olarak ocağın evladı olmak manasına gelir ve bu anlamda ocaklı ile evladı konumuna geçmiş olan dede (ocaklı)ile talip arasında evlilik yolu kapanmış olur. Ocak içindeki köz ile birlikte Fatma ananın bedensel zuhurudur. İkrar cemi gibi özel amaçları olan cemlerde ikrar verecek kişinin yola kurban olup, can teslim etmesine nazire olarak kurban meydana getirilir ve tığlanarak bu ocağın üzerindeki kazanda pişer. Bu tören sırasında talibin yanarak olgunlaşıp meydana çıkacağı, yeniden doğacağı, "aşk ocağına pişeceği"

Sivas, Kangal Mescit Köyü, Araboğlu Ocağı tarihi cemevi iç mekan (Fotoğraf: Mahir Polat Arşivi, 2015)

Tokat, Zile, Acısu Köyü, Anşa Bacı Ocağı tarihi cemevi iç mekanda Roma dönemi spoli kaideye sahip direk ve üzerine asılmış kutsal geyik boynuzları (Fotoğraf: Mahir Polat Arşivi, 2013)

Hacı Bektaş Veli Külliyesi, mutfak bölümünde bulunan kara kazan ve kutsal kurban rölikleri olarak boynuzları ile birlikte bir geyik kafatası (Ocak, 2009: 359)

Hacı Bektaş Veli Külliyesi, Meydan evi bölümünün kırlangıç kubbeli üst örtüsü.

makam ocaktır. Bu kurban edilme, yeniden dirilme dahası topluluğa karışma ritüelinin derin anlam dünyası gerçek ateş ve ana rahmi ile temas edecek şekilde bir kutsal fenomen bütünüdür. Farklı anlam katmanlarıyla doğuma, ana rahmine, ser vermeye, fena fillah makamı olarak yanıp kavrulmaya delildir. Yaygın olarak tarihi cemevlerinde ve geleneksel Alevilikte dedelerin bu ocakta yanan ateşin içine girme, kaynar kazana elini sokma, kor halindeki ateşi dili ile söndürme pratikleri ocaklıya – evlada dokunmayan bir varlık enerjisi olarak ateşin dizginlenmesi açısından cem töreninin en yüksek trans noktalarına referans vermektedir. Meydanın daireselliği cemevinde sadece bu noktada bozulur. Post, çerağ ve ocak dairenin bir tarafında pozisyon alırlar, temel liturjiler bu makam önünde gerçekleşir ve semah gibi dairesel hareketin en yoğun olduğu ritüel halinde dahi semah çarkı bu çerağ, post ve ocağın önünden geçtiği zaman, bu makamlara sırtını dönmek büyük bir ayıp olarak sayılacağı için sırtını dönmeyip yüzü yönünde dönüşün bu aşamasını tamamlarlar.

Mekânda meydan evinde bazen çeşme veya taşınabilir bir su kabı ile sağlanan bazen tarihi cemevlerinde bir kuyu şeklinde var olan su havz-ı kevser adını alır. Ayn-i cemlerde genellikle Kerbela mersiyeleri sırasında Kerbela çölü halinde zuhur eden mekânı ve çölde susuz kalan Hüseyin ahvadını suya kavuşturmak niyeti ile topluluğun üzerine su serpilir. Yine Fatma Ana ve Ehlibeyt vurgusu olarak Kevser suresine dayanan görüşe göre Ehlibeyt Kevser'dir. Hz. Muhammed'in nesebinin Fatma üzerinden devam etmesi ve bu neslin bir ırmak gibi çoğalarak yoluna devam etmesi şeklinde telakki edilmesi ile beraber inanca göre Kevser ırmağından su veren saki ise Ali'dir. Saki, aynı zamanda cem törenlerinde dem hizmeti yapan görevliye verilen isimdir. Hem miraçname'de yer alan engür ezilerek içilen dem ve ser-i mest fenomeni, hem de Dehr Suresi anlamı çerçevesinde yapılan saki hizmeti inanalara sunulacak kevser şarabına vurgu yapmaktadır. Genel olarak liturjinin mekânsal boyutunda bu defa cennete ait bir boyut olarak yine evrenin merkezinde yer alması ile merkezi vurgulayan kutsal su ile karşılaşılır. Kevser'in miraçta görülen kutsal mekânlardan birisi olduğuna dair farklı hadis rivayetlerinin varlığı da Havz-ı kevser ile mekânın hem cennet hem de yine miraç ile ilişkilendiğini düşündürmektedir. Kevserden içmek aynı zamanda mürşit elinden sır almak, manasına da gelmekle birlikte saki-i kevser olarak Ali'nin sırrını içmek, tatmak manasını taşır.

Selmanın verdiği engürden içtim
Mansur olup darda serimden geçtim
Destur Hak'tan kanat bağlayıp uçtum
Hallac-ı Mansur'u dar ile geldim (Esiri)

Çokgen bir dış kabuk, cemevinde daireye yakın formlar ve yön yitimi arzusu ile ilişkili görülmektedir. Oniki imama nazire olarak kurulan onikigen formlu Şahkulu Sultan Meydan Evi bu açıdan özel bir örnektir. Bunun yanında yaygın olarak kare veya kareye yakın dikdörtgen şeklinde cemevi veya meydan evinde, uzamda dört yönün vurgulanmasının yanı sıra altı yön (şeş cihet) fikrinin de güçlü bir ifade ile Aleviliğin mekân ve hakikat kavrayışı ile şekillendiği görülür. Dört yönün yanı sıra gök (yukarı) ve yer (aşağı) olmak üzere iki yönünde dikkate alınması ile ulaşılan şeş cihet anlayışına göre bir nesnenin altı yüzeyi vardır ve nesnenin gerçek bilgisini kavramak için onu bu farklı altı yönden gözlemlemek gerekir. Evrene şeş cihetten bakamayan talip hakikat bilgisini göremez zahiri gözün esiri olur. Nesneye her yönden bakabilmek insanı kâmilin marifetidir. İşte bir mikro kozmos olarak cemevinin de altı yönü vardır ve ancak bir evren kavrayışı olarak bu altı yönünden görülebilecek bir batın gözle mekânın (dolayısı ile varlığın) kavranması mümkün olacaktır.

Çar anasır içinde Hakkı isbat eyledim
Mahfı sultanım ezelden tacı devlet mendedir
Dört kapı kırk makamı şeş cihetten okudum
Hem şeriat hem tarikat hem hakikat mendedir (Noksani)

Yukarıda görüldüğü şekli ile Alevilikte mekân kavrayışı çeşitli arketiplerin mekân ve zaman sınırını aşarak tecelli etmesi doğrultusunda gerçekleşir. İnancın baskı ve yasaklarla örülü geçmişi nedeniyle mimari kültürel üretimlerde dışa kapalı bir strateji izlemiş olması zorunlu olarak yeterince güç olan anlam katmanının yanında bir de mekânı ve ritüeli gizleme çabası ile "sır içinde sırra" dönüşmüştür. Bir topluluk pratiği olarak Alevi ritüelleri farklı inanç toplulukları ile birlikte yaşanan kent ve kasaba ölçeğinde özgürce yaşanamadığı için çoğunlukla Alevi köylerinde gizli mekânlarda icra edilmiştir. Türkiye'de din, tarih, sanat ve mimarlık incelemelerinde akademi, Aleviliğin bu özgün yanını genellikle fark edememiş veya genellikle ideolojik spekülasyonlara mahkûm olduğu, özcü ve total yargıların hükmünde çalışmalar yapmıştır. Topluluğun içinden yetişmiş şahısların ürettiği sınırlı sayıda nitelikli çalışma bir yana bırakılırsa bir ötekileşme ekseninde

5 Bu konuda alan araştırması ve olgusal malzeme incelemesine dayalı Aleviğin tarihi ibadet mekânlarına odaklanmış doktora çalışmamızı bitirmek üzereyiz.

süregiden Alevilik çalışmaları kısır ve konuun çerçevesini, alana özgü çeşitli problemleri, anlam kaymalarını daha da önemlisi hem batıni gnostik bir ekol olarak hem de yasak ve baskı sonucu geliştirilen sır kavramları ile liturji ve kültür ilişkisini kavrayamamış ürünler vermiştir. Bugün Alevilik tarihi üzerine yapılan modern kültür, tarih ve etnografı çalışmaları ile Aleviliğin ibadet mekânları konusunda önemli bilgilere ulaşılmıştır[5].

Bektaşilikte olgun örneklerini ve yorumlarını görme imkânımız olmasını beklediğimiz meydan evlerinin 1826 tarihinde büyük bir yıkıma kurban gitmiş olması nedeni ile oldukça sınırlı sayıda ve meydan evi örneği bu konuda önemli bilgiler veriyorlar. Başta Hacı Bektaş Külliyesinde bulunan meydan evi eşsiz semiotik dizgesi ile bu konuda en önemli prototip özellikleri taşımaktadır. Yine oldukça geç bir dönem olması hasebiyle bazı sır kavramlarını görselleştiren sıradışı bir örnek olarak Şahkulu Sultan Külliyesi Meydan Evi, Alevi Bektaşiliğin mekân algısı konusunda tecelli olarak ifade ettiğimiz inançsal ögelerin cismanileştiği sıradışı bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. 1826'da önemli oranda yıkılarak camiye dönüştürüldüğü tarihi belgeler yolu ile bilinen Kızıl Deli Sultan Meydan Evi ise bu hali ile özgün formunu yitiren mekânın liturji ekseninde reorganize olduğu ve mekânın mimari üretim ile antropolojik yeniden üretimi konusunda bir örnek değeri taşıyor. Babagan süreği doğrultusunda gerçekleşen erkânları ile mekânın temel referanslarının mütevazi ölçekte tutarlı şekilde sürdürüldüğü görülmektedir.

Özellikle Alevi ocaklarının merkez köyleri ve merkez köyler ile daha güçlü ilişkiler içinde olan bazı köylerde varlığı gözlemlenen ciddi sayıda tarihi cemevi tespit edilmiştir. Profan mekân halinde gizlenme stratejileri içeren yoğun bir tarihsel varoluş dönemi yaşayan mekânların şaşırtıcı derecede ortaklaştıkları semiotik bir dizgeyi paylaştıkları görülmektedir. Geleneksel yapı tekniğinden toparlanmış mimari elamanların özeli bir kontekste kavuştuğu bu mekânların topluluk içinde taşıdığı üst düzey kutsiyet değeri premodern dünyada bir diğer dinsel pratik olan şifa ve sağaltım uygulamaları ile iç içe geçmiş haldedir. Birinci aşamada bir köy evi hüviyeti ile algılanan bu mekânlar yapının fiziksel özellikleri, yoğun kutsiyet tarihleri, gündelik pratiklerin çok ötesinde deneyimleme ve hafıza alanı olmaları, ocak kuruluş mekânları olmaları, kutsal liturjik cisimlere mekân olmaları, bir ocağa ait olması ve tarihi cemevi ve ritüel mekânları olmaları ile gerçek kimlikleri hakkında bilgi vermektedirler. 1990lı yılların başından bu yana alan araştırmasına dayalı bazı akademik çalışmalarda dikkat çekmiş Sivas Şarkışla Yahyalı Cemevi, Elazığ Baskil Bilaluşağı Köyü Cemevi ve Amasya bölgesi cemevileri akademik dünyaya tanıtılmıştır. Tespit ettiğimiz diğer tarihi cemevileri örnekleri ile birlikte ele alındığında tarihi cemevlerinin özellikle karadirek, kırlangıç tavan, ocak, meydan ölçeğinde tutarlı bir şekilde birbirilerinin mimari ve inançsal, antpolojik özelliklerini takip ettikleri görülmektedir.

Bugün tam olarak tarihsel dinamikleri ve nitelikleri ortaya çıkarılmamış olmasına rağmen hatalı bir şekilde keskin bir karşıtlık zemininde olduğu varsayılan babagan dedegan süreklerinin inanç dünyasına etkisini görmek için yeterli çalışma yapılmamıştır. Anadolu Alevileri için geniş bir ölçekte pir evi statüsünde olan Hacı Bektaş Dergahı "serçeşme" makamı olarak süreklere ne ölçüde tesir etmiştir? Burayı ziyaret eden Anadolu Alevileri için meydan evinin semiyotik dizgesi ne yönü ile kültürel yayılıma dahil edilmiştir? özellikle dede ocakları köylerine yayıldığı görülen tarihi cemevlerinin mevcut örneklerle mimari düzlem bilgisini nasıl ortaklaştırmışlardır? Mekâna dair derin batıni görüş ve inancın temel sırları mimaride bu kadar tutarlı bir ortaklığı nasıl sağlamıştır? Aşiretlerin yayılımları, göçler ve zorunlu iskanlar gibi unsurlar bu mimari, kültürel üretimi ne yönde etkilemiştir? Yasak bir ibadet pratiği ve buna sıkı sıkıya bağlı, farklı alt gruplarda ve coğrafyalarda tutarlı bir ibadet mekânını üretmek nasıl bir stratejiyi ile gerçekleşmiştir? Bu yazının sınırlarını aşan yanıtlarıyla bu soruların burada etraflıca sorulmasının nedeni konunun salt mimarlık üretimi ve form ölçeğinin ötesine geçen boyutunu gösterme çabasıdır.

Cemevini "Üretmek"

Güncel bir çaba olarak kentsel ölçekte çağdaş manada cemevlerinin mimari olarak "tasarlanması" ve belki de çok daha zoru "üretilmesi" tarihsel deneyimden travmatik bir kopuş aşamasında gerçekleştiriliyor. Hem topluluğun bu tarihsel batıni bilgiyi yitirme aşamasına gelmiş olması hem de yeni bir kontekste rekonstrüksiyon olarak tanımlayacağımız bir arzu ile cemevinin "üretimi" ne tür bir "bina" ortaya çıkaracak? Cemevlerinin kent ölçeğinde ortaya çıkmaya başlamasından oldukça geç bir tarihte ortaya çıkan mimarlık ortamının aktif katılımı ve düşünme üretme çabası ile cemevi üretilmesi henüz ilk çalışmalarında gözlemleyebildiğimiz bazı temel yaklaşım hataları ile iyi niyetli bir çaba olmanın ötesinde, mekânın iyi niyet şiddeti ile değer yitimine uğraması riskine dikkatimizi çekiyor. Yakından gözlemleyebildiğimiz Cemevi yarışma projeleri sürecini bu açıdan kritik etmek açısından eleştirilerimizi sıralamaya çalışacağız.

Dinsel açıdan "ibadet" fenomeninin farklılıklarının tarihsel sectlere yol açtığını düşünecek olursak ibadethanenin "Allah'a ibadet edilen mekân" düzleminde kodlanmasının baştan sakatlayıcı etkisi görülecektir. Dinsel yorum ve yaklaşım farklılıklarının başta Allah, Hak, Tanrı fenomenleri düzleminde farklı yaklaşımlar taşıdığı hatırlanmalıdır. Gündelik yaşantıda popüler manada sıklıkla deneyimleme ve bilgilenme sürecini yaşadığımız egemen inançların ortodoks yorumlarında belirginleşen tanrıya ibadet edilen, belirli liturjik pratiklerin alanı olarak ibadethaneler, modern dünyada tezat bir şekilde gitgide seküler mekânlar olarak belirmektedirler. Bu ibadethane ve ibadet pratiklerinde "kul" keskin tanımlı sınırlarla belirlenmiş bir ritüeli, kişisel olarak yorumlamadan veya çok sınırlı düzeyde yorumlayarak gerçekleştirirler. Oysa batıni inançlarda durum oldukça karmaşık bir hal alır. Liturjinin deneyimlemeye dayalı açık uçlu, kişisel - kollektif vecdler eşliğinde bir dizi performansla meydana çıkması bu inançların ibadetlerinin temel niteliğidir. Cemevi projelerinde bu ikinci kategorinin dikkate alınması gerekirken sıklıkla projelerde ibadetin ne olduğu sorusunun mimarın kafasında ortodoks bir pratik tanımı içinde ele alındığı görülmektedir. Genellikle cemevinde yapılan ibadetin salt "semah dönmek" olarak kodlanması, yoğun üretim çabaların vülgarize bir dile hapsolmasını beraberinde getirmiştir. İbadet performansının içerdiği oldukça kışkırtıcı zihinsel potansiyeller, mimari dünya tarafından fark edilmemiştir. Bu temel yaklaşımın mimari projelerin büyük çoğunluğunda egemen olduğu görülmektedir.

İnancın temel özelliği, ibadetin aktif bir öğesi olarak organizma şeklinde tezahür eden ve tecelliye dayalı batıni bir varlık düzeyinde anlaşılması gereken cemevinin yapı elemanları konusunun, projelerin genelinde çözümlenemediği görülmektedir. Cemevinin mimari elemanları yerine göre amorf kütleler halindeki malzemenin ilk halinden henüz kurtulamamış malzemelerdir. Taş, ağaç veya çamur gibi malzemeler mekânın bir organizma olarak evrenden devşirdiği cisimlerdir. Bunlar "canlı" oluşları ile potansiyel olarak taşıdıkları ruhları hala yitirmemiş, görsel olarak kimliğini imleyen cisimlerdir. Dolayısı ile kutsal tözlerini, mekânın riteül performansları ile yaşayarak geliştireceklerdir. Projelerde tercih edilen malzemeler cemevi elemanlarının ve bütünün kutsallaşma potansiyellerine imkân vermeyecek niteliktedir. Bu malzemeler "canlanacak" bir cemevi için gereken organlar olmaktan uzaktırlar. Malzeme seçiminde bu eğilimlere sınırlı sayıda projenin yüzünü döndüğü gözlenmiştir.

Genel olarak pozitivist dünyanın kutsal olanla sorunlu ilişkisinde kullanılan "temsili" "sembolik" dil, klişelere ve temel mottolara odaklanır. Projelerde en genel manada projelerde ortaya çıkan derinliği olmayan sayı sembolleri veya proje sunusunu "Alevice" çeşnilendirecek zorlama Alevilik mottolarının aksettirilme biçimleri dikkat çekici düzeydedir. Yukarıda geniş bir şekilde anlatılmaya çalışıldığı üzere temsil veya sembol düzleminde ele alınması meselenin tamamen yanlış kodlanacağı bir süreci işaret ederken bu tercihler alışıldık zihinsel popülizmin bir yansıması gibi görünmekteler. Sınırlı sayıda danışanlık desteği ile hazırlanmış projede kavramsal bir çabanın içine girilmiş ve bazı yeni yorum potansiyelleri hissedilmiştir. Bunun dışında genel manada dört element, dört yön, dört kapı kırk makam gibi mottoların, aceleci ve yüzeysel bir yeknesaklığa hapsedildiği, bitkinlik verici bir kısırlıkta konunun ele alındığı örneklerin sıklığı dikkat çekecek boyutlardadır. Bu açıdan incelendiğinde proje örnekleri, dini mekânı "sembolik" bir gösterge alanı olarak ele alan iştahlı mimarlık arzusu, bu alanın açık uçlu poetik dili ile tanışmaktansa, heybesindeki klişelere sarılmış hissi uyandırmıştır.

Cemevi mekânı ibadete değer katacak olan özgül ağırlığını, deneyimlediği yaşantı değeri ile kazanacaktır. Bu mekânın salt mimari olarak üretilmekten çok antropolojik ve teolojik olarak deneyimlenmesi, dönüşmesi, yerine kurulması gibi organik "yaşayarak olma" hali ile mümkündür. Projelerde mimari sürecin hazır bir ibadet mekânı vaat etmesi, cemevinin ontolojik çerçevesini yakalayamayan, iddialı fakat nafile bir çabadır. Mekâna ve onu kullanan insanlara kutsalın inşası ve üretilmesi konusunda esneklik veya potansiyel açıklıklar bırakılmamıştır. Oysa Alevi kutsal mekânı zaman etkisi altında gelişecek bir dizi tecelli ve zuhur olayı ile gitgide artan katmanlarla örülmüş bir hierofoni alanı iddiası taşır. Öncelikle hierofonik fenomene kapı açabilecek bir bu dünyanın sembol ve algı dilinden kopan bir kütle üretilmeli ve kutsalın tezahürü ile mekânın hafızasına fırsat verilmelidir.

Sonuç

Alevilik, kutsal mekânı salt ibadet mekânı olarak değil, varlık aleminin sırrı hakikatinin bir demde meydana çıkma, aşikâr olma zemini olarak görür. Bu deneyime dayalı performatif süreç salt bir tapınma işlevinden çok daha yüksek mana potansiyelleri taşımaktadır. Varlığa ve arketipsel liturjilere yuva olan mekân olarak ibadethane, yoğunlaşmış bir dizi liturjik dizgenin tecelli etmesine olanak tanır ve kendisi de bu sürecin dinamik bir bileşeni olur. İbadet mekânı bilindik manada fonksiyonel mekân değildir ve bir temsil dizgesinin sahnesine indirgenemez.

Modern dünyanın zihinsel alışkanlıkları ve insan eylemleri içerisinde cemevini mimari olarak düşünmek çabası saygı duyulması gereken türde bir çabadır. Bu çabanın tanımlanmış (!) tip cemevi mimarisi üretmek gibi bir amacı olamayacağı malumdur. Öte yandan ibadetin kendi anlam dizgelerini anlamak ve kültür tarihimiz içinde bir "sır" perdesi arkasında kalmaktan, neredeyse şaşırtıcı bir çeşit egzotik anlatı çerçevesinde değerlendirilme düzeyine gerileyen Alevilikte mekân ve cemevinin anlamı problemini geniş bir insan grubunun yaratıcı ve entelektüel çabasına mal etme çabası, Türkiye dini mimari geleneği açısından önem taşımaktadır. Hâlihazırda süregiden "resmi" ibadethane olamama tartışmalarının boğucu ve yorucu etkilerini bir kenara bırakırsak Alevi tarihsel hafızasının kendi zeminini bulamadığı son 30 yıllık popülist modern cemevi mimarisi deneyiminin, gelecekteki mecralarını tahmin etmek güç. Bunca totaliter etken arasında mimari üretim sürecinin yeni bir totalitarizm üretmeden birlikte anlama sürecine dahil olması, şimdilik "rıza yolu" için tek doğru model gibi görünüyor.

Noksani bu sırra ereyim dersen
Çardeki masumu göreyim dersen
İmanla cennete gireyim dersen
Cem evine diri varma ölü var (Noksani)

KAYNAKÇA

Nizami. (1667). Khamsa of Nizami, Makhzan al-Asrār by Ni āmi Folio 3v. Add.6613.

Birge, J.K. (1937). The Bektashi Order of Dervishes: Luzac & co.

Baba, V. (1873). Nazım Ve Nesr-I Hazret-I Virani Baba: Matbaat ül-Hacer ül-Fâhire.

Boozari, Ali. (2010). Persian İllustrated Books on the Mi'raj. In C. J. Gruber & F. S. Colby (Eds.), The Prophet's Ascension: Cross-Cultural Encounters with the Islamic Mi'rāj Tales: Indiana University Press.

Ocak, Ahmet Yaşar (Ed.). (2009). Geçmişten Günümüze Alevî-Bektaşî Kültürü. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

İnancın Mekânı ve Beylikdüzü'nde Bir Cemevi

Ömer Selçuk BAZ
15 Haziran 2015

İnancın mekânı yaratıcı ile bağ kurulan, ona bir topluluk-cemaat olarak yaklaşılan yeri tarif eder. Birçok inanç bu mekânı kendi ritüellerine, öğretisine göre farklı şekillendirir, kurgular.

Ancak yine de her birisinde insanın kendi iç-inanç dünyası ile manevi bütünlüğe ulaşmak için bulunulacak, kendine özel bir mekân aranır. Kimi zaman bu arayış sadece bir 'mekân' ile sonlanır kimi zaman orası bir 'yer ' olur, insanların kendi iç dünyalarına yaklaşabildikleri başka yoğunluklar buldukları mekânlar tarif edilir. Zihinler bu mekânlarla dolar…

Mekânın gücü insanlar tarafından bu yönde binlerce yıldır sınanıyor… En ilkel inanışlardan başlayıp, pagan inanışına, çok tanrılı inanç mekânlarından, tek tanrılılara kadar… İnsan bedeninin ve algısının mekân ile kurduğu ilişki ve bu mekânın ona tesiri her çağda yeniden, bir öncekinin üzerine konarak, ondan öğrenerek, yenilenerek, yinelenerek bıkmadan tekrar tekrar şekillendiriliyor.

İnancın çeşitliliği, hâkimiyeti, tarihi, coğrafyası üzerine çok fazla şey söylenebilir. İnanç üzerine insanların yaptıkları iyi ve kötü şeylerin toplam tarihimiz de çok güçlü izler bıraktığını söylemekte yanlış olmaz. Ancak günümüzde inanç tüm çeşitliliği ve zenginliği ile toplumun farklı katmanlarında azınlık ya da çoğunluk olarak yaşaması, yaşatılması gereken, demokrasinin ve toplumsal uzlaşının birlikte yaşamanın da önemli aracılarından birisi.

Alevilik inancının hoşgörü ve kucaklayıcı tavrı ile ön plana çıkan, doğa ve İnsan sevgisini merkezine alan, biraz gizli kalmış bir algısı var. İnanışın, birçok ritüeli, ibadet şekli, bağlı olduğu kural ve kaideler mevcut.

Jüri yarışmacıların yapacağı okuma ve araştırmalar ile geleneği gözetirken, cemevi mekânına bugünün dünyasında, çağdaş değerlerle nasıl şekillendirilebileceğini soruyor.

Her şeyden öte yüzyıllar içerisinde geri plan atılmış, bastırılmış, çekinik kalmaya mecbur edilmiş bu topluluk bugün bu baskılardan kurtularak kendi yaşam alanlarını daha nitelikli şekilde kurgulamak, istiyor.

Bu anlamda Alevilik İnancının köklü, birçok açıdan sözlü, yazılı, kaynaklara dayanan halinin bu inancın mekânına dair kurduğu bir geleneğin olduğunu söylemek kolay olmasa da, bundan sonrası için üretilecek tasarımların, yapıların, fikirlerin bu katmanı zenginleştireceğini ve güçlü bir birikim üreteceğini düşünüyoruz.

Önümüzdeki on ya da yüzyıllar içerisinde bu geleneğin oluşması mümkün mü? Yâda böyle bir mekânsal geleneğin oluşması gerekli mi? Soruları da muhtemelen bu yarışma kapsamında cevaplayamayacağımız ancak jürinin de, Alevi topluluğunun da kendine sorduğu sorulardan.

Yarışma alanı Beylikdüzü'nün gelişmekte olan güney bölgesinde, Belediyenin rekreasyon hattı olarak kurgulamak istediği bir vadinin kıyısında ki yumuşak yamaçlarda yer alıyor. Park ve spor alanı ile birlikte ele alınması istenen alan, yakın çevresiyle birlikte, gelecekteki muhtemel gelişmelerde göz önünde bulundurularak, nasıl tasarlanabilir?

'Yol bir Sürek binbir' deyişini referans alan tüm tarihsel, sosyal, inanç ve günümüz referansları ile katmanlaşan Alevilik inancının mekânı, tam bu yerde ve zamanda kullanıcılarına ve ziyaretçilerine ne söylemelidir, ne hissettirmelidir?

Yarışma Şartnamesi

Yarışmanın Türü ve Şekli

Bu yarışma Beylikdüzü Belediyesi tarafından, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 23. maddesine göre Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, Mühendislik, Kentsel Tasarım Projeleri, Şehir ve Bölge Planlama ve Güzel Sanat Eserleri Yarışma Yönetmeliği uyarınca serbest, ulusal, tek kademeli, mimari proje yarışması olarak düzenlenmiştir.

Yarışmanın Yeri ve Konusu

Yarışmaya konu olan alan, İstanbul ili Beylikdüzü ilçesi sınırları içinde; 799 ada, 1 ve 2 numaralı parselde kayıtlı olan alan ve aynı adada bu parsellere komşu olan park alanıdır. Yarışmanın konusu bu alanda yer alacak Cemevi ve Kültür Merkezi'nin çevre düzenlemeleri ile beraber tasarlanmasıdır.

Yarışmaya Katılma Esasları

Yarışmaya katılacak yarışmacıların aşağıdaki koşulları yerine getirmesi zorunludur. Ekip olarak katılanların her birinin koşulların tamamına uymaları zorunludur. Ekip olarak katılanların idareyle ilişkilerin yürütülmesiyle sınırlı olmak üzere, ekipten birini ekip temsilcisi olarak belirtmesi gerekir. Yarışmaya ekip olarak katılan ortakların her biri idareye karşı müşterek ve müteselsilen sorumludurlar.

Yarışmaya katılacaklarda aranacak koşullar;

- TMMOB Mimarlar Odası üyesi olmak ve meslekten men cezalısı durumunda olmamak.
- Jüri üyelerini ve raportörleri belirleyen ve atayanlar arasında olmamak.
- Jüri üyeleri (danışman, asli, yedek) ve raportörlerle, bunların 1.dereceden akrabaları, ortakları, yardımcıları ve çalışanları arasında olmamak.
- Jüri çalışmalarının herhangi bir bölümüne katılmamış olmak.

- Yarışmayı açan idarede, yarışma ile ilgili her türlü işlemleri hazırlamak, yürütmek, sonuçlandırmak ve onaylamakla görevli olmamak.
- Yarışmayı açan idare adına hareket eden danışmanlar ile bunların çalışanları arasında olmamak.
- Şartname alıp isim ve adreslerini yarışma raportörlüğüne kaydettirmek (Ekip olarak katılanlardan bir kişinin bu şartı yerine getirmesi yeterlidir).
- Yer görme belgesi almak. (Müelliflerden biri)

Yarışma Takvimi

Yarışmanın ilanı	: 23 Haziran 2015, Salı
Soru sormak için son gün	: 22 Temmuz 2015, Çarşamba
Soruların yanıtlarının ilanı	: 24 Temmuz 2015, Cuma
Yer görme belgesi almak için son gün	: 11 Eylül 2015, Cuma
Projelerin son teslim tarihi	: 6 Ekim 2015, Salı
Posta ile gönderilenlerin kabulü için son gün	: 8 Ekim 2015, Perşembe
Jüri çalışması başlangıcı	: 10 Ekim 2015, Cumartesi
Kolokyum tarihi	: 24 Ekim 2015, Cumartesi

Jüri Üyeleri ve Raportörler

Danışman Jüri Üyeleri

- Ekrem İMAMOĞLU, Beylikdüzü Belediye Başkanı
- Mehmet ÇALIK, Belediye Başkan Danışmanı - Teknik Koordinatör
- Veliyettin Hürrem ULUSOY, Mimar & Postnişin
- Yüksel DEMİR, Mimar
- Mahir POLAT, Sanat Tarihçisi
- Ulaş ÖZDEMİR, Etnomüzikolog
- Ömer YILMAZ, Mimar

Asli Jüri Üyeleri

- Ömer Selçuk BAZ, Mimar
- Tülin HADİ, Mimar
- Şevki PEKİN, Mimar
- Semra UYGUR, Mimar
- Selim VELİOĞLU, Mimar
- Hüseyin YANAR, Mimar (Jüri Başkanı)
- Niyazi PARLAR, İnşaat Mühendisi

Yedek Jüri Üyeleri

- Meltem AKSOY, Mimar
- Sevince BAYRAK, Mimar
- Erdem KAYA, İnşaat Mühendisi

Raportörler

- Emrah ŞAHAN, Şehir Plancısı
- Murat Acar, Şehir Plancısı

Raportör Yardımcıları

- Başak ÇELİK, Mimar
- Cem DEMİR, Şehir Plancısı

Yarışma alanına doğudan bakış

Yarışma alanına kuzeyden bakış

Ödüller ve Ödeme Şekli

Jürinin yapacağı değerlendirme sonucunda seçilen projelere aşağıdaki ödül ve mansiyonlar verilecektir.

1. Ödül	: 60.000 TL
2. Ödül	: 45.000 TL
3. Ödül	: 30.000 TL
1. Mansiyon	: 20.000 TL
2. Mansiyon	: 20.000 TL
3. Mansiyon	: 20.000 TL
4. Mansiyon	: 20.000 TL
5. Mansiyon	: 20.000 TL

Satın alma için jüri emrine 15.000 TL ayrılmıştır.

Ödül ve mansiyonlar sonuçların ilanından itibaren en geç 30 gün içinde, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 29. Maddesine göre net olarak ödenir.

Jüri Değerlendirme Çalışması Tutanağı

1. Gün

10 Ekim 2015

Beylikdüzü Belediyesi Kültür Merkezi, 1. Kat Derslikleri'nde, 10 Ekim 2015 Cumartesi günü saat 08:30'da; danışman jüri üyeleri (Ekrem İMAMOĞLU, Mehmet Murat ÇALIK, Velieddin Hürrem ULUSOY, Mahir POLAT, Ulaş ÖZDEMİR, Ömer YILMAZ), 6 asli jüri üyesi (Ömer Selçuk BAZ, Tülin HADİ, Semra UYGUR, Selim VELİOĞLU, Hüseyin YANAR, Niyazi PARLAR), 3 yedek jüri üyesi (Meltem AKSOY, Sevince BAYRAK, Erdem KAYA), 2 raportör (Emrah ŞAHAN, Murat ACAR), 2 raportör yardımcısının (Başak ÇELİK, Cem DEMİR) katılımıyla toplantı başladı.

Asli jüri üyelerinden Şevki PEKİN'in çalışmalara katılamaması nedeniyle yedek jüri üyelerinden Meltem AKSOY asli jüri üyesi görevine getirildi.

Jüri üyeleri daha önce projeleri görmediklerini belirttiler.

Raportörlük teslim edilen 82 proje hakkında hazırladığı raporunu jüriye sundu.

Rapor sonucunda:

- 32 sıra numaralı proje paftaların 08 Ekim 2015 saat 10.02'de kargoya verildiği tespit edildiği için yarışma dışı bırakılmasına,
- 43 sıra numaralı projenin mimari açıklama raporu olmamasına rağmen değerlendirmeye alınmasına,
- 49 sıra numaralı projenin maketi olmamasına rağmen değerlendirilmeye alınmasına,
- 73 sıra numaralı projenin yatay pafta teslim etmesine rağmen değerlendirilmeye alınmasına,
- 54, 63, 78 sıra numaralı projelerin verilen maket sınırına uymayan maket teslim etmesine rağmen değerlendirilmeye alınmasına,
- 4, 19, 26, 43, 53 ve 82 sıra numaralı projelerin inşaat mühendisliği raporu olmamasına rağmen değerlendirilmeye alınmasına karar verildi.

Jüri heyeti değerlendirmeye alınacak 81 adet projeyi, saat 10:00'da kişisel olarak incelemeye başladı.

Jüri incelemelerini saat 17:00'da tamamladı. Jüri 1. tur elemede 4, 9, 15, 29, 39, 42, 49, 53, 62, 63, 64, 67, 71 ve 78 numaralı projelerin elenmesine karar verdi.

Jüri saat 18:00'da 2. tur eleme için çalışmalarına başladı. 2. tur eleme sonucunda 2, 5, 10, 13, 14, 16, 17, 21, 22, 24, 27, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 43, 45, 46, 47, 48, 51, 52, 55, 56, 58, 60, 66, 69, 70, 75, 79, 80, 81 ve 82 numaralı projelerin elenmesine karar verdi.

- 2, 5, 10, 13, 17, 22, 24, 27, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 43, 46, 47, 48, 51, 52, 56, 58, 66, 69,
- 70, 75 ve 79 sıra numaralı projeler oy birliği ile,
- 14 sıra numaralı proje oy çokluğuyla (Ömer Selçuk BAZ ve Hüseyin YANAR'ın karşı oyları ile),
- 16 sıra numaralı proje oy çokluğuyla (Ömer Selçuk BAZ ve Meltem AKSOY'un karşı oyları ile),
- 21 sıra numaralı proje oy çokluğuyla (Hüseyin YANAR'ın karşı oyu ile),
- 33 sıra numaralı proje oy çokluğuyla (Ömer Selçuk BAZ, Hüseyin YANAR ve Meltem AKSOY'un karşı oyları ile),
- 34 sıra numaralı proje oy çokluğuyla (Ömer Selçuk BAZ ve Hüseyin YANAR'ın karşı oyları ile),
- 45 sıra numaralı proje oy çokluğuyla (Meltem AKSOY'un karşı oyu ile),
- 55 sıra numaralı proje oy çokluğuyla (Ömer Selçuk BAZ ve Meltem AKSOY'un karşı oyları ile),
- 60 sıra numaralı proje oy çokluğuyla (Tülin HADİ'nin karşı oyu ile),
- 80 sıra numaralı proje oy çokluğuyla (Ömer Selçuk BAZ'ın karşı oyu ile),
- 81 sıra numaralı proje oy çokluğuyla (Semra UYGUR ve Meltem AKSOY'un karşı oyları ile),
- 82 sıra numaralı proje oy çokluğuyla (Hüseyin YANARI'ın karşı oyu ile) elenmiştir.

Jüri saat 3. tur eleme için çalışmalarına başladı.

Jüri saat 21:00'da çalışmalarına bir sonraki gün devam etmek üzere ara verdi.

2. Gün

11 Ekim 2015

Jüri heyeti 11 Ekim 2015 Pazar günü, saat 09:00'da çalışmalarına devam etmek üzere bir araya geldi.

- Jüri saat 3. tur eleme için çalışmalarına devam etti. 3. tur elemede 1, 6, 7, 8, 12, 18, 28, 31, 50, 54, 57, 59 ve 65 numaralı projelerin elenmesine karar verdi.
- 1, 6, 7, 12, 18, 19, 50, 54, 57, 59 ve 65 sıra numaralı projeler oy birliği ile,
- 8 sıra numaralı proje oy çokluğuyla (Semra UYGUR ve Meltem AKSOY'un karşı oyları ile),
- 19 sıra numaralı proje oy çokluğuyla (Hüseyin YANAR'ın karşı oyu ile),
- 28 sıra numaralı proje oy çokluğuyla (Hüseyin YANAR ve Meltem Aksoy'un karşı oyları ile),
- 31 sıra numaralı proje oy çokluğuyla (Semra UYGUR ve Meltem AKSOY'un karşı oyları ile) elenmiştir.

Jüri 4. tur eleme için çalışmalarına 20:00'a kadar devam etti. 4. tur elemede 11, 23, 25, 44, 72, 73 ve 76 numaralı projelerin elenmesine karar verdi.

- 23, 44, 76 sıra numaralı projeler oy birliği ile,
- 11 sıra numaralı proje oy çokluğuyla (Selçuk BAZ ve Semra UYGUR'un karşı oyları ile),
- 25 sıra numaralı proje oy çokluğuyla (Hüseyin YANARI'ın karşı oyu ile),
- 72 sıra numaralı proje oy çokluğuyla (Selçuk BAZ ve Niyazi PARLAR ve Meltem AKSOY'un karşı oyları ile),
- 73 sıra numaralı proje oy çokluğuyla (Semra UYGUR, Selim VELİOĞLU ve Hüseyin YANAR'ın karşı oyları ile) elenmiştir.

Jüri 3, 20, 26, 30, 61, 68, 74 ve 77 numaralı projeleri ödül grubu olarak seçti.

Jüri ödül grubu projelerini sıralamak için çalışmalarına devam etti.

Jüri saat 22:00'da çalışmalarına bir sonraki gün devam etmek üzere ara verdi.

3. Gün

12 Ekim 2015

Jüri heyeti 12 Ekim 2015 Pazartesi günü, saat 08:30'da çalışmalarına devam etmek üzere bir araya geldi.

- Jüri ödül grubu için seçtiği projeleri sıralama çalışmasını saat 17:00'da tamamladı. Çalışma sonucunda ödül grubu projeleri şu şekilde sıralandı:
- 20 sıra numaralı proje 1. Ödüle layık görüldü.
- 68 sıra numaralı proje 2. Ödüle layık görüldü.
- 3 sıra numaralı proje 3. Ödüle layık görüldü.
- 26 sıra numaralı proje 1. Mansiyona layık görüldü.
- 61 sıra numaralı proje 2. Mansiyona layık görüldü.
- 74 sıra numaralı proje 3. Mansiyona layık görüldü.
- 77 sıra numaralı proje 4. Mansiyona layık görüldü.
- 30 sıra numaralı proje 5. Mansiyona layık görüldü.

7, 25, 73 sıra numaralı projeler satın almaya (her bir proje için 5.000 TL) layık görüldü.

2. tur eleme, 3. tur eleme, 4. tur eleme ve ödül grubu projelerinin raporları ile 1. Ödül jüri tavsiyelerinin jüri tarafından hazırlanması saat 21:00'da tamamlandı ve imza altına alındı.

Raporların imzalanmasını takiben kimlik zarfları açılarak, kayıt altına alındı. Toplantı 22:00'da sonlandırıldı.

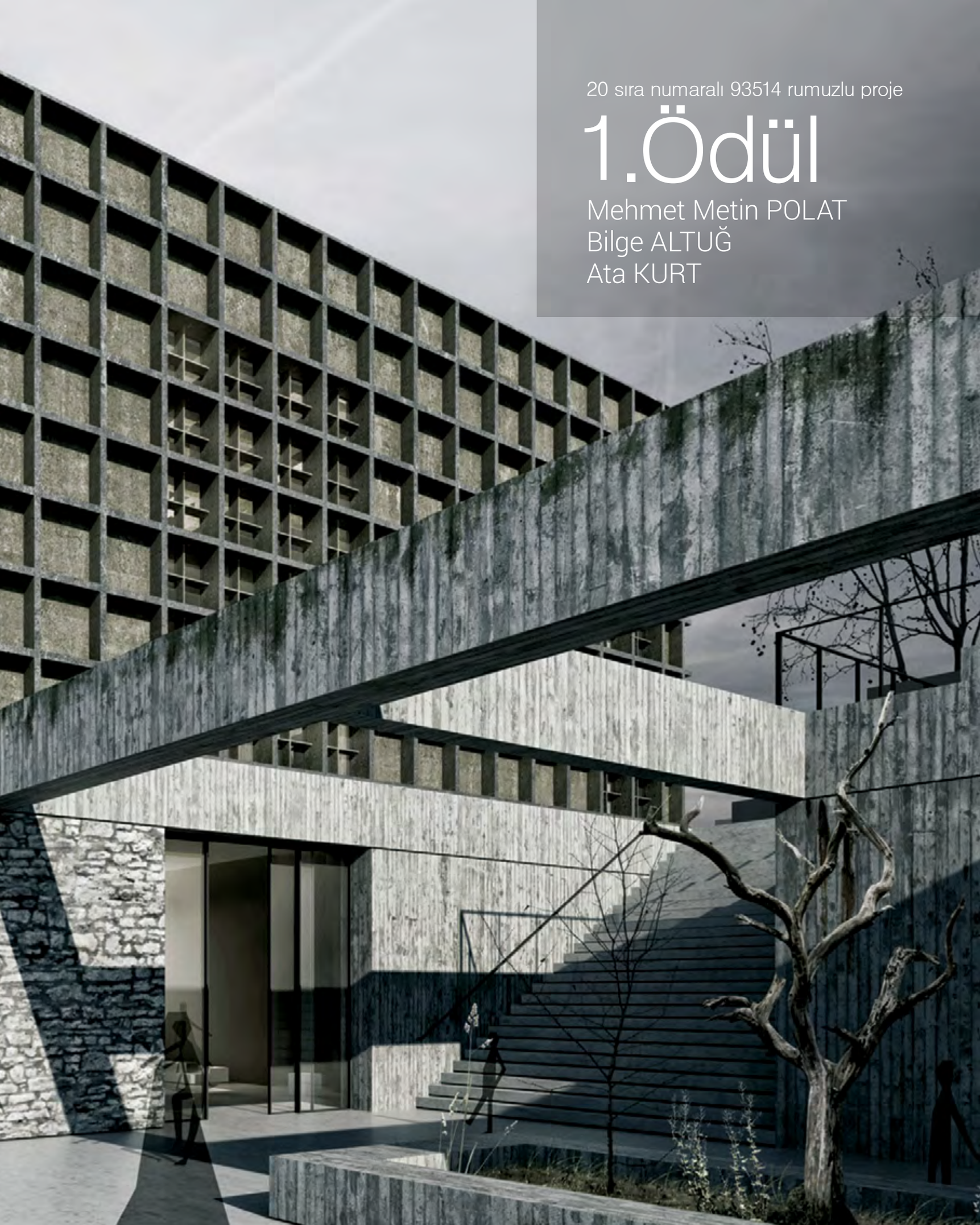

20 sıra numaralı 93514 rumuzlu proje

1.Ödül

Mehmet Metin POLAT
Bilge ALTUĞ
Ata KURT

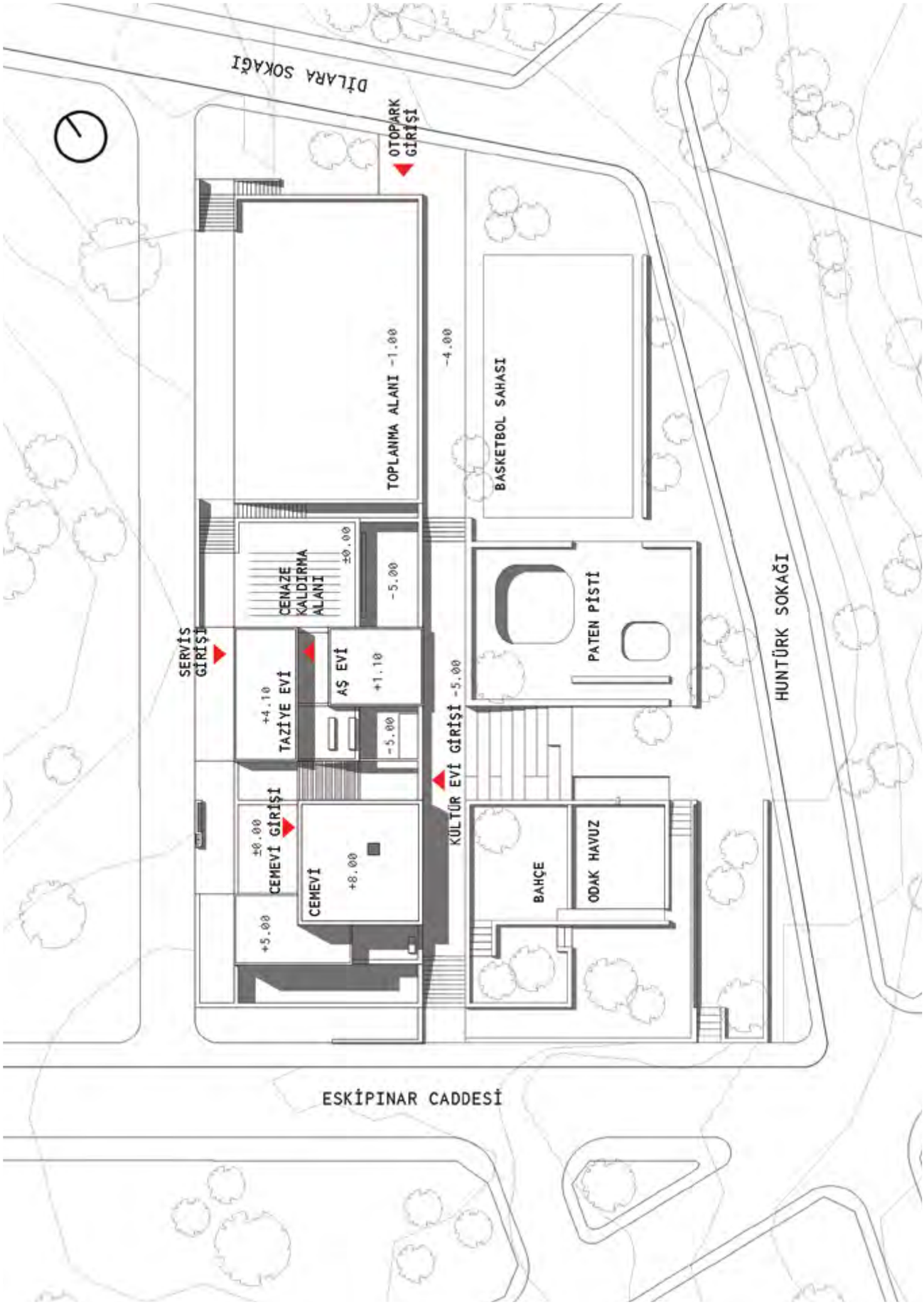

Vaziyet Planı

DEV AÇIK ALAN KORİDORU | Kent Parkı

E-5 karayolundan Marmara Denizi'ne uzanan Kavaklı Dere Havzası, bir açık alan koridoru yaratarak Beylikdüzü ilçesini parçalara ayırmakta, etrafındaki yerleşmeleri ve mahalleri tanımlamaktadır.

Bu dev açık alan koridoru yaklaşık 8000 m uzunluğuyla ve toplam 800.000 metrekarelik alanı ile gelişmekte olan kent dokusunun nefes alacağı dev bir kent parkı olarak çalışacaktır.

1/5000 imar planı ile bu açık alan koridoru etrafında kurgulanan kamusal yapılar ise bu dev parkı işleten programlar olarak çalışmaktadır.

Bu haliyle cemevi, kültür merkezi, park ve spor alanı bu dev parkı işleten kentsel akupunktur noktası olarak çalışmaktadır.

SOSYAL MERKEZ | Külliye

Cemevi, kültür merkezi, spor ve rekreasyon alanlarından oluşan program, gelecekte, arkasında gelişmekte olan konut alanının sosyal merkezi olarak çalışacaktır. Bu sosyal merkez ile mahalleyi ve dev kent parkını birleştirecek bir arayüz önerilmiştir, program parçaları bu arayüz etrafında organize edilmiştir.

ADA ÖLÇEĞİ | Tek Bir Geometrik Mekân Sistemi

İbadethane, kültür merkezi, park ve spor alanları içeren bu ada, mahallenin sosyal merkezi olarak bir bütün halinde çalışması beklenirken; jenerik belediye imar planı mantığı doğrultusunda 3 ayrı işlev için 3 ayrı parsele bölünmüş, ortaya büroktatik gereksinimler dışında pek bir anlamı olmayan sınırlar çıkmıştır. İmar ise alelade bir konut parseliymiş gibi verilmiştir. Bürokratik bir takım prosedürler, zorunluluklar sonucu ortaya çıkan bu durum ana tasarım problemi olarak belirlenmiş, 3 ayrı parselin sınırlarını yok eden, parçalar arasında biçimsel akışkanlık kuran bir mekânsal sistem önerilmiştir. Her parça bir diğeri ile programatik ve mekânsal olarak ilişkilendirilmiştir, mekânların topografya ile birlikte Kavaklı dere açık alan koridoruna akması amaçlanmıştır.

YAPI ÖLÇEĞİ | Geleneksel Anadolu Evi

Alevi ibadethanesi hep saklı kalmış, hiç bir zaman jenerik, sembolik bir biçime ve temsiliyete dönüşememiştir. İşletme açısından da mekânsal açıdan da Geleneksel Anadolu Evi mantığından kopmamıştır. Alevi dedesinin evi ibadet haneye dönüşmüş, Geleneksel Anadolu Evi'nin mekânsal yapısı ve malzeme kültürü ise cemevinin özüne sinmiştir.

Proje kapsamında bu tarihi ilişki tekrar ele alınmış, Geleneksel Anadolu Evi'nin mekânsal izleri ve mantığı soyutlanmıştır.

Geleneksel Anadolu Evi, çift programlıdır. Mutfak, depo, ahır, avlu (taşlık), bahçe gibi göreceli olarak umuma açık programlar zemin katta, salon ve odalar gibi özel programlar üst katta kurgulanmıştır. Bu iki kat 2 ayrı strüktürel katman olarak çalışmaktadır. Zemin (Kamusal) kat yığma taş iken, üst (Özel) kat ahşap balon frame olarak kurgulanır. Geleneksel Anadolu Evleri'nde işlevsel ayrım, strüktür olarak da sürdürülmüş bu yolla mekânsal bir esneklik saplanmıştır. Geleneksel Anadolu Evi'nde zemin kat topografyaya uymuş, onu yeniden tariflemiş, üst kat ise bunun üzerinde kendi geometrik yapısı ile yerleşmiştir.

Bu bağlamda kültür merkezi, park ve spor alanları Geleneksel Anadolu Evi'nin zemin katı gibi organize edilmiş, cemevi ise bir üst kota alınarak bu dünyadan

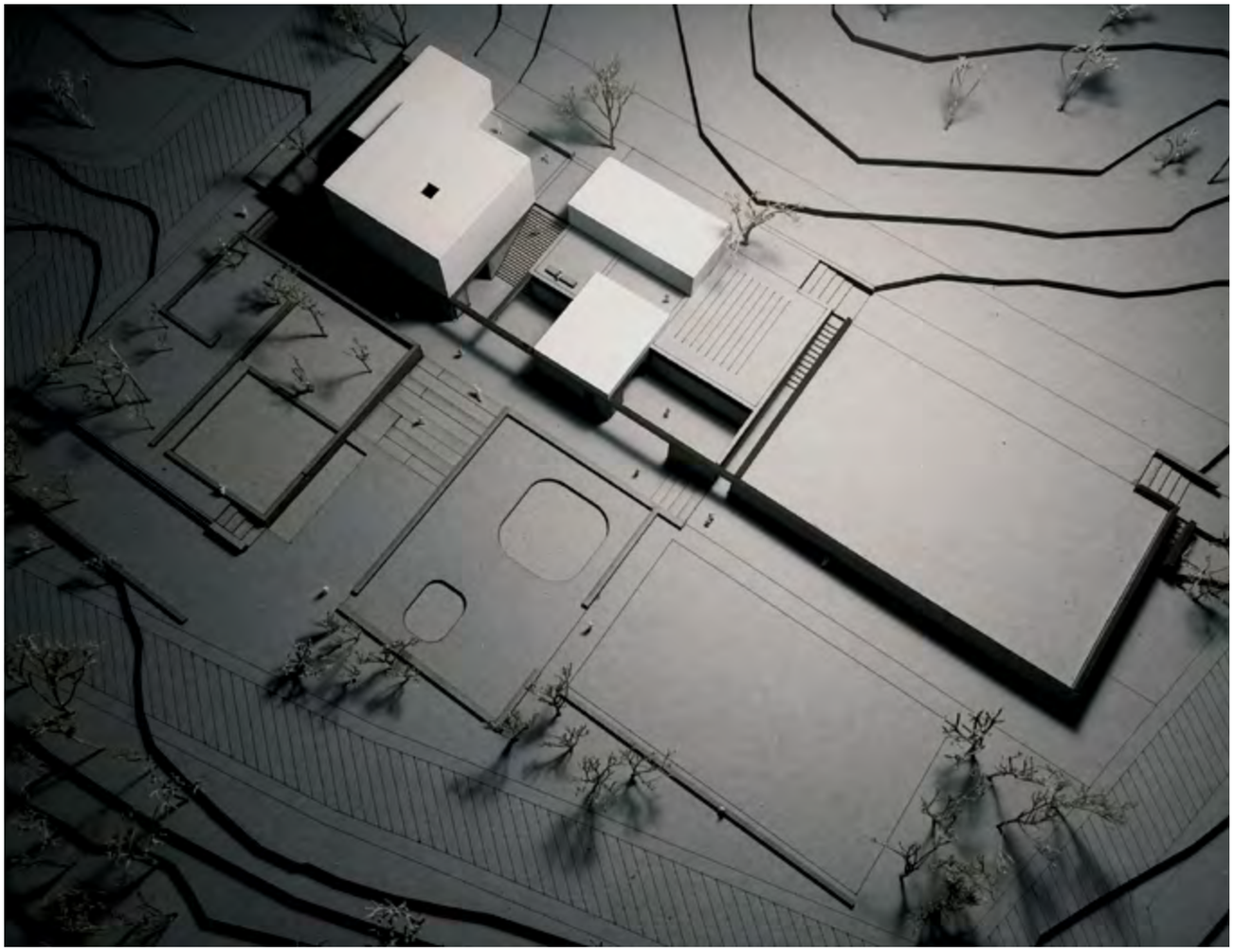

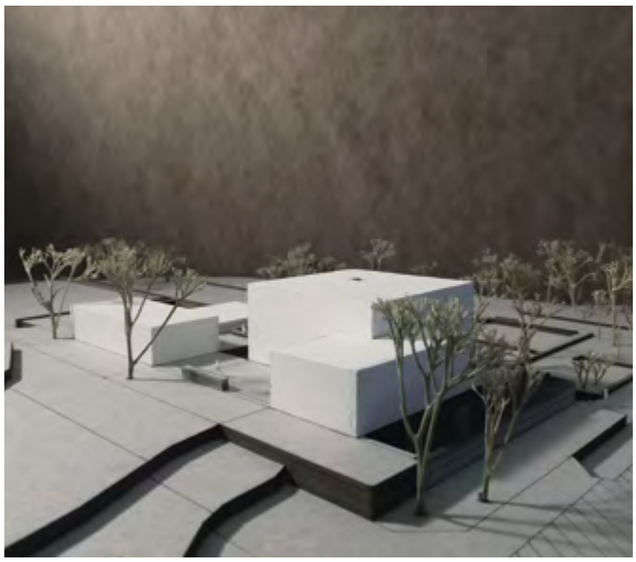

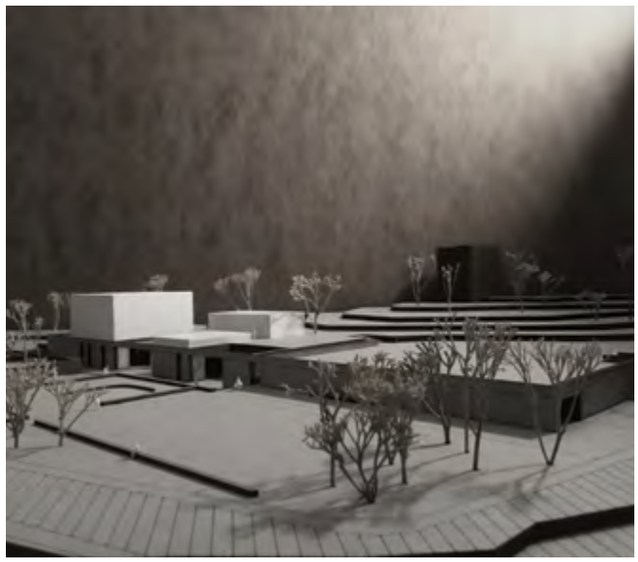

mahremiyeti sağlanmıştır. Malzeme ve strüktür konusunda da bu ayrım sürdürülmüş, zemin kat ve peyzajda iç - dış sürekliliğini bozmayacak şekilde doğal taş dokusu tercih edilmiştir. Cemevi katlarında ise ahşap strüktür ve dokular tercih edilmiştir.

CEM MEYDANI

Aleviliğin doğa ve doğa güçleri ile kurduğu ilişkiye referansla dogal malzemeler tercih edilmiştir. Stüktür ve bitiş malzemeler brüt ve doğal halleriyle kullanılmıştır. Alevi kozmolojisinde önemi olan merkezi yapı, dört yön ve kapı metaforları cem meydanında soyutlanarak kullanılmış, park ile meydan arasındaki görsel bağ güçlendirilmiştir.

JÜRİ DEĞERLENDİRME RAPORU

1. Ödül 20 sıra numaralı 93514 rumuzlu proje

Tasarım, parsel çeperine yaslanarak mahalle ile vadi arasında ara yüz ve kademeli mekânlar bütünlüğü önermektedir. Sosyal işlevler park ile ilişkilenirken, cemevi ve cenaze işlevlerinin üst kotta mahalle ile ilişkili açık alanlardan erişilecek şekilde kurgulanması olumludur.

Yapı tektoniğinde tercih edilen dil bütünlüğünün vereceği düşünülen duygu, anlamlı bir sükûnet içermektedir. Tasarım kararıyla, kuzeybatı–güneydoğu istikametinde araziyi yatayda keskin bir çizgiyle ikiye bölerken park ile arasında yumuşak geçiş alanları ve avlular kurgulaması, parka bir yandan hâkim öte yandan mesafeli duruşu jüri tarafından değerli bulunmuştur. Üst ölçekte tasarım ile birlikte alınan bu kararın bir yandan parkı ölçeklendirmesi, diğer yandan cemevine bağlı ya da bağımsız farklı açık alan ilişkilerine, açık-esnek mekânların oluşmasına müsaade etmesi değerli bulunmuştur. Taş bir baza üzerinde parçalanarak ve farklı oranlarda çeşitlenerek yükselen yapı parçalarının park cephesinde ve mahalle cephesinde amaca uygun ölçeklerde tanımlanması tasarımın diğer olumlu yanlarına işaret etmektedir. Yapıyı kuran malzemelerin bir araya geliş biçiminin oluşturduğu sükûnet duygusu, kullanım maksadıyla örtüşmektedir.

Statik Rapor

Projede betonarme olarak teşkil edilen bodrum kat üzerindeki yapıların taşıyıcı sisteminin ahşap olarak seçildiği belirtilmektedir. Mimari resimlerde, ahşap karkas, cemevi yapısı çatısının, her iki yönde kaset teşkil edecek şekilde ikişer ikişer oluşturulmuş virendel kirişlerinden yapıldığı görülmektedir. Bu kirişlerin birleşim noktaları, metal düğüm noktası elemanları kullanılarak yapılsa bile kirişler yeterli olmayabilir. Bunun yerine, diyagonal gergi elemanları ile kesişen makaslar düşünülebilir. Çelik kablo gergiler ile ilave çekme çubukları teşkil edilebilir. Ayrıca, kolonlar ile makas birleşimi moment aktaracak şekilde teşkil edilmelidir. Ahşap yapıda, ahşabın betonarmeye birleştirilmesi için, metal kolon ayakları teşkil edilmeli, betonarmeye ankrajlanmalı ve ayrıca su/rutubet etkilerine karşı önlemler alınmalıdır. Tali yönde cephe taşıyıcıları ana taşıyıcı elemanlarla hemyüz olmalı, bağlandığı yönden kolon burkulma boyunu kısaltacak şekilde kaset teşkil ederek bir yüzey taşıyıcı sistem oluşturulmalıdır. Ayrıca, yapının sadece zemin kat seviyesindeki tabliyede değil en alt kotundan da uygun biçimde yağmur suyu drenajı ve izolasyonu yapılarak su ve rutubet ile teması en alt seviyeye indirilmelidir. Yapının işinin ehli bir ahşap uzmanı tarafından projelendirilerek imalatının da uygun malzeme ve itina ile yapılması durumunda yapının uzun ömürlü ve sağlıklı bir biçimde olup uzun süreler hizmet verebileceğini düşünmekteyiz.

TASARIM EKİBİ	Mehmet Metin POLAT, Bilge ALTUĞ, Ata KURT
DANIŞMANLAR	Bengi ALTUĞ, Gökhan TURAN, Zeynep Lale EKE
YARDIMCILAR	Ecem ÖZDEN, Emre AÇIKEL

68 sıra numaralı 64238 rumuzlu proje

2.Ödül

Eren BAŞAK
Meral ÖZDENGİZ BAŞAK
Deniz Dilan KARA

Vaziyet Planı

TARİHSEL SÜREÇ

Çağdaş cemevi mimarisine kaynaklık edebilecek tarihsel örnekler çok azdır. İki grup kaynak vardır: Kırsal kesimde yer alan cemevleri ki çoğunlukla konut mimarisinin bir devamı niteliğindedirler ve Alevilik ile ortak inanç kökenlerine sahip Bektaşi tekkeleri. Bu kaynaklar Aleviliğin ibadet mekânlarının biçimlenmesine dair bazı ipuçları sunmakla beraber, tarihsel süreç içinde tipoloji oluşturacak bir gelişim çizgisi ortaya koymazlar.

Bu proje bir tipoloji oluşturma iddiasında değildir. Burada amaç bir yandan Aleviliğe özgü ritüel gereksinimlerini karşılayan mekânlar kurgularken, diğer yandan da köyden kente yerleşen Alevi nüfusun kentte kimlikleriyle görünür olma ihtiyacına yanıt vermektir. Bu bağlamda, yapı kompleksinin kent dokusu içinde arkitektoniği ile farklılaşan, bir ibadet mekânı olduğunun ipuçlarını mimari dili ve formu ile veren bir tasarım hedeflenmiştir. Tarihsel örneklerin belleklerde bıraktığı izlerin çağrışımları çağdaş bir mimari dil ile yorumlanırken, "bildik" ve "tanıdık" olanın "yeni" olanla birlikteliği kurularak kırdan kente, geçmişten günümüze taşınan cemevinin yeni bağlamına uyumu amaçlanmıştır.

EVREN KURGUSU

Cem Meydanı, Alevi inanç sisteminin evren kurgusunun küçük bir modelidir, yani bir mikrokozmostur. Evren kurgusunda tasavvur edilen dört ana yön Alevi inancında Dört Kapı (Şeriat, Tarikat, Marifet, Hakikat) kavramıyla karşılık bulur. Her kapının onar makamı olmak üzere, Dört Kapı - Kırk Makam kemale erişmenin aşamalarını oluşturur. Dört Yön/Dört Kapı ve Kırk Makam kavramları, projede kare planlı Cem Meydanı'nın duvarlarının artikülasyonu ile simgelenmiştir. Her duvarın merkezinde konumlandırılan nişler Dört Kapıyı temsil ederken, her nişin iki yanında yer alan açıklıklar Kırk Makamı karşılar. Meydan'ın köşelerinin artikülasyonu dört ana yönü ara yönlere bölerken, sekizgen oturma düzeni de zeminde ana ve ara yönleri vurgular.

Meydan'ın köşelerinin artikülasyonu dört ana yönü ara yönlere bölerken, sekizgen oturma düzeni de zeminde ana ve ara yönleri vurgular. Dört ana yönün kesişiminde, yersel olan ile göksel olanın buluştuğu kurgusal bir düşey eksen tasavvur edilir – Dar. Dar alanında dönülen semah Tanrı'nın bir yaratısı olarak evren ve Tanrı ile bütünleşme idealinin bedensel ifadesidir. Bu bakımdan semah sadece yersel eksende gerçekleşen bir bedensel devinim değil, aynı zamanda kurgusal bir düşey eksende gerçekleşen ruhsal bir devinimdir. Cem ve Muhabbet Meydanlarını örten piramidal çatı bu yükselme kurgusunu destekler. Çatının tepesindeki ışıklık düşey eksenin göğe açılma noktasını oluşturur. Piramidal çatıya asılı on iki köşeli bir ışık kubbesi, hem gök kubbeyi temsil eder, hem de Aleviliğin on iki sayısı simgeselliğini karşılar.

MORFOLOJİ

Yapı kompleksi birbirine bağlanan avlular, revaklar ve parçalı kütlelerden oluşturulmuştur. Bu yapılanma, tarihsel örneklerin ve özellikle tekke mimarisinin çağrışımlarını taşır. Dış çepere dayanmış kütleler ve revak, dünyevi mekândan ayrılan bir ibadet alanının sınırlarını belirler. Bu sınırlar geçirgen olmakla beraber, kent dokusu içinde, kendine odaklanan, otonom bir dünyayı tanımlar. Bu kurgunun merkezinde Cem Meydanı konumlandırılmıştır. . Cem Meydanı, bir mikrokozmos olarak kurmaca bir evrensel düzeni yeniden üretirken kendi de bu evrenin merkezine dönüşür.

+4.90
-0.15
+0.15
+4.90
+0.90
±0.00
-3.50
-3.20

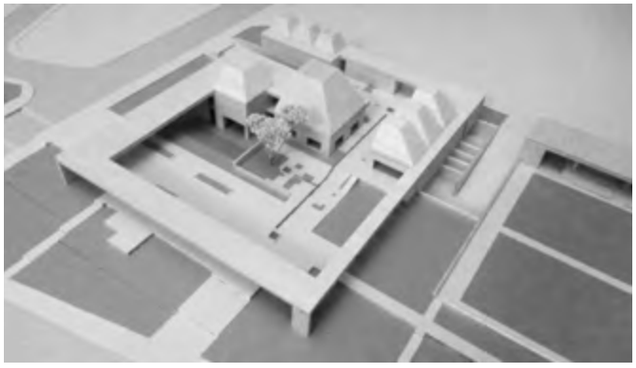

Zemin kotu üzerinde tek katlı olarak algılanan yapı, insan ölçeğine yakındır. Bir ibadet mekânının gereksindiği anıtsallık ve simgesellik boyutla değil, yapının arkitektonik karakteristiğiyle oluşturulmuştur.

MEKAN ORGANİZASYONU

Cemevi kompleksinin programını oluşturan işlevler iki düzlemde organize edilmiştir. İbadet mekânları zemin kotunda konumlandırılmıştır. Alevi ritüellerinin çeşitli aşamalarına hizmet verecek olan Cem Meydanı, Muhabbet Meydanı, Aşevi ile Dede, Hizmetli ve Lokma odaları birbirleriyle ilişkili olarak zemin kotundaki avlular çevresinde yer alırlar. Bu ibadet mekânları, boyutsal bir hiyerarşi içinde, piramidal çatı örtüleri ile vurgulanmıştır. Zemin altı kotu ise kültürel işlevlere ve servis mekânlarına ayrılmıştır.

Zemin ve zemin altı kotunda yer alan birbirine bağlı avlular sistemi, açık mekânda yer alacak işlevler için farklı seçenekler sunar.

Revak kütleleri birbirine bağlayan ve alanı sınırlayan bir mimari eleman olduğu kadar cemevi kompleksini park ve spor alanlarıyla da ilişkilendirir.

JÜRİ DEĞERLENDİRME RAPORU

2. Ödül 68 sıra numaralı 64238 rumuzlu proje

Yapının üst ölçekte önündeki parkla ve çevresiyle bütünleşme çabası, bir mahalle bahçesine dönüşme girişimi, önerdiği dolaşım kurgusuyla kademeli olarak cem meydanına ve diğer işlevlere erişim kararları, parçalı kurgusunun sağladığı ölçek olumlu bulunmuştur. Ayrıca tarihsel mekânlara dair geleneksel imgelerin günümüz mimarlığına uyarlama çabası da övgüye değer olmakla beraber, tekrar eden biçimin cem meydanındaki potansiyellerinin yeterince araştırılmaması eleştirilmiştir. Cenaze alanının cem meydanı girişi ile çakışması, taziye mekânının alt kotta, ışık almayan bir noktada önerilmesi, mevcut topoğrafyanın yeteri kadar dikkate alınmaması eleştirilmiştir. 5'e 2 oy çokluğu ile 2. Ödüle layık görülmüştür.

Statik Rapor

Bu tip yapıların yoğun kullanımı sebebiyle, deprem performanslarının yüksek olması beklenmektedir. Dolayısı ile, sadece kolonlardan oluşması yerine, perdeler ile desteklenerek yanal rijitliklerinin artırılması daha uygun olacaktır. Yapıların kırık plak olarak çözülen çatılarında köşe noktalarında gerilme yığılması olması beklenmektedir. Bu köşelerde, yüzeylerin birleşim ayrıtlarında donatı geçişlerini sağlamak ve rahatlatmak için, pahlar yapmak sureti ile köşelerin rijitleştirilmesi uygun olacaktır. Bahçe çevresinde dolaşan saçak yapısında, üstteki döşemenin tek sıra kolonla taşınacak olması sebebiyle, olabildiğince dengeli konsollar ile döşeme ve kiriş sistemini teşkil etmenin daha doğru olacaktır. Ayrıca, ısıl problemler ve kütle farklılıklarından dolayı, bu saçak yapılarının ana yapıda ve kendi içerisinde belli yerlerden derz ile ayrılması gerekmektedir. Yapının alt kotunda bazı noktaların dış ortama direkt olarak açık olması sebebiyle, yağmur suyunun toplanması ve uzaklaştırılması önemlidir. Çevreden gelebilecek ve yapının içine alınan yağmur sularının uygun drenaj, yalıtım yapılarak uzaklaştırılması sağlanmalıdır. Söz konusu yapılarda, belirtilen gerekli düzenlemeler yapıldığında yönetmelikleri ve gerekli performans seviyesini sağlayabileceği görülmektedir.

TASARIM EKİBİ : Eren BAŞAK, Meral ÖZDENGİZ BAŞAK, Deniz Dilan KARA
DANIŞMANLAR : Tamer FENERCİOĞLU, Ali Uzay PEKER, Özgün ÖZÇAKIR

3 sıra numaralı 16372 rumuzlu proje

3.Ödül

Samet MOR
Damla GÖRE
Fatma Derya MARANGOZ
Gülberk KARAAĞAÇ
Özge KARAKAŞ

Vaziyet Planı

BİR HAFIZA PEYZAJI OLARAK TABİAT KÜLTLERİ

Alevi inanışının tarihinden beri gelen ibadetsel ve inançsal (usul ve furü) geleneklerin yerle ve doğayla kurduğu ilişki kentte çeşitli etkenler sebebiyle farklı bir çizgiye kaymıştır. Eşsiz bir Havl'ın (devinim) konusu ve mekânı olan doğa ile insan arasındaki sömürüsüzlük ve yazılı olmayan kurallarla yapılmış uzlaşı bir kenara atılmıştır. Son döneme kadar tabiat ögelerine atfedilen değerlerin bir kısmı dönemlere göre değişimler gösterse de, bu motiflerin halk inançları, geleneksel değerlerde ve edebi eserlerde birer değer ve motif olarak işlenmesi bakidir. Bu açıdan, bunların şehirde unutulması, anımsanmaması, kültürel erozyon yaratmanın yanı sıra anlamların da yok olmasına yol açmıştır. Bu noktada en büyük darbeyi Alevi inanışındaki tabiat kültleri almıştır.

Bu sebeple; ikilikler, tutarsızlıklarla kuşatılmış, baş edememiş ve tedirginliğe düşmüş, yabancılaşmış; hatta bu yabancılaşmanın meşrulaştırıldığı, yerini daha da sağlamlaştırdığı bir ortamda unutulan asli ve kadim değerlerin tekrar düşünülmesi elzemdir. Çünkü bu ritüeller, detaylar ve anlamdırmalar bir organizasyonun parçası olmaktan çok bir inanışın temel ögeleridir. Mekânsal kurguları yapan bu örüntüler ritüeller içinde sadece birer 'eleman' haline gelirlerse anlam yitimine uğrarlar.

Tabiat kültlerinden olan ağaç ve peyzaj kültleri birbirinden ayrı düşünülemez. Bilhassa Kır Aleviliğinde peyzaj, yaşayışı şekillendiren önemli bir unsurdur. Orta Asya'dan gelip Alevilikle beraber günümüze kadar intikal eden bir inanış olan 'kellik ve çıplaklık', Tanrısal varlığın (oradalığın) işaretine delalettir. Kellik ve çıplaklık Tanrı'nın Kut'unu temsil eder. Çünkü onun bulunduğu yerde başka hiçbir şeye ihtiyaç yoktur. Bu yüzden, Beylikdüzü'nü baştan aşağı geçen yeşil banttan gelen peyzaj, spor alanında tasarıma dahil edilmiş ve cemevi arazisine doğru kademe kademe kuraklaştırılmıştır. Bu kuraklaşma aynı zamanda mekânsal kurguyu da belirlemiştir. En kurak ve en uhrevi noktada cemevi kütlesi bulunurken, spor ve yeşil peyzaja en yakın noktada sosyal kütle bulunmaktadır. Bu iki kütlenin arasına ise aşevi kütlesi yerleşmiştir. Bu 3 kütlenin avluları, mevcut peyzaja uyum sağlarken kendi içinde özelleşmekte, dinginleşmekte ve aynı zamanda bu fonksiyonları birbirine bağlamaktadır.

MEVCUT TİPOLOJİLERİN YORUMU

Günümüzde kırdan kente göçen Aleviler ritüellerini kent ortamında gerçekleştirmek istediklerinden dolayı şehrin sıkışıklığında cemevlerini inşa etmeye başlamışlardır. Ancak bu sıkışıklık kırdaki mekânsal organizasyonun bir kenara itilmesine neden olmuştur. Anadolu'da bir dizi avlu çevresinde fonksiyonel çeşitlenmelere göre kümelenen mekânlar, açık-yarı açık alanlar gibi mekânsal kalitelerden uzak, hatta neredeyse apartman kesitinde cemevleri inşa edilmeye başlanmıştır. Bu mekânsal kalitelerin (avlu-avlu, avlu-mekân, mekân-mekân ilişkileri) yeniden kazanılması ve aşevi gibi daha sosyal fonksiyonların daha verimli işleyebilmesi için avlulu kurgu öngörülmüştür. Külliye referansından gelen ve duvarların sadece ayırıcı değil aynı zamanda mekân kurucu özellikleri tekrar hatırlanmış ve öncelikli olarak, dış mekân (kaykay, bisiklet, jogging...) sporları önerilmiştir.

Orta Asya'dan gelen; kainatın bir otağ olması ve merkezinde bulunan ağaç veya direkle gökyüzünü taşımasıyla oluşan ana yönler/mandala kurgusu zamanla unutulmuştur. Başka bir kurgusal öğe ise evrenin dönüşü ve 'çarkıfelek'i simgeleyen kırlangıç çatıdır. Tasarım kararında Alevilerin hiç de yabancı olmadığı bu iki figürün birlikte kullanılması sorunsallaştırılmıştır. Ve bunun sonucunda dört ana yönü de simgeleyen, ahşap 4 direk ile yere basan ters kırlangıç çatı cem salonunun merkezinde konumlandırılmıştır. Ters kırlangıç çatının yere daralarak gelip 4 direkle bitmesiyle, fiktif düşey eksenin daha da vurgulanması amaçlanmıştır. Ters kırlangıç çatının 12 katmanı 12 imamı simgelemektedir.

SEMBOLİZM

Kuraklığın/çıplaklığın tek istisnası ise çorak topraklar üzerinde bulunan ağaçlardır. Onların, Tanrı'nın bir tecellisi olarak çorak topraklarda yeşerdiğine ve vücud bulduğuna inanılır. 'Temir Kavak'(Dünyalar Ağacı) olarak da isimlendirilen bu ağaçlar Tanrıya kavuşmanın yollarıdır. İnanışa göre ağaçların bakışları cennete kadar ulaşır. Aynı zamanda ağaçların 'yeraltı-yer ve gök' 3 kademeli dünya anlayışını bağlayan figür olduğuna inanılır. Bu sebepledir ki kökleri de yaprakları kadar önemlidir. Onlar göğün yere, yerin göğe açılan kapılarıdır. İnsanın doğa ve Tanrıyla bağını sembolize eder. İnsan misali doğar, büyür ve ölürler.

Anadolu Alevi ve Bektaşi inancının en önemli isimlerinden olan Hacı Bektaş'ın Ahi Evran ile buluştuğunda gölgelik olsun diye asasını dikmesi ile asanın kavak ağacına dönüşmesi sonucunda Anadolu Alevileri ve Bektaşilerinde oluşan kavak ağacına hürmet ve yörenin eski ismi sebebiyle yerin hafızasına saygı ve atıf için çoraklığın ortasındaki bu ağaç, kavak ağacı olarak seçilmiştir. Bir başka önemli nokta ise ağacın çevresinde yapılan ritüellerdir. Ağaçların göğe açılan kapı ve tecelli olmaları sebebiyle yakınlarında yapılan duaların, yakarışların Tanrıya daha çabuk ulaştığına inanılır. Bu yüzden kavak ağacı mevsimlik törenlerin (Hıdırellez, Abdal Musa/kurban cemleri) yapılabileceği avluda, musallaya ve taziyeye yakın, daha küçük cemlerin, sağaltma gibi ritüellerin yapılabileceği küçük muhabbet alanından da görsel bağ kurabilecek şekilde konumlandırılmıştır. Bir başka doğa kültü olan yer-su anlayışı ise yeraltı-yer ve gök'ü birleştiren diğer bir inanıştır. Ancak, su arınmanın bire bir nesnesi olamaz, o sadece bir araçtır. Asıl arınma onun sağladığı ezoterik etkilerle uhrevi olur. Bunun içindir ki Muharrem ayında Kerbela'da Hz. Hüseyin ve ailesine yapılandan dolayı su orucu tutulurken, Hıdırellezde toplanan yağmur sularıyla yıkanılıp, yağmurun doğayı yeşillendirdiği gibi insanı da yeşillendirmesi beklenilir. Suyla direk temastan farklı olarak pınarların, kaynaklarının sularının azalıp artması da birer Tanrısal işaret olarak görülür. Bütün bu nedenlerden dolayı cemevlerinde su ögesi bir peyzaj elemanı olmanın çok ötesinde anlamlar taşır bu sebeple konumu ve mevsimsel/zamansal varlığı veya yokluğu önem taşır.

JÜRİ DEĞERLENDİRME RAPORU

3. Ödül 3 sıra numaralı 16372 rumuzlu proje

Peyzaj kararlarını ve arazi verilerini kullanarak cemevi tipolojisine dair geliştirmiş olduğu özgün yaklaşım, cem meydanına dair mekânsal potansiyellerin araştırılması, yapıların peyzaj içinde yönlendirici duvarlar ile eritilmesi, tasarlanan ortamın meydanlar ve ara mekânlar ile zenginleştirilerek çevrenin parçası olmayı amaçlaması; cenaze için gerekli açık alanların başarılı çözülmüş olması övgüye değerdir. İbadet mekânının kütle kurgusu içinde diğer birimlerle kaynaştırılması başarılıdır. Kurban kesim yeri ve mutfak ilişkisinin zayıflığı, ibadet mekânına dair geleneksel elemanların yorumlanışındaki yaklaşımın yeterince derinleşmemesi eleştirilmiştir. Proje oy birliğiyle 3. Ödüle layık görülmüştür.

Statik Rapor

Projelendirilen binalar, insanların yoğun olarak yaşayacağı yapılar olduğu için depremde hasar görmeden yüksek performans gösterebilmelidirler. Dolayısı ile, mevcut projede şu aşamada taşıyıcılar çok belli olmasa da, daha sonraki aşamalar için, mimari yapıyı bozmayacak düzende perdeler şekillendirilerek yapının yanal rijitliği sağlanmalıdır. Yapının ortogonal olmayan aks düzeni nedeniyle sadece ortogonal yönlerde değil, değişik yönlerden gelebilecek deprem yükleri göz önüne alınarak taşıyıcı sistem hesapları yapılmalıdır. Statik raporda belirtilen asmolen sistemi, her iki yönde rijit diyaframı sistemini sağlayamamakta, deprem davranışı açısından zaafiyet oluşturmaktadır. Bu nedenle, döşeme sistemi için ya kaset sistem ya da kiriş-plak sistemi düşünülmelidir.

Yapıda zemin kat kotunda, kütleler bölünerek birbirinden ayrılmaktadır. Her bir bölüm kendi içinde kütle ve rijitlik düzensizliklerine sebebiyet vermeyecek şekilde ve bodrum katın yapısal sistemini de gözönüne alınarak perdeleri yerleştirilmeli, zayıf döşemeler ile bağlanan kütleler derz ile kopartılarak birbirinden ayrılmalıdır. Yapıda birçok noktada yağmur suyu en alt kota inecek şekilde galeriler düzenlendiği görülmektedir. Yapının içine alınan yağmur suyunun ve çevreden gelebilecek yağmur suyunun toplanarak uzaklaştırılması ve gerekli izolasyon önlemlerinin alınması ciddi önem arz etmektedir. Söz konusu yapılar, imal edilmek için mimarisi geliştirilmeye başlanır ise, eklenecek kolonlar, düzenlenecek perdeleri ve düzenlenecek döşeme ve derzleri ile gerekli yönetmelikleri sağlayabileceği ve performans beklentilerini karşılayabileceği görülmektedir.

TASARIM EKİBİ : Samet MOR, Damla GÖRE, Fatma Derya MARANGOZ, Gülberk KARAAĞAÇ, Özge KARAKAŞ

DANIŞMANLAR : Taygun Fırat YOLAÇAN, Baran MANG, Birhan ÇAKAN

26 sıra numaralı 96721 rumuzlu proje

1.Mansiyon

Doğu KAPTAN
Murat ER
Fatma GENÇDOĞUŞ

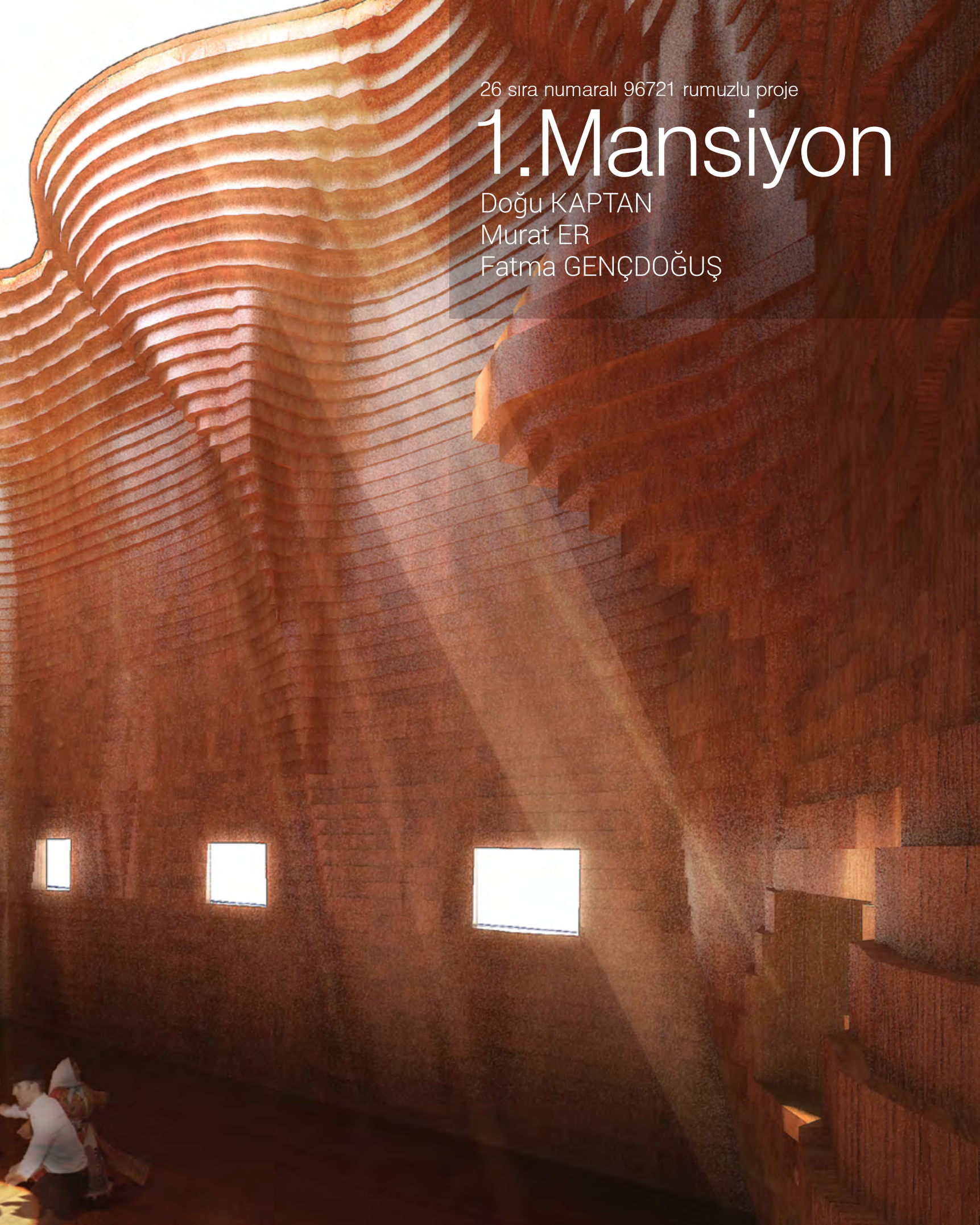

Vaziyet Planı

ARİFLER DÜKKANIN AÇMIŞ, NE ARARSAN VAR İÇİNDE.*

Alevi inancı, önceliği mekâna vermeden, mekânı öncellemeden, 'Üç can, bir cem' diyerek yüzyıllardır yoluna devam ediyor. Bu duruma, inkâr politikaları, Sünni devlet-muhalif Alevi hafızaları da eklenince, inancın gizli-saklı yaşanması, geleneğin bir parçasına dönüşüyor. Bu da bizi, cemevi mimarisinden konuşmak istediğimizde, kaynakları çok katmanlı bir görünmezlik tarihi ile baş başa bırakıyor.

TEK TİP BİR CEMEVİ YARATMADAN, KÜLTÜRÜ SABİTLEMEDEN

Yüzyıllardır yola devam eden Alevilik üzerine düşünürken "Ne kadar Alevi varsa, o kadar Alevilik var" sözcüğünü ve "yol bir, sürek binbir" ifadesini hatırda tutuyoruz. Bu yaratıcı süreç içinde, kültürün sabitlenmesi tehlikesine karşılık tek tip bir cemevi tanımlamamaya ve gücünü çeşitlilikten alan Aleviliğin kendisi gibi yerelinin ihtiyaçları bağlamında tasarlanmasını öneriyoruz.

TOPRAK GİBİ ALÇAKGÖNÜLLÜ

İktidar fikrinin mimariye tercüme edilmiş hali sayılabilecek anıtsallığa, insanı ezen, görkemi ile kendi iktidarını yaratan bir mekân yaratmaya uzak durduk. Toprak gibi alçakgönüllü tariflenen bu varoluşta, biz toprakla bütünleşmeyi seçtik. Tarihten bu yana, dini yapılarda egemen olan görkemi ve anıtsal strüktürü, cemevi tasarımında insani ölçekte yorumladık. Direnme mekânına dönüşen cemevlerini unutamadan cemevimizin, kendini uzun yıllar sükûnetle taşıyabilmesini önemsedik. Tanıdık, doğal ve yerel bir malzeme olan koyu gri bazalt ile görünür kıldık. İç mekânda ise ahşap gibi yumuşakça nefes alan bir malzeme ile inancı kucakladık. Böylelikle taşın ve ahşabın yanı sıra meydanımızda yer alan çağlayan kayadan akan su da toprakla bütünleşip diğer can(lı)larla yaşamına devam etmesini düşledik.

KENDİM EKTİM

Peyzaj yaklaşımında, Alevilik inancında kutsal olan ağaç ve çiçekleri tercih ettik. Cemevi ile kültürel-sosyal mekânların yatayda birleşerek, meydanda çağlayan su ile huzur ve dengeyi bulduğu Beylikdüzü Cemevi'nin, başta insan, hava, su, taş, ağaç, kuş olmak üzere Hakk'ın bir parçası olan canlı ve cansız her şeye ait olduğunu varsaydık.

RİTÜEL ile SPOR YAN YANA İKİLEMİ,

Spor salonların ağırlıklı kullanıcısı gençlerimizin enerjilerini dönüştürecekleri bu mekânlar ile kutsal mekânın yan yanalığının pratik sorunlar yaratacağını öngördük. Bir can, özünü dara çekerken, spor yapanların yaşam dolu rekabeti kutsi aurayı kesintiye uğratmaz mı? Bu haklı soru ardından, yalıtım ve insan trafiği endişesi ile mevcut kottan içeri doğru derinleştiğimiz mekânlar yarattık.

CEMEVİ ve PARK, KAMUSAL ve ÖZEL, BATIN ve ZAHİR

Cemevinin de yer aldığı alandan algılanabilecek, yeşil aktivite alanını görünür kılmayı öneriyoruz. Cemevi ile vadi arasındaki parselde imar planında yer alan konut alanı sahiplerinden rızalık alınarak, yerel yönetim işbirliğinde kuzeyindeki yeşil alana taşınmalarının, yakın-uzak gelecekte daha bütüncül ve doğayla

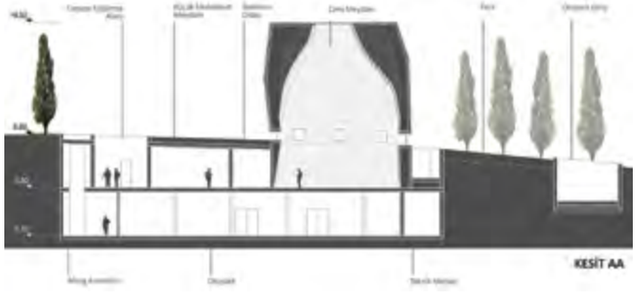

KESİT AA

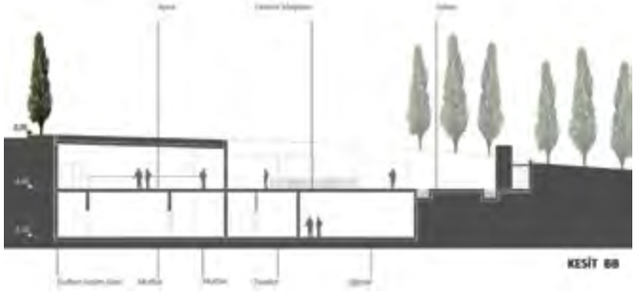

KESİT BB

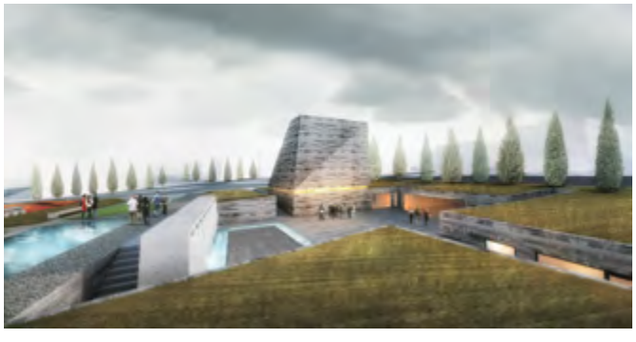

1. CEM MEYDANI
2. OTOPARK
3. CEMEVİ MEYDANI
4. AŞEVİ
5. SIĞINAK
6. FUAYE
7. ÇOK AMAÇLI SALON
8. KİTAPLIK VE OKUMA ODASI
9. DERSLİKLER
10.SPOR SALONU
11.SPOR SALONU BİRİMLERİ
12.PARK

PERSPEKTİF KESİT

barış içinde bir yaşam alanı oluşturacağını öngörüyoruz.

CEMEVİ-GİRDAP-IŞIK

Cemevine şeriatı temsil eden, üzerinde teslim taşı bulunan geniş bir kapıdan girdik. Ritüeldeki ruhani hali, bir girdaba benzeten dedemizden ilham aldık. Daha dar, alçak ve eşikli olan tarikat kapısından ibadet alanına geçtiğimizde, ibadet mekânı Hakk'ı imgelerken bir girdap gibi dönerek ışığa (semaya) yükselir. Mekândaki organik form, tam da bu girdabın soyut bir temsili sayılabilir. Kırlangıç tavana referansla mekân, tepeden ışık ve nefes almaktadır. Yan duvarlarda yer alan ve on iki imamı sembolize eden, on iki pencere de, mekândaki nefes ve ışığı, tavanla müşterek biçimde güçlendirir. Topoğrafyadan cemevine ulaşmak üzere kullanılacak tekil yürüyüş koridoru da ritüeldeki yolda olma haline bir hazırlık varsayılabilir.

SON SÖZ

Bilmem azdan çok anlar mısınız? diyen Neşet Ertaş'a ve yokluğuyla var olmak kavramı üzerine bizi düşündüren J. Lacan'a saygıyla.

*Tevhid-Pir Sultan Abdal

JÜRİ DEĞERLENDİRME RAPORU

1. Mansiyon 26 sıra numaralı 96721 rumuzlu proje

Birleştirici gücü olan keskin bir fikrin peşine düşerek, 3 parseli yer üstünde ve geçişlerle yer altında bütünleştirmesi, tüm alanı bir peyzaj sahnesine dönüştürmesi çarpıcıdır. Alt kotta tüm mekânları birleştiren yaya dolaşım kurgusu, avlu ve kapalı mekânların birbirleri ve çevreleri ile kurduğu ilişki takdir edilmiştir.

Bu etkileyici fikir bir altlık olarak cemevi kütlesine bir fon oluştururken, cemevi temsilinin baskın olarak bu kütle üzerinden kurulması, söz konusu kütlenin ölçek ve büyüklük algısı ile amacını aşan bir görünürlüğe varması, cem meydanı iç mekânının boyutlarındaki oransızlık projenin eleştirilen yönleridir. Cem meydanı kabuğunun, iç mekân gövdesi ile kurduğu ilişkinin gerçeklikten uzak olduğu düşünülmüştür. Proje 4'e 3 oy çokluğu ile 1. Mansiyona layık görülmüştür.

Statik Rapor

Yapının cem meydanı dışında tümüyle gömülü olması sebebiyle, yağmur ve çevre suları problemleri gibi yapı fiziği problemlerini yoğun olarak yaşayacağı görülmektedir. Bu problemlerin çözümü için alınacak tedbirler ciddi bir maliyet artışı getirecektir. Cem meydanı yapısında yükselen kısımın taşıyıcı sisteminin betonarme plak olmasının en uygun çözüm olduğu görülmektedir. Halbuki, en alt kotta bu yüzey taşıyıcılar bant pencere ile kesilmekte ve taşıyıcı sistemde zaafiyete sebep olmaktadır. Ayrıca, içeride oluşturulan mimari yüzey ile dış kabuk arasında dolu bir yüzey yerine, hafif bir konstrüksiyon yapılarak dış kabuğa sağlam bir şekilde tespit edilmelidir. Genel olarak statik raporda belirtilen görüşlere katılmaktayız

---

TASARIM EKİBİ : Doğu KAPTAN, Murat ER, Fatma GENÇDOĞUŞ
DANIŞMANLAR : Mario SECCİA, Yasemin ÖZCAN, Marco LOMBARDİNİ, Deniz ÇALIŞKAN, Yusuf ÖZKAN, Ediz AKYALÇIN, Hüseyin DURAK, Günseli KATO, Hüseyin KAPTAN, Fatma Tülin KAPTAN, Tuna ORHAN, Yonca TEMİZKAN, Valentina VALERİ, Mansur YALÇIN
YARDIMCILAR : Marco BİOZZİ, Francesco STEFANİNİ, Anne-Lise ROUSSAT-NOYERİE, Oya TABANOĞLU, Marie Selma PINAR, Enza di PİNTO, Erkan GÖRAY, Ayşen Duman TANER, Hüseyin POLAT

61 sıra numaralı 04875 rumuzlu proje

2.Mansiyon

Ozan ÖZTEPE
Derya Ekim ÖZTEPE

Vaziyet Planı

“CEM” KAVRAMININ YAPI BÜTÜNÜ ile İLİŞKİLENDİRİLMESİ

Kelime anlamı bağlamında “cem”, bir araya gelmek, toplanmak anlamı taşımaktadır. Bu bilgi doğrultusunda yapının merkezi boş bırakılmış ve bir araya gelinebilecek bir avlu oluşturulmaya çalışılmıştır. Avlu 4 farklı yönden yaya yolu ile irtibatlandırılmıştır. Bina programında bulunan fonksiyonlar avlu etrafında prizmatik kütleler halinde gruplandırılmıştır.

UHREVİ / DÜNYEVİ KAVRAMLARININ YAPI ÖZELİNDE YORUMLANMASI

Alevi inancının hoşgörülü ve kucaklayıcı tavrı önemli bir tasarım verisi olarak ele alınmıştır. Yapı grubunun merkezinde bulunan avlu “uhrevi” açık mekân olarak ele alınmış ve “dünyevi” olarak tanımlanan dış mekân ile Cem Meydanı / Muhabbet Meydanı arasında geçiş mekânı olarak düşünülmüştür.

RİTÜEL’İN MEKÂN ÖZELİNDE YORUMLANMASI

Her inanç düşüncesinde olduğu üzere Alevi inancının da kendine özgü ritüelleri bulunmaktadır. Bu bağlamda Cem Meydanı 4 farklı kot olarak basamaklandırılmıştır. Basamaklar Alevi inancının 4 temelini sembolize etmektedir; Şeriat, Tarikat, Marifet, Hakikat. Şeriatte helâl olan tarikatte haram, tarikatte helâl olan hakikatte haramdır. Kısas şeriatte helâldir, tarikatte haramdır. Tarikatın ilk basamağı şeriattır. İlâhî hükümlerin kul tarafından îfâsını emredici kanun demektir. Hakikat ise tarikatın üst seviyesidir. Tarikat şeriatten hakikate varan yoldur. Tarikat; şeriatın meyvesi, hakikatin ağacı olarak tanımlanmaktadır.

DOĞA – İNSAN – MEKÂN İLİŞKİSİNİN YAPI ÖZELİNDE YORUMLANMASI

Alevi inancı insanı temel alan bir inanç sistemidir. İnsanın sahip olduğu ruh ve akıl bir nevi Allah’ın yansımasıdır. Doğa, Allah’ın insanoğluna sunduğu Mekân’dır.

Bu bağlamda Cem Meydanı, Muhabbet Meydanı ve çok amaçlı salon aynı kotta, tüm kullanıcıların bir araya gelebilecekleri avlu etrafında toplanmıştır. Cemevine gelen ziyaretçilerin bu kotta karşılaşmaları, bir araya gelmeleri ve hasb-i hal etmeleri amaçlanmıştır. Avlu kotu hemen önünde bulunan park alanı ile ilişkilendirilmiş ve bir bakıma “doğa”nın devamı / uzantısı niteliğinde ele alınmıştır. Avlunun ortasında bulunan su ögesi havz-ı kevser’i betimlemektedir.

DOĞA / YER METAFORU BAĞLAMINDA ÇATI – YAPI İLİŞKİSİ

Cemevi yapı kütlesinin bulunduğu doğaya / topoğrafyaya “çapa atması” amaçlanmıştır. Mevcut eğimli topoğrafya bir tasarım girdisi olarak düşünülmüş doğa’nın / yer’in metaforik biçimlenişi olarak ele alınmıştır. Çatı formu doğal zemin düzleminden türetilmiştir. Doğal zemin bir kabuk olarak ele alınmış; yükseltilmiş ve katlanmıştır. Farklı kütlelere sahip yapı kütleleri tek çatı altında toplanmıştır.

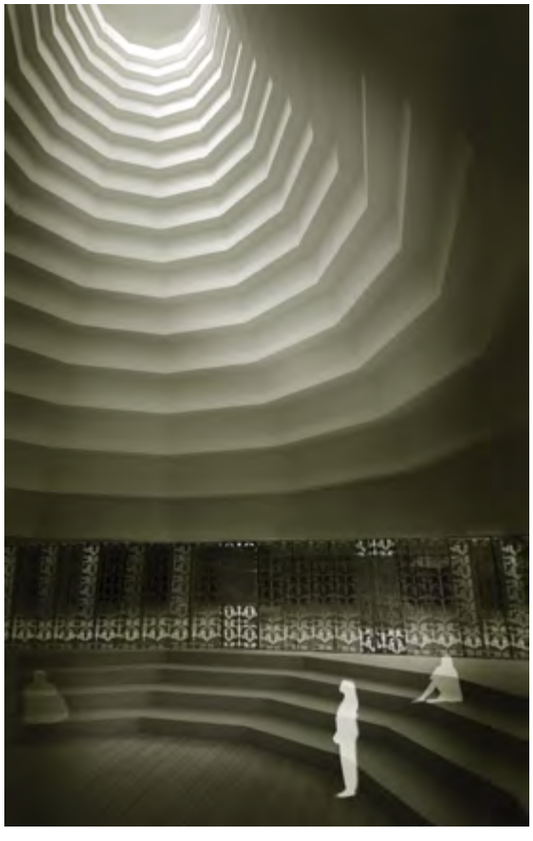

FONKSİYONLARIN YAPI FORMU ile İLİŞKİLENDİRİLMESİ

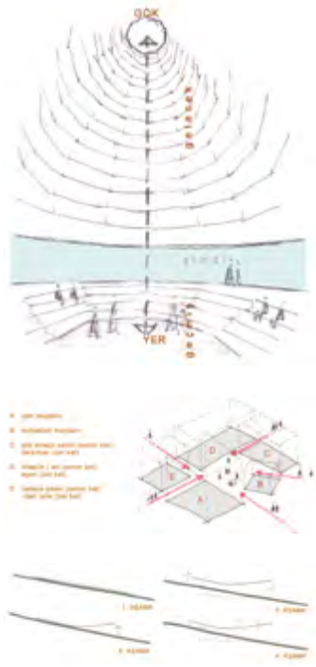

Cem meydanı, sıfır kotunda konumlandırılmıştır. Yarışma şartnamesinde verilen bina programına ek olarak Lokma Odası, Dede Odası ve hizmetli odası eklenmiştir. Cem meydanı kütle olarak kendisini belirginleştirmiş ve dıştan kübik bir form halini almıştır. Bu şekilde cem meydanının simgesel değeri vurgulanmaya çalışılmıştır.

Muhabbet meydanı, sıfır kotunda, avludan ulaşılabilir şekilde konumlandırılmıştır. Cem meydanı / Muhabbet Meydanı ve Çok amaçlı salon kullanıcılarının bu avluda bir araya gelecekleri öngörülmüştür. Muhabbet Meydanının avluya bakan cepheleri saydam bırakılmış ve kullanıcılara (talep ettiklerinde) perde kullanma imkânı sağlanmıştır.

Çok amaçlı salon, sıfır kotunda konumlandırılmıştır. Fuaye aracılığıyla kitaplık ve okuma salonu ile ilişkilendirilmiştir. Yarışma programında belirtilen bina programına ek olarak hazırlık odası eklenmiştir.

Kitaplık ve okuma salonu, sıfır kotunda konumlandırılmıştır. Bu mekânı özellikle genç nüfusun kullanması amaçlanmıştır. Mekânda internet imkânlı çalışma birimleri tasarlanmıştır. Ek olarak değerli kitapların korunacağı kitap arşivi önerilmiştir.

Aşevi, +4.50 kotunda üst kottan kullanılacak şekilde önerilmiştir. Mekânda her daim yemek servis edileceği öngörülmüştür. Mutfak bölümü yemek yeme alanından self servis bankosu ile yalıtılmış ve kapalı kurban kesim odası ile irtibatlandırılmıştır.

Cenaze yıkama odası – MORG, sıfır kotunda konumlandırılmış ve girişi üst kat çıkış basamaklarının berisinde konumlandırılmıştır. Cenaze arasının +61.50 kotu açık otopark alanında özel park yeri bulunmaktadır ve bu kottan hizmet edeceği öngörülmüştür. Cenaze kaldırma alanı olarak aynı kotta bulunan "uhrevi" avlu kullanılacaktır.

İdari odalar ve derslikler, +4.50 kotunda bağımsız girişli şekilde çözülmüştür. Bu mekânlar genel kullanıma açık olduklarından dolayı +0.00 kotundan bağımsız şekilde çözülmüştür.

JÜRİ DEĞERLENDİRME RAPORU

2. Mansiyon 61 sıra numaralı 04875 rumuzlu proje

Cemevi ve kültür merkezi ve spor alanı işlevleri için bütünsel bir kurgu önerip, bitişiğindeki parkı bu kurguya dahil etmesi olumlu bulunmuştur. Kütleleri birleştiren saçağın plastik etkisi ve altında yarattığı yarı açık alanlar da projenin olumlu yönlerindendir. Öte yandan, cemevi iç mekânının boyutlarındaki oranlar ve iç mekânın dış kurguya aktarılışı, muhabbet meydanının avludaki konumlanışı, park alanındaki abartılı peyzaj, projedeki eleştirilen unsurlardır. Proje 5'e 2 oy çokluğu ile 2. Mansiyona layık görülmüştür.

Statik Rapor:

Üst katta birbirinden ayrılan kütlelerin zayıf döşeme ve/veya kirişler ile bağlantılı olduğu görülmektedir. Depremde farklı çalışacak kütleleri zayıf bağlantılar ile bağlamak doğru olmadığı için birbirinden derz ile kopartılarak çözüm üretilmelidir. Genel olarak statik raporda belirtilen görüşlere katılmaktayız.

TASARIM EKİBİ : Ozan ÖZTEPE, Derya Ekim ÖZTEPE
DANIŞMANLAR : Görkem URAL
YARDIMCILAR : Umut SERT

74 Sıra numaralı 27513 rumuzlu proje

3.Mansiyon

İbrahim EYÜP
Hakan Deniz ÖZDEMİR
Olcay OVALI EYÜP

Vaziyet Planı

Alevilerin toplumsal tarihini niteleyecek en çarpıcı husus belki de inançlarını hiçbir zaman özgürce yaşayamamış olmalarıdır. Bu toplum hemen her zaman kısıtlayıcı siyasal koşullarda kendini gizleme refleksiyle hareket etmiş ve kültürel geleneğini ağır bedeller ödeyerek sürdürebilmiştir. Artık günümüzde cemevlerinin daha kapsamlı ve çevresini de sosyal işlevleriyle ören çok amaçlı mekânlar olarak göstermesi gerektiğine inanmaktayız.

Önemli olan bu ibadethanelerin Alevilerin inançlarının bir parçası olarak sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılayan, onların dünya görüşlerinin yansıtıldığı, sembolik ve simgesel değerlerin çok fazla abartılmadığı, mütevazı, insan ölçeğinde, doğaya ve çevreye saygılı tasarımların nasıl yaratılacağıdır.

"Yol bir sürek bin bir" deyişinde anlatıldığı gibi kendi içinde çok sesliliği barındıran, farklılıklara izin veren demokratik bir anlayışa sahip olan Alevilik ile ilgili bir yapı tasarlarken tipolojik bir yapı yaratmak yerine sürekli gelişim ve değişimi savunan, biçimsel formlar oluşturmadan yapılacağı yerin ne istediğine bağlı olacak bir tasarım oluşturmaya çalıştık.

Yukarıdaki kabulden yola çıkarak Aleviliğin ritüellerini karşılayacak bir yapı ile yapının yapılacağı yerin ne istediği arasındaki ilişkinin kurulması gerektiğine inanmaktayız. Bu yüzden tasarımımızı iki konu özelinden aktaracağız. Birincisi alanın-arazi içinde yerleşimin oluşması için fiziki ve beşeri coğrafya, ikinci meraklısı için Alevi düşünceleri ile kurduğumuz bağlamsal bilgi.

Alana daha küçük ölçekte baktığımızda doğusunda Beylikdüzü Yaşam Vadisi ve yeni yapılaşma alanları, batısında ve güneyinde parçalı -boşluklu eski yapılaşma alanı bulunmaktadır. Alan tam bir eşikte bulunmaktadır. Eski kent dokusunun-parçalı ve dağınık yerleşmenin korunması gerekliliğine inanmaktayız. Çünkü buralar insanların kendini ait hissedebilecekleri gerçek yaşam - mahallelerdir. Çok hızlı değişimi yaşadığımız şu günlerde unuttuğumuz en önemli kavramlardan birisi mahalle olgusudur. Daha insanca yaşamın olduğu mahalle kavramının içinde kalmayı alanımız tasarımında önemli bir olgu olarak kalması gerektiğine inanmaktayız. Tam bir eşikte bulunan arazimizin bir tarafının mahalle ölçeğinde kalması diğer tarafının ise zaten başlamış olan yeni kent dokusu olarak sürdürülmesi - yaşam vadisininde bir parçası olması olması gerektiğine inanmaktayız.

Alanımızın yukarıda tariflediğimiz alan okuması doğrultusunda nasıl bir eşik yapısı olması gerektirdiğiyle ilgilendik. Bu yüzden 3 parçadan oluşan alanı düzgün duvarlarla tarifleyerek doğusundaki yeni kent dokusuna bir gönderme yapmasını, bu duvarların arasına birbirinden kopuk gibi duran kütleler yerleştirerek batısındaki eski kent dokusu-mahalleye gönderme yapmasını istedik. Böylelikle her iki farklı dokuyu alanımızda üstü üste çakıştırarak oralı kılabildik.

Alan 3 parçadan oluşmaktadır. Cemevi alanı, park ve spor alanı. Buradaki en önemli sorun bu 3 parçanın birlikte ele alınması ve çevresiyle ilişkinin kurulması. Cemevi gibi kendi bütünselliğinde - sakinliğinde kalması gereken yapının park ve spor alanı gibi daha çok kamuya açık - gürültülü alanlarla ilişkisinin nasıl kurulucağı - tüm alanın bir bütün gibi nasıl davranacağı önemli bir sorun olarak ele aldık.

Alanın kuzey rüzgarlarından korunaklı bir hale gelmesi ve manzaranın doğu tarafında olmasından dolayı alana içine dönük -manzaraya açık bir şema oluşturduk. Bu şekilde yerleşme ile aynı zamanda yaşam vadisi ile ilişki kurarak onun bir parçası olabilecektir.

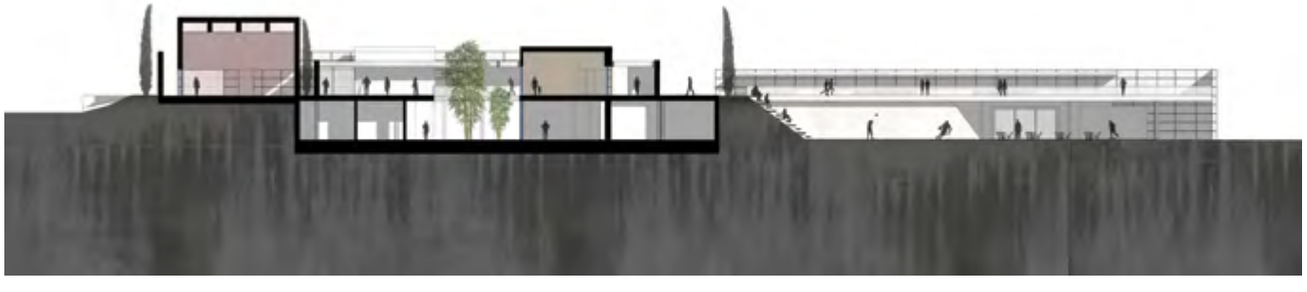

Cemevi bir ibadet yapısı olarak kendi içinde sakinliğini oluşturmalıdır. Bilmekteyiz ki bu sakinlik şiirsel bir ifadeyi üzerinde taşıyacaktır. Yüzyıllardır baskı altıda kalan bu topluluk için aynı zamanda korunaklı bir avlu yaratılmalıdır. Bu yüzden bu hisleri de oluşturabilmesi için alana u biçiminde yerleşmeyi doğru buluyoruz.

Cemevi alanının diğer iki parçadan (spor alanı ve park) ve özellikle mahalleden de kopuk olmaması için kentsel okumanın bir parçası olacak duvarı birbirinden kaydırarak alanda bir iç avlu oluşturacak şekilde yerleştirdik. Duvarların alan etrafında dönercesine yerleşmesiyle aralarında yarattığı açılmalarla dış çevre-diğer iki alanla ilişki kurmasını sağladık.

Cemevleri yüzyıllardır maruz kaldıkları saldırılardan dolayı kapalı bir kutu olmuştur. Temellerinde dünyevi ilkeleri barındıran bir inancın artık dış dünya ile temasının kurulması gerektiğine inanmaktayız. Oluşturulan duvarların birbirinden kayarcasına yerleşimi ile alan hem korunaklı hale getirilmiş hem de dış çevreyle temas kurması sağlanmıştır.

Tüm alanın birlikteliğini sağlayabilmek için cem evi alanında oluşturduğumuz duvarlar fikrini parka ve spor alanına da taşıdık. Böylelikle cemevi alanının yalnız değil bir bütün ile var olmasını - anıtsal değil yeşil bir alanın parçası olmasını sağladık. Aynı zamanda birbirine değmeyen duvarların arasındaki açılardan birbirleri ve çevreyle ilişkisini kurduk.

Düşünsel olarak: Cem ayinlerinde en önemli alan meydanlardır. Burada kişi ile kişi, kişi ile toplum ve nihayet kişinin maddi manevi doğal çevresi ile cem olması, Bir'liğe yetmesi vardır. Dahası, toplumun bizzat kendisinin cem olması ve Bir'liğe yetmesi vardır ki, şekilsel olarak farklı meydanlarda ifadesini bulsa da özü hep aynıdır. Cem olmanın özü bütün bir maddi ve manevi yaşamda, ahlak insanı, ahlak toplumu olabilmektir. Yol dili ile söyleyecek olursak, "tek can tek nefes" olabilmektir. Onların yaşamlarının kendisi ahlaktır, çevreci ve doğacıdır. Bu yüzden kişi ile kişi ana cem meydanında, kişi ile toplum ve doğal çevre diğer açık meydanlarda cem olabilmektedir.

JÜRİ DEĞERLENDİRME RAPORU

3. Mansiyon 74 Sıra numaralı 27513 rumuzlu proje

Farklı büyüklük, nitelik ve işlevlerdeki kütle, duvar, platform parçalarının bir araya gelişinden oluşan tasarımın eğimin üzerine dokunup, yer yer onu orantısız dönüştürerek kurduğu cemevi imgesi ve hassasiyeti jüri tarafından takdir edilmiştir. Malzeme seçimleri, genel kütle oranlarının bütün parça ilişkisi, peyzajın tasarımı sarmalaması ve Yaşam Vadisi'ne açılan terasları jürinin önemli bularak tartıştığı konular olmuştur.

Buna karşın, tasarımın sırtını geriye yaslayarak kararlı biçimde vadiye açılırken, mahalle ile ilişki kurma fırsatlarının değerlendirmemesi, cem meydanı girişinin aksak ve dolaylı hali, cenaze törenine ilişkin ulaşım çözümünün yetersizliği, açık alanların büyüklüğü ve topoğrafya ilişkileri projenin eleştirilen yönleri olmuştur. Proje 4'e 3 oy çokluğu ile 1. Mansiyona layık görülmüştür.

Statik Rapor

Cemevi çatısının, uygun bir sistem olarak, burulma rijitliğine sahip çapraz betonarme kirişler ile teşkil edildiği görülmektedir. Yapının rijit çatısının ayrıca eklenecek perdeler ile yanal rijitliğinin de sağlanmasının uygun olacağını düşünmekteyiz. Genel olarak statik raporda belirtilen görüşlere katılmaktayız.

TASARIM EKİBİ : İbrahim EYÜP, Hakan Deniz ÖZDEMİR, Olcay OVALI EYÜP

DANIŞMANLAR : Ersin Deniz ÇINAR, Berrin YAVUZ, Ahmet Naci BOYBADA, Diana SERLİ OHANESYAN

77 sıra numaralı 11460 rumuzlu proje

4.Mansiyon

Evren BAŞBUĞ
Can ÖZCAN
Özlem ARVAS

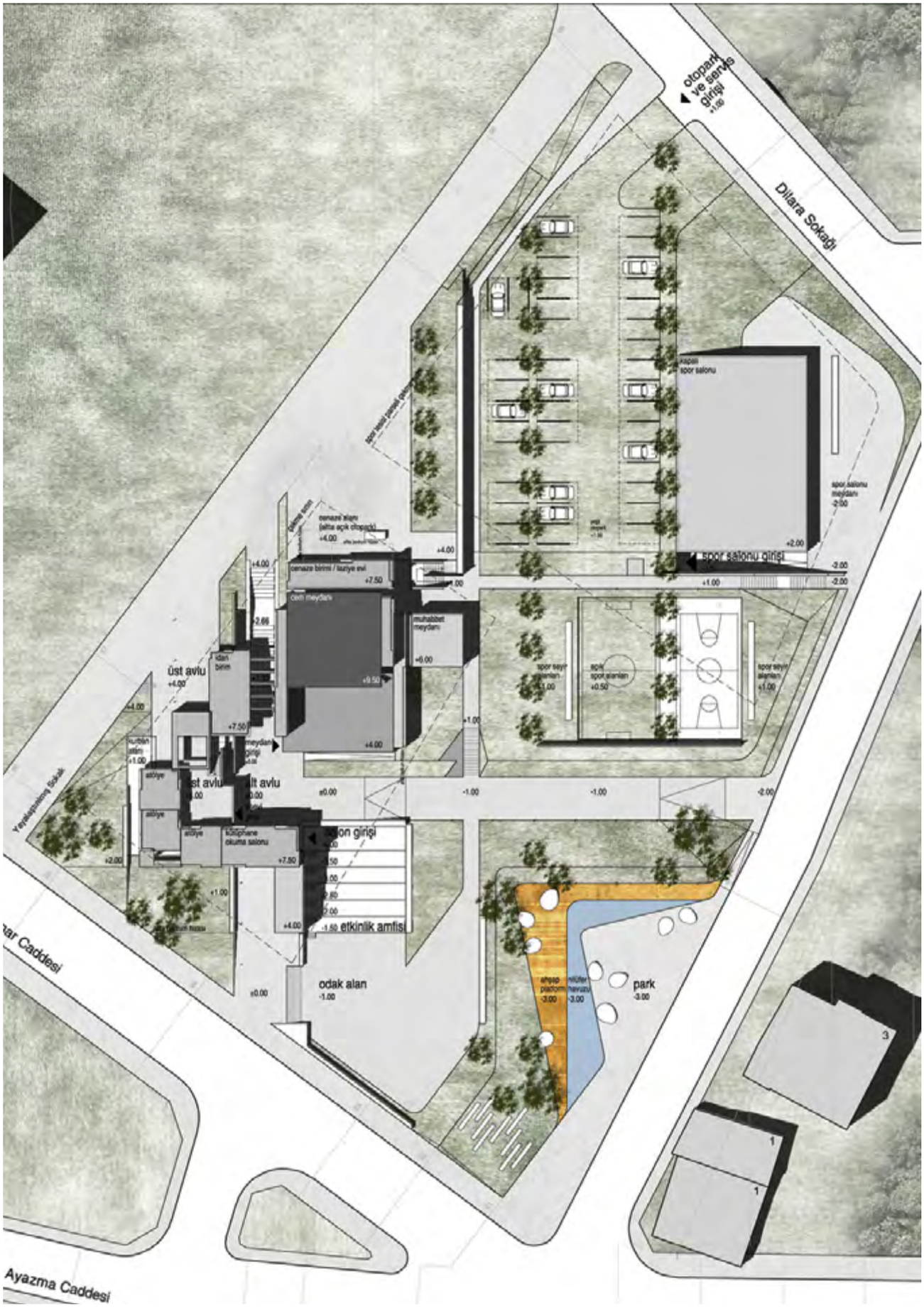

Vaziyet Planı

"Kandilde balkıyan dostun nurudur
Akıl ermez ona Hakk'ın sırrıdır." *

DÜZEN ve BAŞKALDIRI

Yapı grubu, temelde imar düzeninin geometrik yönelimiyle çelişki içindedir. İçine oturduğu sınırların geometrisinden bağımsız olarak kendisine yalnızca yerküreyi ve onun temel yönlerini referans alır. Temel kurguyu oluşturan ve alanın içinde dik olarak birbirini kesen iki ana bağlantı aksı, alanı parçalara ayırır. Çelişen bu geometriler aynı zamanda yeni potansiyeller barındırır. Farklı işlevler içeren yapı birimleri, fiziksel olarak parçalanan alanı kavrayarak mekânsal olarak yeniden bir araya getirecektir.

Çelişkileriyle, düzene başkaldırılarıyla, mikro stratejileriyle, algısal bölünmeleri ve yeniden hemhal olma beklentileriyle hikâye, bugün Alevilerin toplum içinde tipik varoluş mücadelelerinin mekânsal bir yansımasıdır.

MEKÂN KURGUSU

Kurgulanan iki bağlantıdan biri ana yaklaşımı karşılayıp kuzey / güney yönündeki kot ilişkilerini düzenlerken, diğeri doğu / batı yönünde kompleksin komşu spor ve dinlence alanlarıyla olan bağını kurar. İki bağlantı orta avluda kesişirler ve yapının temel işlevlerine erişim sağlarlar. Kurgu, alanı plan düzleminde mekânsal olarak parçaladığı gibi, kesit düzleminde de doğal eğimin avantajla işlevsel olarak böler. Orta avlu etrafında daha yüksek frekanslı kullanımlar, üst avlu etrafında daha seyrek kullanımlı işlevler yer bulurlar. Bodrum kat seviyesinde bulunan çok amaçlı salon ise kullanıcıyı kendisine bir açık hava etkinlik amfisi sayesinde çeker. Amfi, önündeki park ile doğrudan ilişki içindeki kritik konumda bulunan odak alan ile birlikte kompleks için yaşamsal bir katalizördür. Kurban kesim alanı, cenaze birimleri gibi işlevler ise yapı grubunun dış çeperlerinde konumlanırlar.

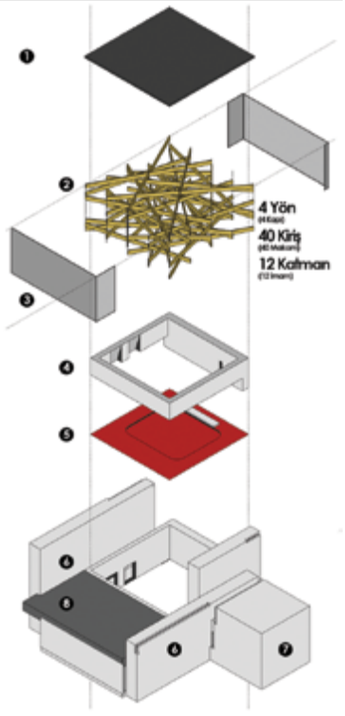

YAKIN ÇEVRE İLİŞKİLERİ

Yapının ve yakın çevresindeki kamusal işlevlerin ihtiyaç duyacağı otopark alanı imar planında spor alanları olarak ayrılmış bölümde düzenlenen kısmen yarı açık, kısmen açık (yeşil zeminli) otopark ile sağlanır. Yarı açık otopark alanına ait platformun üst kotu, yayalaştırılmış sokakla da bütünleşerek yapının cenaze işlevleri ile ilgili geniş katılımlı toplantılarına imkân verir. Buna karşılık açık spor alanlarının bir kısmı park içinde konumlanır. Açık spor alanlarıyla birlikte mahalli ölçekte projelendirilen kapalı spor salonu, yapı grubunun işleve dayalı sembolik tektoniği ile yarışmaması adına kot avantajı da kullanılarak kısmi olarak zemin altına yerleşir.

❶ ÇATI KAPLAMASI / kenetli kompozit levha
❷ KİRİŞ ÖRGÜ / çelik takviyeli lamine ahşap
❸ SAYDAM ZARF / profilit cam
❹ KUŞAK / cerağ
❺ MEYDAN / post, dar meydanı
❻ YAN NEFLER
❼ MUHABBET MEYDANI
❽ ÖN AVLU

MEYDAN KURGUSU

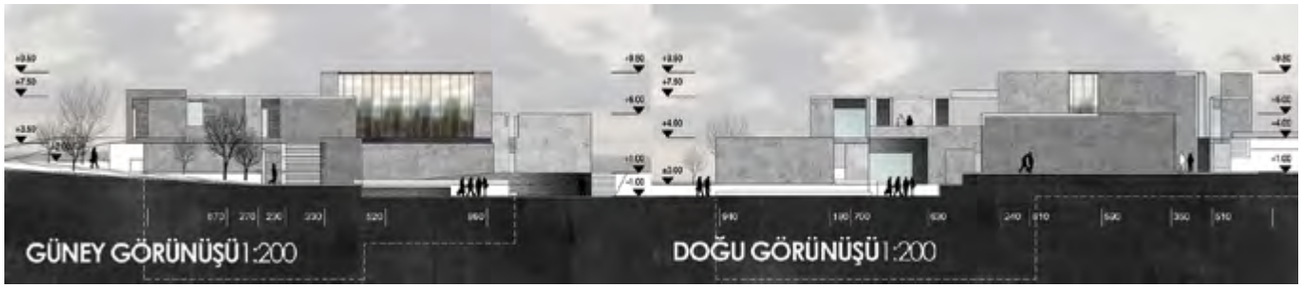
GÜNEY GÖRÜNÜŞÜ 1:200
DOĞU GÖRÜNÜŞÜ 1:200

KENTSEL TAVIR

Yapı grubu üzerinde bulunduğu kent parçasına kendi mekân kurgusunu dayatıp, yakın çevresini de kapsamlı bir fiziksel dönüşüme hazırlarken, bir yandan da olabildiğince geçirgen ve kullanıcıya karşı davetkâr bir tavırdadır. Genel mimari ifadesi brüt geometrik formlar, dokular ve kütlesel ilişkilenme biçimlerine dayansa da bu algı, temel işlev birimi olan ibadet mekânının anıtsallığı, görünürlüğü ve şeffaflığı ile dengelenir.

KAMUSAL GÖRÜNÜRLÜK

İbadet mekânının üzeri ateşten (nâr) bir kubbe (gök) ile örtülüdür. Prizmatik formuyla (4 kapı), 12 katman (12 imam) halinde bir araya gelmiş 40 kirişin (40 makam) oluşturduğu yapısal örgü, cem sırasında meydanın aydınlığını (nur) yarı şeffaf dış kabuğu (profilit cam) sayesinde kent mekânına yansıtır. Bu sayede cem, kent mekânında sembolik bir kamusal görünürlüğe sahip olur.

* Seyit Feyzullah

JÜRİ DEĞERLENDİRME RAPORU

4. Mansiyon 77 sıra numaralı 11460 rumuzlu proje

Önerilen yapı grubunun, imar düzeninin geometrik yönelimine uymaksızın, doğu-batı kuzey- güney yönelimini eksen alarak, açık alanlardaki çeşitliliği üretmesi olumlu bulunmuştur. Ortaya çıkan parçalı yapı, kullanıcılar ve çevre dokuyla yakın bir ilişki kurma potansiyeline sahiptir.

Ancak bu parçalı kütle kurgusunun mimari dile aktarılışındaki tekrar ve zemin kotunda ortaya çıkan tanımsızlık ve dolaşım kurgusunun yeterince yönlendirici olmaması eleştirilen unsurlardır.

Statik Rapor

Yapıda, birbirinden ayrılarak düzensizlik oluşturan kütleler derz ile de birbirinden tamamen ayrılmalıdır. Taşıyıcı sistemi tam olarak çözülmemiş olduğuna değindiğimiz tek kolonlu kalan konsollar olduğu görülmektedir. Projelendirilme aşamasında daha sağlıklı çözümler önerilebileceğini düşünmekteyiz. Genel olarak statik raporda belirtilen görüşlere katılmaktayız.

TASARIM EKİBİ : Evren BAŞBUĞ, Can ÖZCAN, Özlem ARVAS
DANIŞMANLAR : A. Tamer BAŞBUĞ, Umut BAŞBUĞ, Özcan KAYGISIZ, Ceyhun BASKIN, Dilşad KURTOĞLU, Cemal COŞAK
YARDIMCILAR : Kerem SİVRİ, Seda DURAN

30 sıra numaralı 18890 rumuzlu proje

5.Mansiyon

Elif ÇINAR

Vaziyet Planı

ALEVİLİK ÜZERİNE

"Sevgi muhabbeti kaynar ocağımızda
Bülbüller şevkle gelir, gül açar bağımızda
Hırslar kinler yok olur aşkla meydanımızda
Aslanlar, ceylanlar dosttur kucağımızda"

Hacı Bektaş Veli

Hoşgörü, insanın kişiliğini yansıtan, tanımlamaya yarayan gönül belgesidir. Bu belge gönülde hangi yazılarla yazılmışsa, ancak onları bilenlerce okunur. Bu ilke sevgi ve hoşgörüye dayanan barıştır. Bunun için Aleviliğin simgesi güvercin olmuştur. İnsan sevgisinin ve hoşgörünün önemini şu dizeyle yerine getirir.

"Sakın ol kimsenin gönlünü kırma
Gerçek erenlerin izinden çıkma
Eğer insan isen ölmezsin korkma
Aşığı kurt yemez uc'da değildir."

Kapısının tüm insanlara açık olduğunu, halkı yedirmenin içirmenin geleneksel miras olduğunu şöyle anlatır:

"Sevgi saygı üstüne kurulmuştur yapımız
Ta ezelden ebede açık durur kapımız
Soframızda yenilen lokmalar hep helaldir
Yiyenlere nur olur ekmeğimiz aşımız."

"Benim üç iyi dostum vardır. Ben ölünce biri evde kalır, biri yolda kalır ve biri benimle gelir. Evde kalan malımdır, yolda kalan hısımlarımdır, benimle gelen iyiliklerimdir."

Gelen dostun adı, sevgi, iyilik ve hoşgörüdür. Hoşgörü, inanç, düşünce ve vicdan özgürlüğe saygı gösterme olgunluğudur.
İşte böyle bir panoramada her şeyden öte yüzyıllar içersinde geri plana atılmış bir topluluk, Alevi topluluğu, kendi yaşam alanlarını, inanç mekânlarını kendi ritüellerine ve öğretilerine bağlı kalarak en mütevazı biçimde kurgulanması doğal olanıdır.

KENTSEL KURGU ÜZERİNE

Kentsel dönüşüm alanı içinde bulunan proje alanının kamusal nitelikte olması kaçınılmazdır. Bu anlamda kentsel ölçekte yapılacak her müdahale bölgeyi daha çok yaşanabilir kılacaktır. Bu çerçevede alanın cemevi, kültür merkezi, park ve spor alanları işlevlerinin bir bütün olarak kullanılabilirliği amaçlanmaktadır. Tasarım, içinden geçilen, içinde durulan yani içinde yaşanan, çevresi ile bütünleşik bir kurguya sahip olup, kentsel anlamda bütünün bir parçası olma özelliğine sahiptir.

Bu bağlamda proje, Alevilik tarihinin değerlerini referans alarak öne çıkaran, kent ile entegre eden "bütüncül bir kurgu" önermektedir. Kentsel bağlamda ortaya konan temel ilkeler, kentlinin günlük kentsel yaşantısını zenginleştirmeyi amaçlamakta, Alevilik ruhunun çevresel değerlerle bütünleşik bir yaşam senaryosu oluşturması hedeflenmektedir.

JÜRİ DEĞERLENDİRME RAPORU

5. Mansiyon 30 sıra numaralı 18890 rumuzlu proje

Kültür merkezi ve cemevine ait işlevlerin ilişkisi ve yapının işleyiş kurgusundaki çözümler, oluşturulan açık ve yarı açık alanların kapalı mekânlarla ilişkisi bu projenin olumlu bulunan yönleridir. Ancak projenin genel olarak ibadet mekânı işlevi ile ilgili arayışlarını yeterince aktarmamış olması, cem meydanı girişinin yetersizliği ve iç mekânına dair özgün çözümlerin yeterince araştırılmaması projenin eleştirilen unsurlardır.

Statik Rapor

Her iki yönde rijit diyafram gereksinimlerini sağlayamayan ve deprem davranışı açısından zaafiyet oluşturan asmolen döşeme sistemi yerine, ya kaset sistem ya da kiriş-plak sistemi düşünülmesinin daha doğru olduğu görüşündeyiz. Cemevi çatısında iç kabuk ve dış kabuk arasında mimari kesitlerde dolu olarak gösterilen bölgenin, ağırlık teşkil etmeyecek şekilde dolu bir yüzey yerine, hafif bir konstrüksiyon yapılarak dış kabuğa sağlam bir şekilde tespit edilmelidir. Genel olarak statik raporda belirtilen görüşlere katılmaktayız.

TASARIM EKİBİ : Elif ÇINAR

7 sıra numaralı 27435 rumuzlu proje

Satın Alma

Murat POLAT
Emre İŞLEK

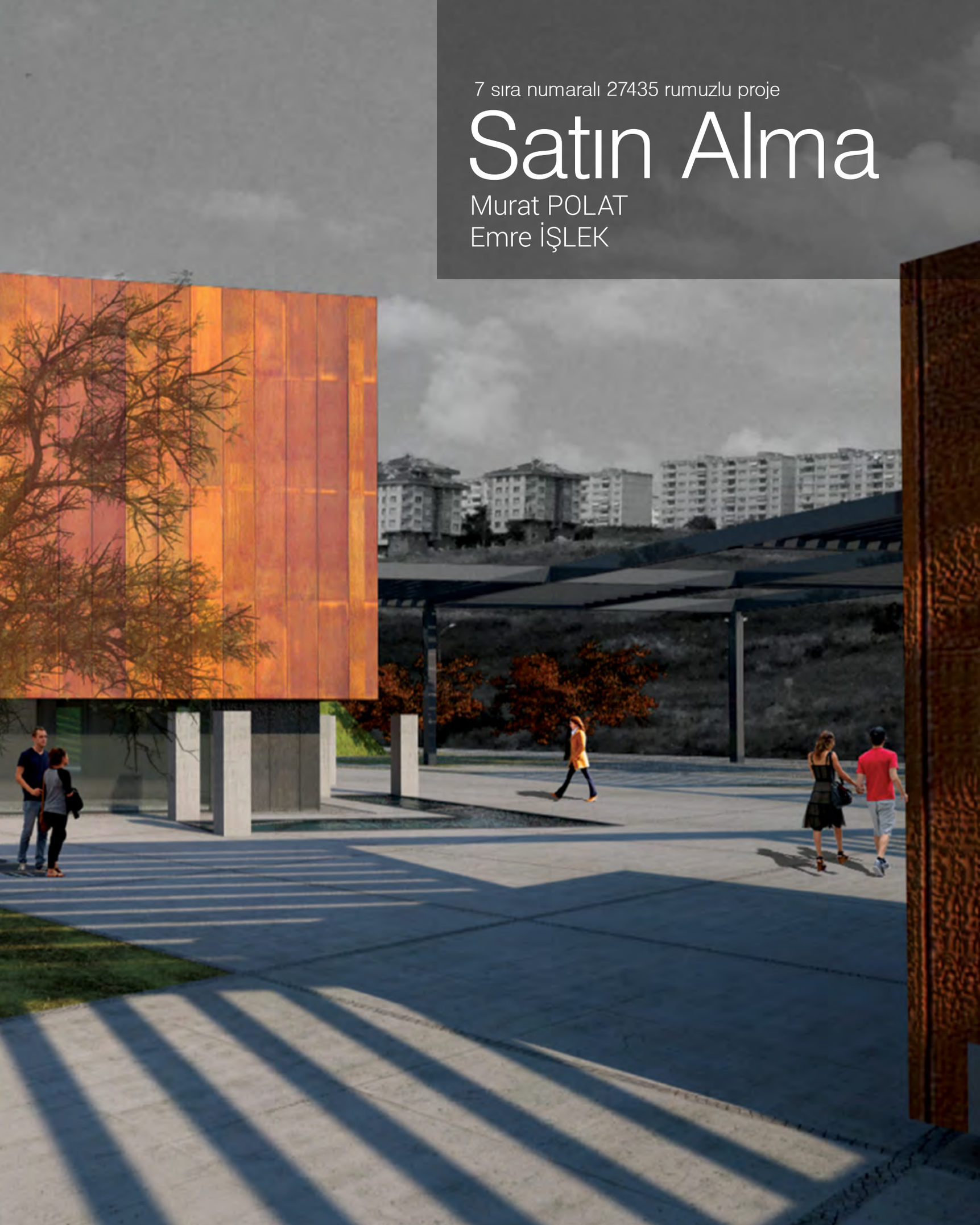

Vaziyet Planı

Ela gözlü pirim geldi
Duyan gelsin işte meydan
Dört Kapı'yı Kırk Makamı
Bilen gelsin işte meydan

Dört kapıdır kırk makam
Üçyüzaltmış altı menzil var
Onu erene açılır
Velilik derecesi

Şeriatın gemidir, Hakikat deryasıdır
Hakikatin kafiri, şeriatın evliyasıdır

Yunus Emre

TANIM

Alevilik ve Bektaşilik tarihsel süreç içerisinde temel felsefesi aynı olan, fakat çeşitli adlar altında Anadolu'ya taşınmış ve kurumlaşmasını 1200'lü yıllarda Hünkâr Bektaş Veli ile sağlamış, daha sonra da yol önderleri tarafından geliştirilen, kendine özgü sentezi bir inanç.

KONUYA YAKLAŞIM

İnsanın kendi varoluş yolculuğu içerisinde inanç olgusu belki de en eski kavramlardan. Geçmişten günümüze farklı inanış biçimleri farklı izler bırakmış. Tek tanrılı dinlerden çok tanrılı dinlere ibadet mekânları her zaman toplumların belleklerinde yer etmiş.

En temel insan haklarından birisi ise inanç özgürlüğü; inanç özgürlüklerinin yaşanacağı ibadet mekânlarına sahip olmak. Şartnamede belirtildiği gibi herkes neye, nasıl inanırsa inansın, inancın bazıları için yaşamın ve birlikte olmanın temel direklerinden biri olduğu da ortada. "Buna rağmen inançlarından ötürü insanların hem geçmişte, hem de günümüzde hala çok büyük bedeller ödedikleri, inandıkları uğruna yaşamlarını yitirdikleri de bilinen ve üzücü bir gerçek."

Tüm bunların ışığında yaşadığımız coğrafyada kimiklerini gizlemek zorunda bırakılan, ibadetlerini tasarlanmış çağdaş mekânlarda yapamayan Alevi topluluğu için Beylikdüzü'nde bir Cemevi Kültür Merkezi yapılacak olması "birarada yaşama" "birlikte olma" adına umut verici.

Ekibimizin tasarımı da bu anlamıyla Alevi toplumunun kendi ritüellerini çağdaş bir ortamda özgürce yaşamasına imkân tanırken toplumun tüm kesimlerini kucaklayan bir buluşma mekânı olarak ele alındı. Kent meydanı ve Cem Meydanı, kuzeyinde yer alan rekreasyon alanları ile tasarımı yapılacak olan "Vadi" ye açılmakta, "vadi"yle buluşmakta.

Tamamen kamusal alanın ortasında yer alan Cem Evi, Muhabbet Meydanı, Aşevi, Seminer salonu gibi ana mekânlar günlük koşuşturma temposundan uzaklaştırılma kaygısıyla "çökertilen" ve kente açılan "Cem Meydanı" olarak adlandırılan meydanla buluşmakta.

BEYLİKDÜZÜ CEMEVİ

CEM MEYDANI KOTU

Hemen üzerinde yer alan Eskipınar Caddesi yönündeki üstteki "kent meydanı ve önündeki tribün ise CemEvi'nin ve Cem Meydanın algılanması ve gelip geçenlerin soluklanmasına imkân veriyor. Bu kent meydanı "nefes" alınan, CemEvi'ne ve alt katında yer alan Muhabbet Meydanı, Aşevi ve Seminer Salonu mekânlarına ulaşmak için kentliyi hazırlıyor.

KENTSEL KURGU

Kent Meydanın'dan ulaşılan atölyeler ise ritüell mekânlarından kot farkı ile ayrılarak eğitim, sergi vb amaçlara hizmet etmekte. İdari ofisler de yine bu kotta çözümlenmekte.

BİRİNCİ KAT PLANI

Bodrum katta genel wc, sığınak teknik hacimler ve otopark yer almakta.

BODRUM KAT PLANI

Lokasyon

Yarışma alanı Beylikdüzü'nün gelişmekte olan güney bölgesinde, Belediyenin rekreasyon hattı olarak kurgulamak istediği bir vadinin kıyısındaki yamaçlarda yer almakta.. Ülkenin birçok yerinde görünen, gelişen, yeni yapılaşan alan karakteri bu bölgede de kendini göstermekte. İnşaai faaliyet ve kentsel gelişme her yönyüyle proje alanının çevresinde gözlenmekte.

KENTSEL ANALİZLER

Cephe Kararları

Cephede inancın sonsuzluğu ve varlığı sembolize ettiğini ifade eden korten çelik cephe kaplaması ve buna tezat tarihsel referans barındırmayan brüt beton malzemeler tercih edilmiştir.

JÜRİ DEĞERLENDİRME RAPORU

Satın Alma 7 sıra numaralı 27435 rumuzlu proje

Projenin spor alanı, cem meydanı ve kent meydanının farklı kotlarda ve birbirini takip eden bir açık alanlar silsilesi önermesi ve bu alanları mevcut mahalleye katma çabası olumlu bulunmuştur. Öte yandan, bu kurgu içerisinde ortaya çıkan açık alanların yapı kütleleriyle olan ilişkisi, gereğinden büyük ve çıplak olması, bir başka deyişle yeşil ve yarı açık alanların azlığı projedeki eleştirilen kararlar olmuştur. Bu gerekçeyle proje satın alma ödülüne layık görülmüştür.

TASARIM EKİBİ : Murat POLAT, Emre İŞLEK
DANIŞMAN : Arzu ÇİLENK
YARDIMCILAR : Hilal ÖZTÜRK, Melek Esra ŞAHİN, Sevginur SÜMENGEN, Melis BATU

73 sıra numaralı 76253 rumuzlu proje

Satınalma

Fatih ERDUMAN

Zemin Kat Planı

SORU

“Cemevi ile aynı adada yer alan park nasıl bu binanın kendine özgü mekânlarına uygun şekilde kurgulanır?

Cemevi mekânının sınırları ve dış mekânın sınırları nasıl bir anlayışla tasarlanır, bahçelere açık mekânlara nasıl dönüşür?

Açık spor alanları kentleşmekte olan bölgenin tam bu noktasında gelecek alternatif senaryolar da bu binanın karekterine ve çevre verilerine uygun olarak düşünülerek nasıl kurgulanır? “

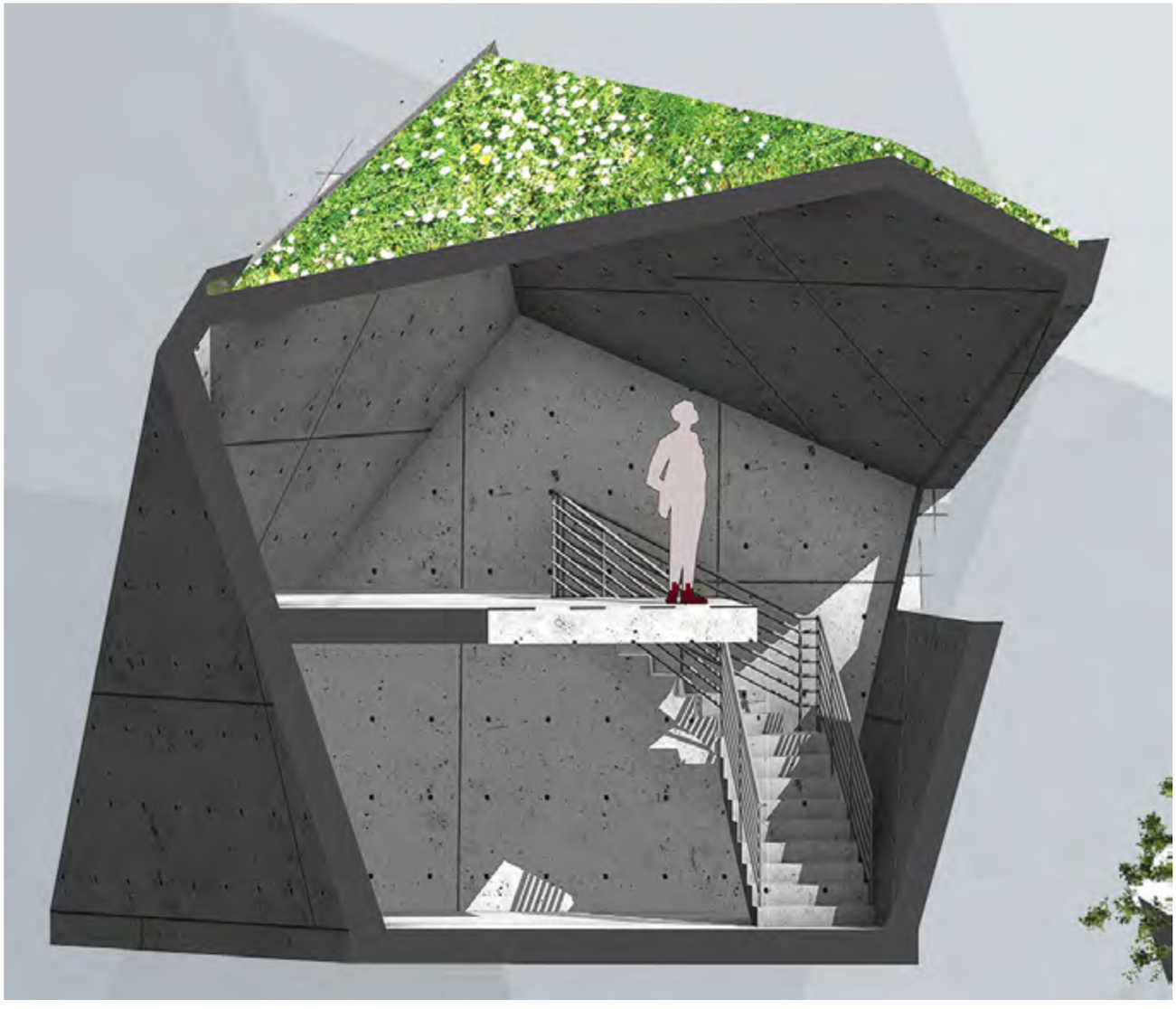

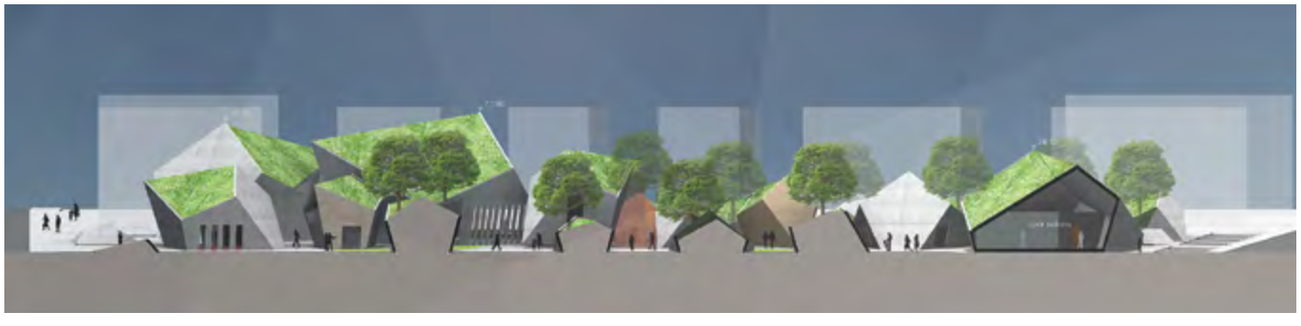

cem meydanı
muhabbet
meydanı

40 BAHÇE

40 bahçe, her ne kadar belediyenin rekreasyon hattı olarak kurgulamak istediği bir vadinin kıyısında teğet olarak yer alsa da, "ülkenin birçok yerinde görünen, gelişen, yeni yapılaşan alan karakteri" ile çepeçevre sarılmış durumda. Rantın şekillendirdiği bu çevrede, 40 bahçe kullanıcı ve ziyaretçilerine durma, düşünme, dinlenme ve doğa ile birleşme olanakları yaratır.

40 bahçe bir anda tüketilemeyen, ardışık mikro mekânlardan oluşur. Cep peyzaj alanları tanımlı bir aks sistemi olmadan birbirine bağlanır. Yakın ve yoğun bir mekânsal deneyim sunulur. Tanımlı ve vurgulanmış akslar yerine bin bir sürek imkanı veren farklı iç rotalar oluşur.

Cemevi, bahçe ve spor alanı kapalı ve açık alanları ile tanımları birbiri içinde erir, tam da bu alanda ve bu zaman için bir aradalık oluşturur.

JÜRİ DEĞERLENDİRME RAPORU

Satın Alma 73 sıra numaralı 76253 rumuzlu proje

Bu projenin, ibadet mekânı, kültür merkezi ve park işlevlerini bir arada çözebilmek üzere geliştirmiş olduğu özgün yaklaşım ve önerdiği deneme övgüye değer bulunmuştur ancak oluşturulan kurgunun, somutlaşırken geçmesi beklenen aşamaları katetmemiş olması, 52 adet birimin arasında kalan kamusal alanlara dair herhangi bir öneriye rastlanmaması, projenin zemin kotundaki algısının, peyzaj birimlerinin zeminle ve kullanıcıyla ilişkilerinin yeterince araştırılmaması eleştirilen yönleri olmuştur. Bu gerekçeyle proje satın alma ödülüne layık görülmüştür.

TASARIM : Fatih ERDUMAN
DANIŞMAN : Yüksek KONKAN
YARDIMCI : Ceren DEMİRCAN, Arif Burak TİLBE

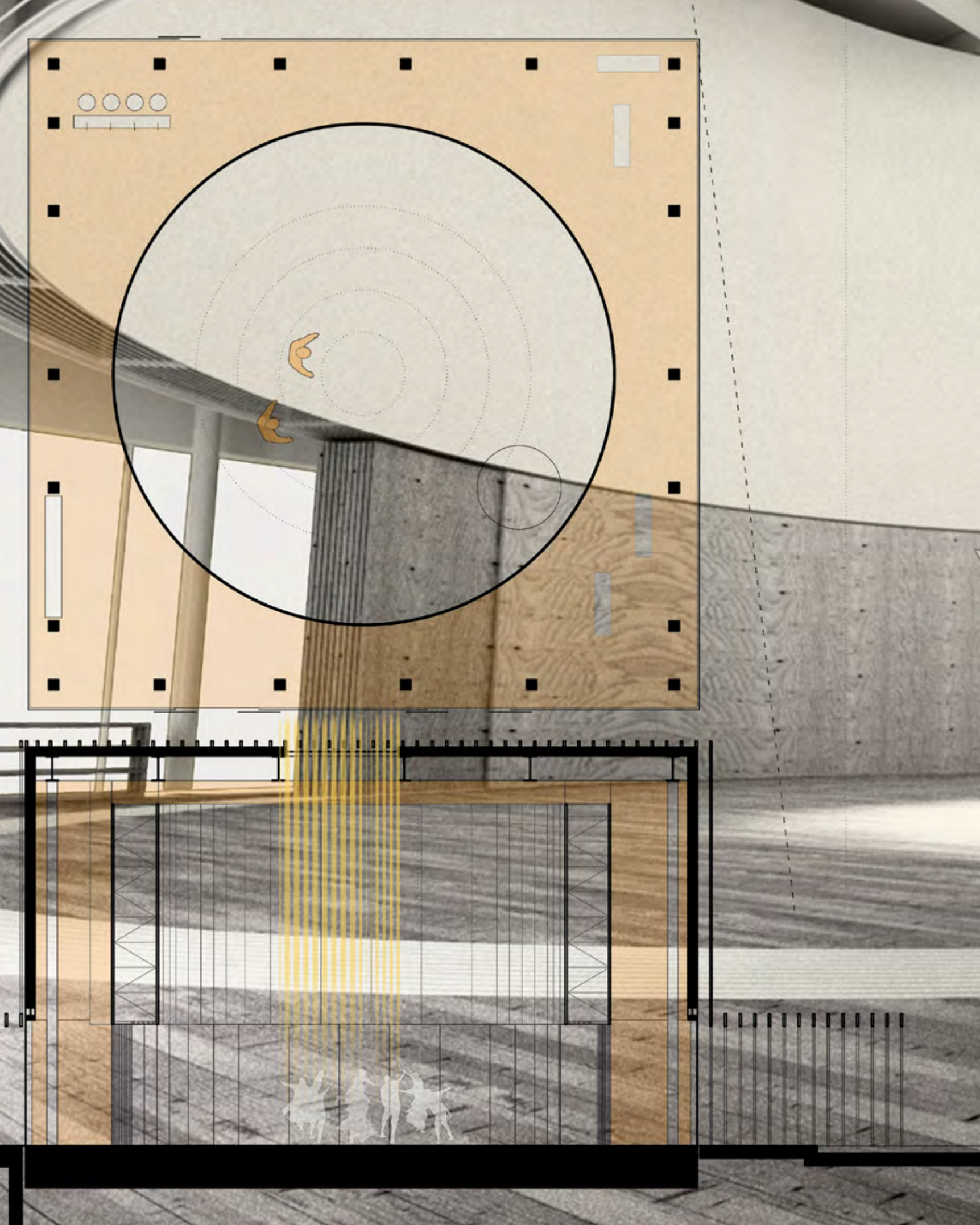

25 sıra numaralı 72615 rumuzlu proje

Satınalma

Abdulkadir ATA
Ahmet Emre DÜZ

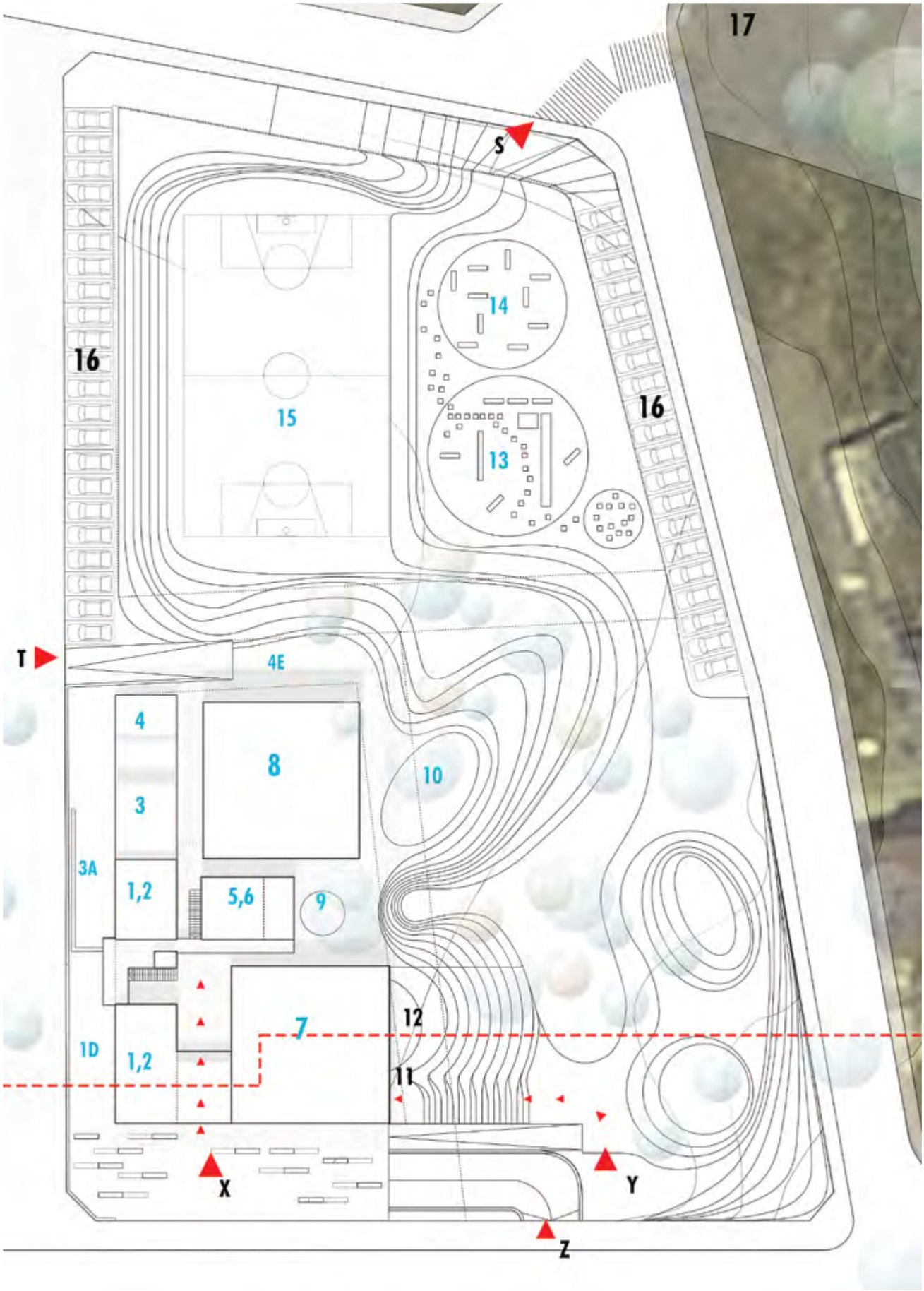

Vaziyet Planı

Anadolu Aleviliği; Anadolu'nun ölçeği ve saflığının inancıdır.

Tarihsel serüvende Anadolu Aleviliği baskılanmıştır.

Bu nedenle ölçeği "köysel"dir.

Projede bu iki tespitten hareketle;

- Programa dâhil her birim (Anadolu köylerinin kompozisyonuna benzer) kütlesel ve yaşayış olarak dışardan algılanır tekillikte düşünüldü.
- Her bir birim baskılanmışlıktan gelen içe dönüklüğüne karşıt şeffaflaştırıldı.

Cenaze, kurban, aşevi, cem meydanı, derslikler, okuma salonu, idari ofisler iç içe yapyakınlaştırıdı.

Köy ölçek ve yerleşim kompozisyonuna bakılarak, açık-yarı açık/ dar-geniş/ uzun-kısa geçit ve avlularla tekil bir örtü/gök altında şeffaf-sade bir hayat kurgulandı.

Kent ölçeğine ait kültür merkezi programındaki büyük m²'lik konferans salonu ve otopark, teknik merkez ve sığınak alt kota alındı ve peyzajda tasarlanan açık amfı ile dışa açıldı.

Konferans salonu ile açık amfı ortak bir sahne ile birlikte çalıştırıldı. Ki bu ortak sahne "Kırklar Meydanı"dır.

Peyzaj, park, spor alanı, otopark ve cenaze alanı, birleştirici eğrilerle bir araya getirildi.

Cem evi bütününe girişi üstüne yerleştirilen derslikle alçaltıldı. Bu Alevilikteki mütevaziliğin imgesi olan "eşik"in karşılığıdır.

Cem Meydanı sema ayinine uygun olarak "yönsüz" bir dairesel iç çeperle tariflendi. Ki bu çeper, cem dışında raylı panellerin hareketi ile 270 derece açılabilir olarak tasarlandı. Böylece cem meydanı tümüyle şeffaf kare bir mekâna dönüştürülür. İç dairesel çeper ile dış şeffaf çeper arasındaki ara zon; ayakkabılık, şadırvan ve bekleme eylemleri için düşünüldü. Bu ara zonda ahşap döşeme kaplaması varken sema meydanında tekstil düşünüldü. Bu iki döşemeyi 10 adet kayar panelin rayları ile ayrıştırıldı.

Cem meydanına dair kavramlardan biri olan "fiktif düşey eksen", iç dairesel çepere doğru inen beyaz bir silindirik çeperle vurgulandı. Tepedeki kafes kirişler açıkta bırakılarak tüm bu simgesellik içinde yapısallığın okunması amaçlandı. Aşağı doğru sarkan silindirik gök, alttaki hareketli panellerin üst raylarını barındırırken; bu çeperi yıkayan yapay aydınlatma elemanlarını da içerdi.

Cem salonu, aşevi, okuma salonu(üstünde muhabbet salonu) dörtlüsü aralarındaki avluya yerleştirilen bir havuz/kevser havuzu imgesi ve ağaç/hayat ağacı imgesi ile simgesel ve yaşantı olarak zenginleştirildi.

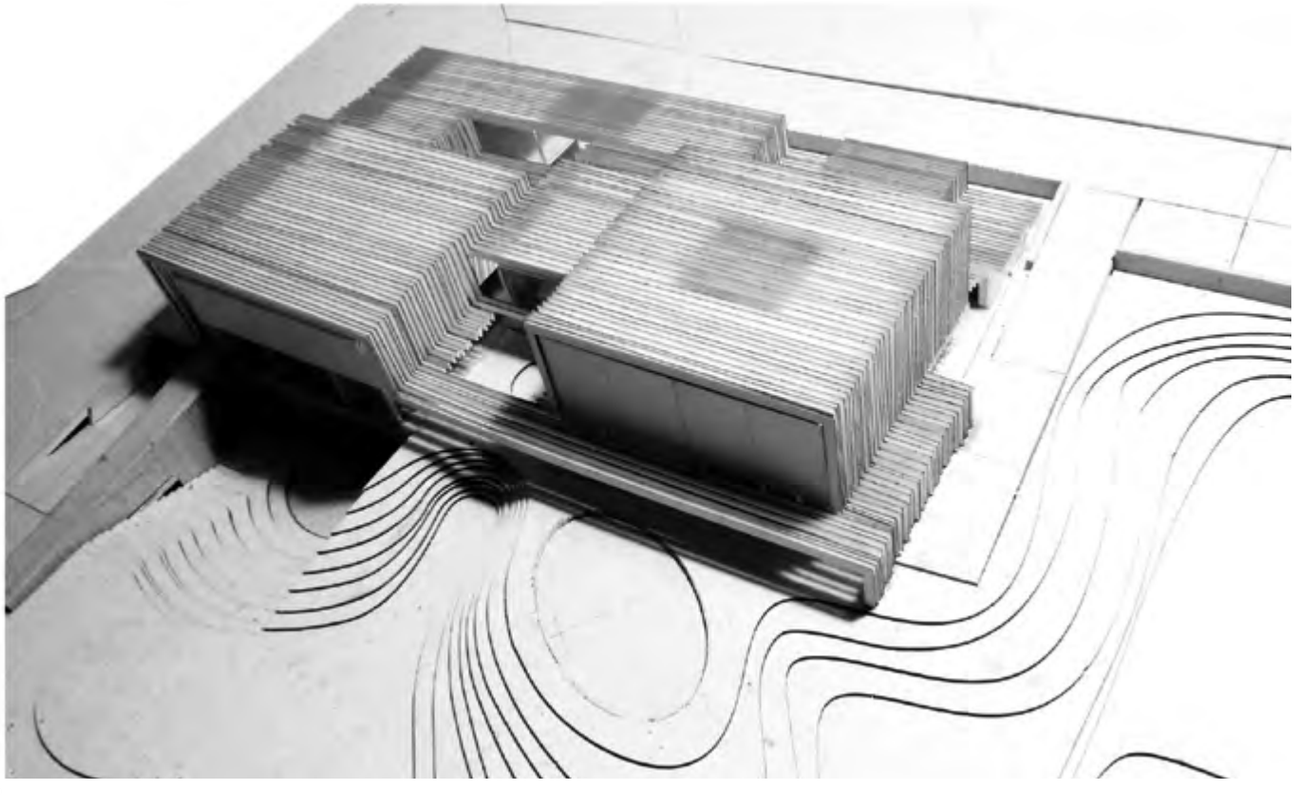

Otopark programı; personel otoparkı hariç daha az inşa ve enerji tüketimi nedeniyle spor parselinin en yüksek ve en alçak kotlarında, parsel içindeki yerleşimle 1,5/2 metrelik kot farkı yaparak konumlandırıldı. Böylece daha hızlı ve daha ekonomik/olağan çözüm önerildi.

Tüm birimleri çevreleyen pergola sistemi ile güneş kontrolü sağlandığı gibi, cem evi ve kültür merkezinin kentsel ölçekteki imgesi de bu yolla etüt edildi ve tasarlandı.

JÜRİ DEĞERLENDİRME RAPORU

Satın Alma 25 sıra numaralı 72615 rumuzlu proje

Tasarımın genel dili ve varmak istediği sonuç teredüt ile oluşturulmuştur. Bir yandan park ve spor alanını peyzaj ile toparlama girişimi, öte yandan cemevinin ilişki ve ilişkisizlik boyutu, yapı üzerinde süreklilik kurma girişimleri düşünülmüş karmaşık hali bu tereddütleri pekiştirmektedir.

Her tür bulanıklığa, müphemliğe olumlu ve olumsuz yanlarına rağmen; tasarımın kendine münhasır dil, sunuş, çalışma metodu, incelik ve hassasiyetleri,görünmez noktalardaki bazen gereksiz detay ve zorlamalarıyla birlikte, kendi özelinde kurduğu toplam dünya olumlu bulunmuştur. Jüri, projenin yetkin bir sonuca ulaşamadığı konusunda hemfikir olmasına rağmen, buradaki alternatif düşünme ve çalışma metodlarının desteklenmesi gerektiğini düşünüyor. Bu gerekçeyle proje satın alma ödülüne layık görülmüştür.

TASARIM : Abdulkadir ATA, Ahmet Emre DÜZ
DANIŞMAN : Ünal ATALAY
YARDIMCI : Erol KAYMAZ

23 sıra numaralı 62471 rumuzlu proje

4. Eleme

Şefik KARAKOÇ
Erdinç ÇOKSEVER

Vaziyet Planı

FONKSİYON

Yurt genelinde sayıları 20 milyonu bulan Alevilerin inanç evi olacak, birlikte olmanın ve birlikte davranmanın bir parçası olarak tanımladıkları ibadetlerinin gereği kompakt bir külliyeyi andıran, doğrudan ve dolaylı ilişkili etkinliklerin bir aradalığı esas alınmış bir ibadet ve kültür yerleşkesi ele alınmaktadır. İbadet meydanı, okuma salonu, aşevi ve cenaze evi fonksiyonlarını içeren Cemevi ile bünyesinde konferans, konser, sergi, eğitim alanları ve kafe fonksiyonlarını barındıran kültür merkezi planlanmaktadır.

TASARIM YAKLAŞIMI

Cephesine bir şeyler eklemlenen, kendi doğasından uzak bir görselliği merkezine koyan yapay bir proje yerine, mütevazı, dilini kütlesel parçalanmalarla ve çevresindeki açık alanlarla kurduğu ilişki ile oluşturan, yerin sahip olduğu eğimi verimli kullanan bir proje hedeflenmiştir.

Belki de en gerekli olan şey dinginliktir...

Çevresindeki hızlı yapılaşmanın aksine, barındırdığı fonksiyonlarla da ilintili olarak burası için belki de en gerekli olan şey dinginliktir. Bu hızlı tüketimin, bu koşuşturmacanın ortasında ibadetin gerekliliği olan kocaman bir es.

Koşmak için değil durmak için bire bir.

KÜTLESEL OLUŞUM

Alan bir bütün olarak ele alınıp yaya ve araç yoğunluğunun güneydoğu yönünde bulunan ayazma caddesinde olacağı kabul edilerek arsa güney yönündeki kot hizasında düzlenmiştir. Kuzeybatı yönünde oluşan kot farkı spor alanlarında otopark, kültür merkezi parselinde ise çok amaçlı salon ve teknik yapı olarak planlanmıştır. Üst kat (cemevi katı) 0,00 kotu olarak kabul edilmiş olup emsal (taks ve kaks), hmax hesapları bu kota göre yapılmıştır.

PLANLAMA

Kültür Merkezi Meydanı

Parkın kamusal karakteri ile kültür merkezi meydanının karakteri yakın bulunmuştur. Park ile kültür merkezi meydanı ilişkisini kayıp etmeden su ögesi ile ayrılarak mekânlaşması sağlanmıştır. İdare ile kafenin arasında oluşturulan boşluktan otopark ve spor sahaları ile bağlantısı sağlanmıştır. Bu bağlantı aksının üstünde boşluk açılmıştır. Fuayenin iki cephesi üst kottaki döşemede boşluk açılarak, bu açıklıklarda hava sirkülasyonu sağlanması ve ışık alınması amaçlanmıştır. Bu boşluklar kültür meydanı ile avluyu iki yönde bağlayan düşey sirkülasyon elemanlarını barındırmaktadır.

İbadet Avlusu

İbadetin ruhuna uygun olarak açık bir meydan yerine kültür meydanı ile kontrollü ilişki kuran bir avlu tasarlanmıştır. Bu avlu cem meydanı, muhabbet meydanı, aşevi ve okuma salonu ile beslenmiştir. Açık otoparktan avluya direkt geçiş sağlanmış olup kurban kesim, mutfak ve cenaze yıkama odaları gibi servis gerektiren mekânlar açık otopark tarafında konumlandırılmıştır.

Park ve Spor Sahaları

Kültür meydanı ile ilişkide bulunan park yeşillendirilerek kent içerisinde kaliteli zaman geçirilebilecek bir alana dönüştürülmüştür. Spor sahaları parktan ve yapı grubundan ağaç dizisi ile koparılarak ses yalıtımı amaçlanmıştır. Parkta ve spor alanlarında yol kotunun yüksek olduğu kenarlarda eğimli alanlar ve oturma bankları oluşturularak parkı ve özellikle spor müsabakalarını seyretme olanağı sunulmuştur.

JÜRİ DEĞERLENDİRME RAPORU

23 sıra numaralı 62471 rumuzlu proje

Projenin kütlesel kurgusunun parçalı yapısı olumlu bulunmasına rağmen, yapı önündeki sert zeminin yapı içi kullanımlarla desteklenmesindeki yetersizliği, alt zemin katta yer alan çok amaçlı salonun konumlanışı, cem meydanının bulunduğu üst kot ve alt kottaki açık alanların ilişkisinin zayıflığı ve öngörülen otopark biçimlenişi başarısız bulunmuştur.

TASARIM : Şefik KARAKOÇ, Erdinç ÇOKSEVER
DANIŞMAN : Fatih KARAKOÇ

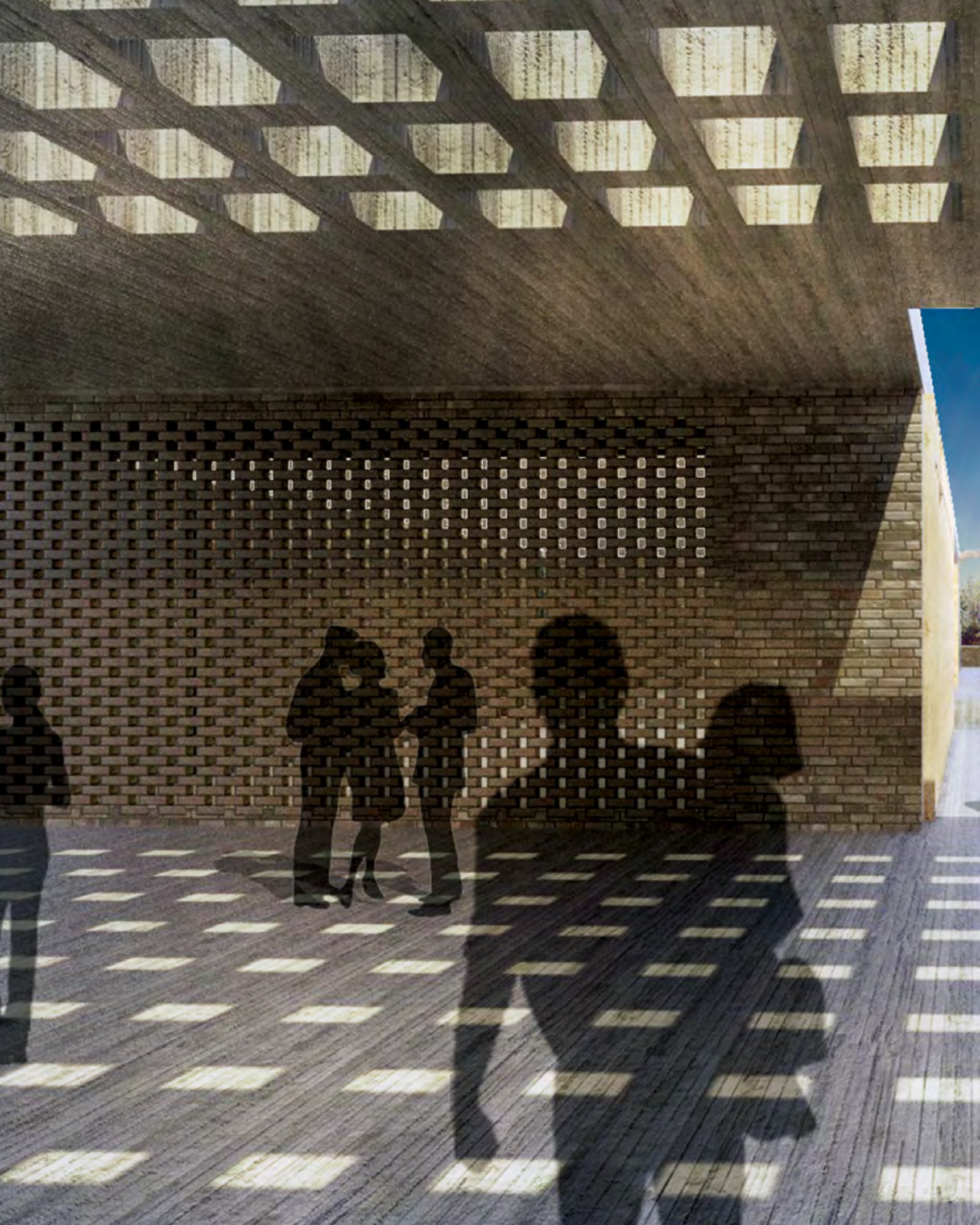

44 sıra numaralı 32807 rumuzlu proje

4. Eleme

Çetin AYIK
Sinan ŞERİFOĞLU
Fadime KUL

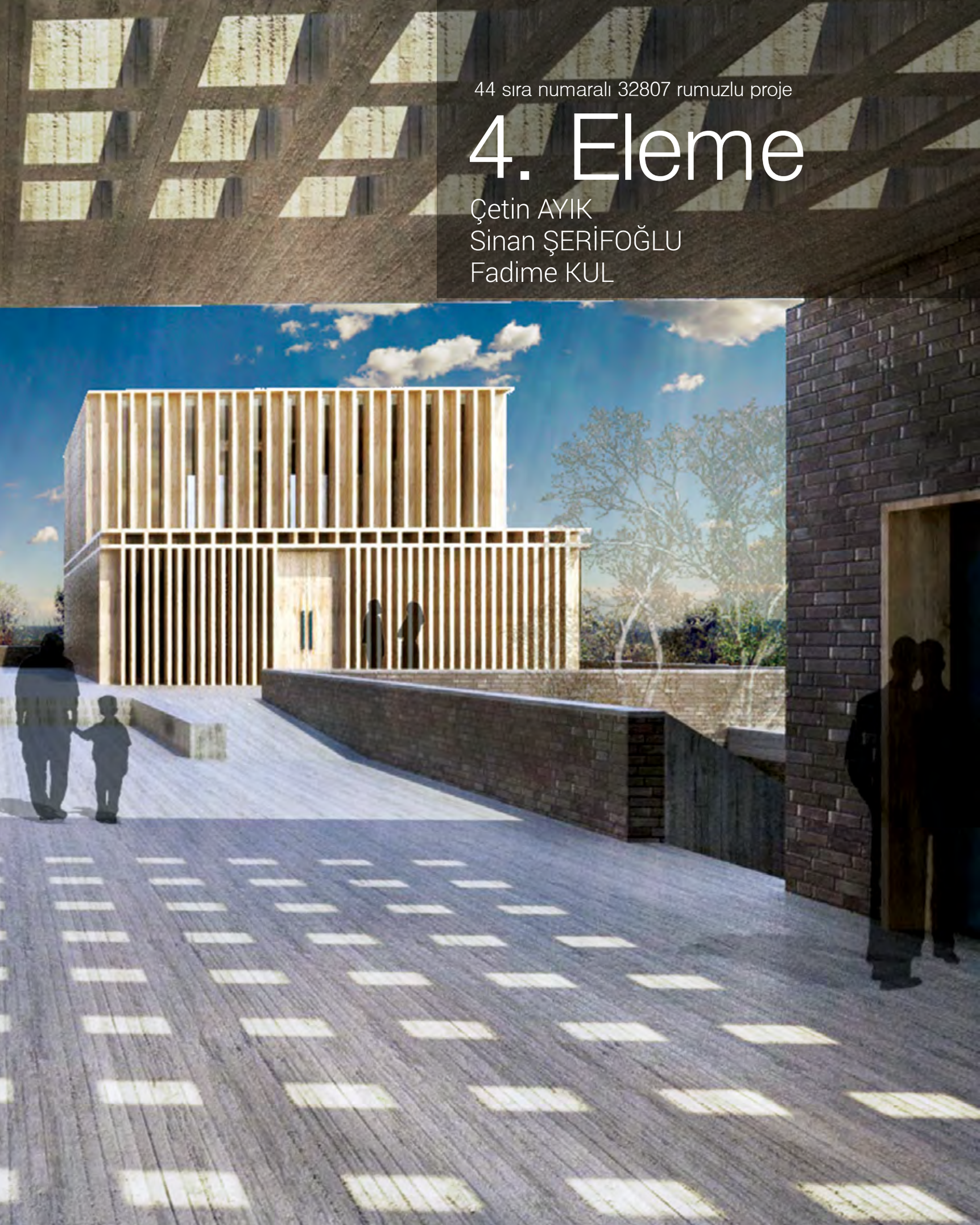

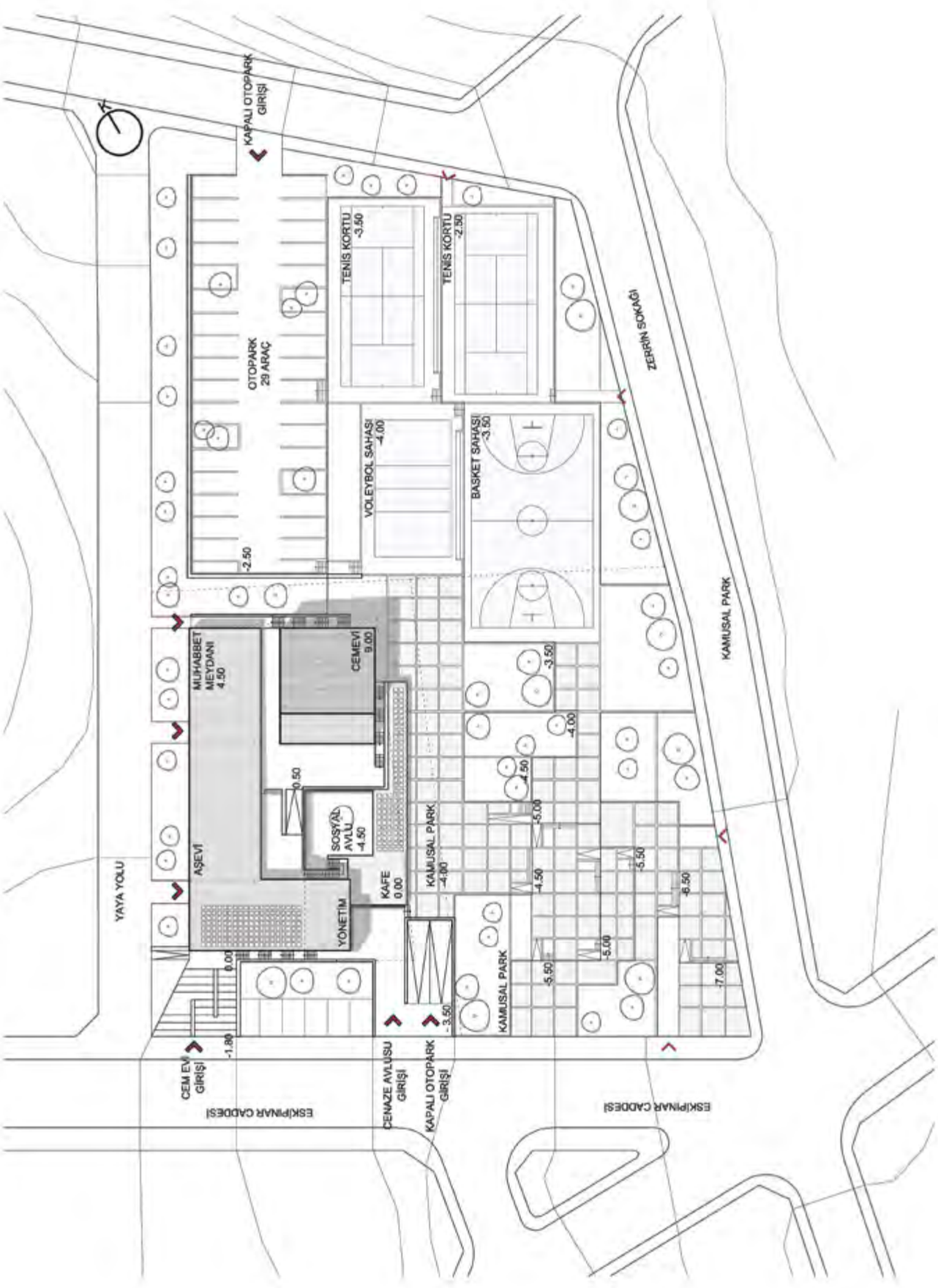

Vaziyet Planı

BİLİNMEZLİK ve KORKU

'Kişi bilmediğinin düşmanıdır.'

Hz. Ali

İnsanlar gündelik yaşamını kurarken bildiği ve alışık olduğu 'sosyal, ekonomik, dini vs.' bir atmosferi tercih ederler. Bu tutum insanlara konforlu bir alan oluşturur ve bu alanın dışına çıkma veya bu alanın dışından birileriyle karşılaşma fikri tedirgin edici olur. Bu refleks bireyden topluma sirayet eder. 'Bilinmeyene' temas kaçınılan ola gelmiştir. Toplumlar kendi bildiği, alışık olduğu atmosferi korumak, konfor alanını genişletmek için tarih boyunca bilmediği kültürlerle mücadele etmişlerdir.

"Mücadele etme dışında alternatif durumlar da söz konusu olabilir". Eğer; Hz. Ali'nin sözü üzerinden negatif okuma yapılabilirse, ortaya birbirini tanıyan insanların (toplumların) barış içinde yaşayabilecekleri önermesi çıkar. Bu önermeden ilerleyerek, bilinmeyenin bilinir kılınması ve bilinmeyene karşı duyulan önyargı üzerine düşünerek sürece başlamak doğru bulundu.

Bu bağlamda ülke genelindeki sosyal bir gerçekliğe yanıt oluşturma potansiyeli olan 'Beylikdüzü Belediyesi Cemevi, Kültür Merkezi Ve Çevresi Ulusal Mimari Proje Yarışması' projesi ile alevi toplumu için nitelikli mekânlar sunan, kent ve toplum için Aleviliğin bilinilirliğini artırmaya yönelik kontrollü ve pozitif iletişim kuran bir yapı kurgulanmıştır. Toplu yaşam alanlarını canlı kılan ve sosyal yaşam ile olan bağı kuvvetlendiren, alevi toplumuna ve kentlilere kucak açan mekânlar ve rekreatif alanlar oluşturulmuştur.

Ülkemizde modern zamanlarda üretilmiş nitelikli örneğine neredeyse rastlanmayan bir yapı türü olan cemevi için izleri takip etmek oldukça zordur. Cumhuriyet tarihi ve öncesinde cemevleri ile ilgili kesin bir biçim, Alevilik kültürünün benimsediği ve katı olarak kabul ettiği mimari bir biçim, form gözlenememektedir. Bu nedenlerden dolayı cemevi projesi tasarlanırken, iddialı bir form önerisi veya katı bir işlevsel ve biçimsel yaklaşım sunma yoluna gidilmemiş; daha yere uygun, alevi ritüellerinin gerekliliklerine cevap veren, mütevazı bir yaklaşım ile cem evi projesinin mekânsal kurgusu ele alınmıştır.

Alevi geleneğinin temel verilerine sadık kalınarak, birincil kullanıcıları (alevi toplumu) ve ikincil kullanıcıları (alevi olmayan toplum), hem kendi içinde, hem de birbirleri arasında diyalog kurabilecekleri sosyal mekânlar kurgulanmıştır. Bu sosyal mekânları tutan ve tanımlayan, aynı zamanda işlev barındıran yapılar ile tasarım yere, cemevi işlevine, alevi kültürüne ve kente olabildiğince az müdahale ederek potansiyeli yüksek mekânlar sunma eğilimindedir.

JÜRİ DEĞERLENDİRME RAPORU

44 sıra numaralı 32807 rumuzlu proje

Bütünleşik çözüm önerisinin çevre yol ve kotlarla kurduğu çoğul ilişki, İnancın mekânına dair kurmaya gayret edilen mütevazi dili, bu dilin kütle tesiri ve ölçeği olumlu bulunmuştur.

Kullanıcıları üst zemin kotuna farklı noktalardan, farklı gerilimlerle ulaştırma çabası ve bu sirkülasyonu ulaşılan mekânların geçiş özellikleriyle ayrıştırma endişesi olumlu karşılanırken parçalanan açık alanların ölçek ve ilişkileri eleştirilmiştir. Alt zemin kotunda oluşturulmaya çalışılan boşluk, avluda bir yandan olumlu bulunurken; ölçek, büyüklük ve işlevlerle ilişkisi açısından yetersiz bulunmuştur. Bu anlamda, alt zemin kotunun üst avluyla kurduğu ilişki de ikna edici bulunmamıştır.

TASARIM : Çetin AYIK, Sinan ŞERİFOĞLU, Fadime KUL
DANIŞMANLAR : Atilla İZMİRLİ, Aytekin YILDIRIM, Mert KÖSE, Faruk MAKULOĞLU
YARDIMCILAR : Cevahir Koçalan ŞERİFOĞLU, Büşra İNCE

1 sıra numaralı 39041 rumuzlu proje

3. Eleme

Erkan ERDOĞAN

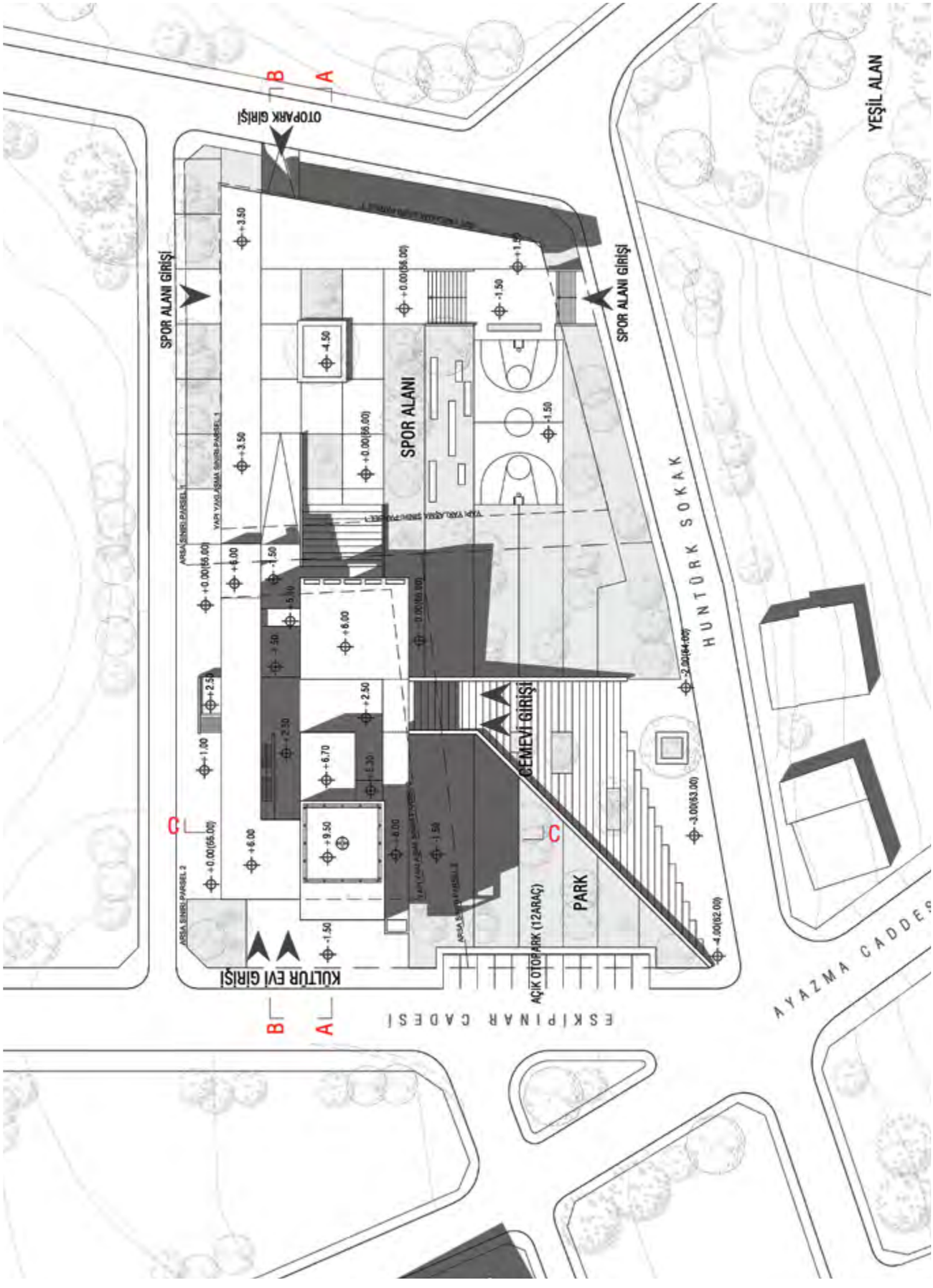

Vaziyet Planı

Beylikdüzü'nün güneyinde gelişmekte olan bir bölgede yer alan tasarım alanı , rekreatif alan olarak planlanan vadi ile etkileşim içerisindedir. Cemevi – Spor Alanı – Park Alanı bir bütün olarak ele alınmıştır.

Cemevi ve kültür evi alanda ki kot farkı yardımı ile de programatik olarak 2 parçada ele alınmıştır. Kültür evi zemin kotunda, cemevi ve yardımcı programlar bir üst kotta ele alınmıştır. Spor alanı cemevinin devamı niteliğinde bir saçak ile tanımlanmıştır. Zemin kotunda ki kültür evi ile bütünleşik bir şekilde çalışan spor alanı, böylelikle kültürevi ile birlikte kent ile etkileşim halindedir. Cemevi programları kültür evinden düşeyde koparılmış, park alanı içerisinden davetkar bir yaklaşım ile üst kotta oluşturulmuştur. Yapının servis birimleri kuzeybatı yönü boyunca devam eden kütle içerisinde kurgulanmıştır. Bu kütle spor alanı içerisinde saçağa dönüşmekte, saçağın altında kafe, wc, santranç oyun alanı , soyunma odaları hacimlerini barındırmaktadır. Servis mekânları ile derslik-kitaplık-çok amaçlı salon programları arasında spor alanı ile bütünleşen bir iç sokak kurgulanmıştır. Böylece kültür evinin içe dönük kapalı bir program olması yerine, zeminde sürekliliğin sağlandığı kamusal bir alan önerilmiştir. Zemin sürekliliği devamında ki spor alanı, yoğun spor aktiviteleri yerine santranç alanı gibi aktiviteleri içeren, paten alanı olarak kullanılabilecek bir spor meydanı olarak kurgulanmıştır. Spor alanı – cemevi ilişkisinde spor meydanı kamusal bir ''çekim alanı-toplanma-cem meydanı'' olarak yorumlanmıştır. Saçak altında ki parçalı birimler ile de bu meydan beslenmiştir. Cemevi için, park içinden üst kota bağlanan ayrı bir yaklaşım öngörülmüştür. Bu yaklaşım toplanma alanı-meydan olarak işlev görmektedir. Kültür evinden programatik olarak ayrılan cemevi, düşey sirkülasyon elemanları ile kültür evi ile kurduğu bağı güçlendirmektedir. Cemevi – park ilişkisinde park alanı doğal bir yeşil alan olarak kurgulanmıştır. Alevilikte ''Her şeyin bir canı'' olduğu inancı vardır. Dolayısıyla ağacın, taşın, suyun, doğada ki tüm canlı ve cansız varlıkların bir canı vardır. Bu bağlamda park alanı olabildiğince doğal bir koruluk alan olarak ele alınmıştır.

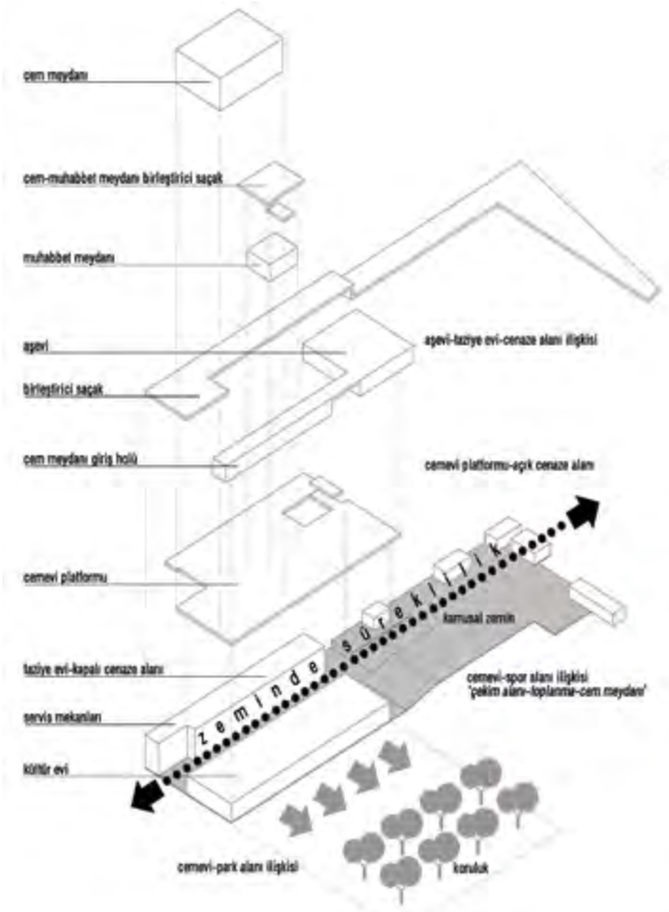
cem meydanı
cem-muhabbet meydanı birleştirici saçak
muhabbet meydanı
aşevi
aşevi-taziye evi-cenaze alanı ilişkisi
birleştirici saçak
cem meydanı giriş holü
cemevi platformu-açık cenaze alanı
cemevi platformu
zeminde sürekliliik
kamusal zemin
taziye evi-kapalı cenaze alanı
cemevi-spor alanı ilişkisi
'çekim alanı-toplanma-cem meydanı'
servis mekanları
kültür evi
cemevi-park alanı ilişkisi
konuk

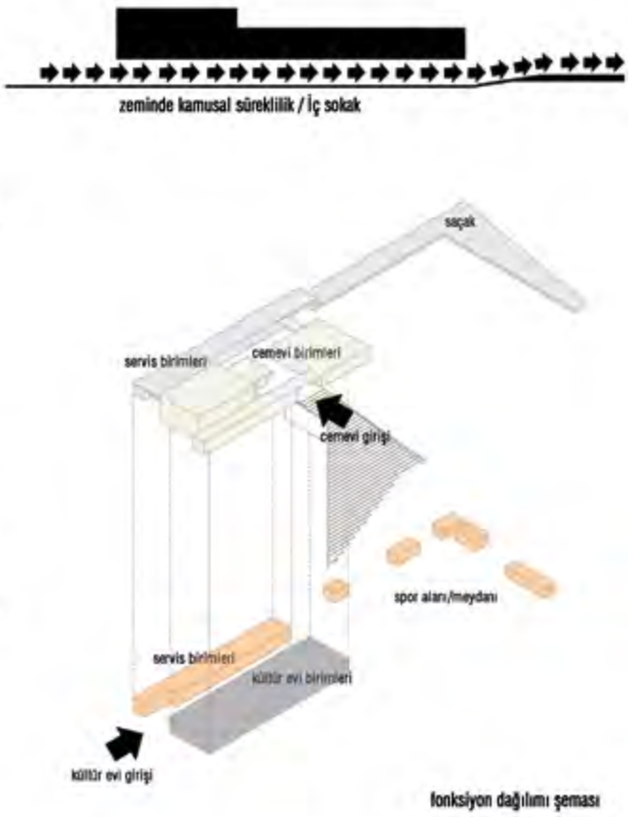
zeminde kamusal süreklilik / İç sokak
saçak
servis birimleri
cemevi birimleri
cemevi girişi
spor alanı/meydanı
servis birimleri
kültür evi birimleri
kültür evi girişi
fonksiyon dağılımı şeması

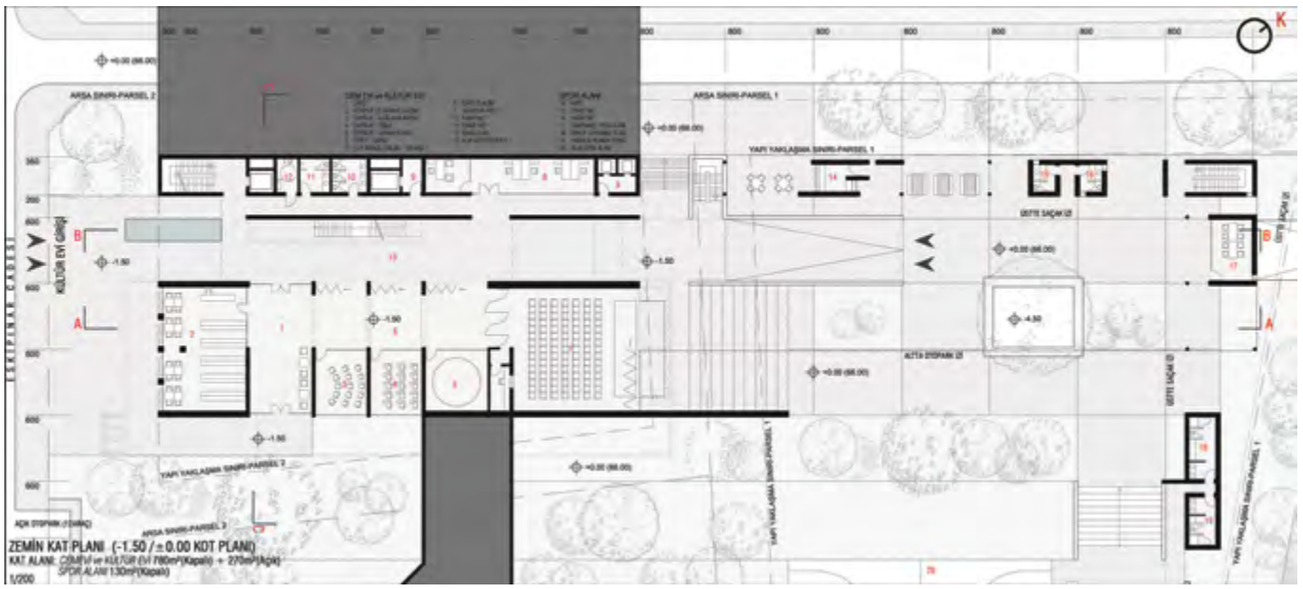
ESKİŞEHİR CADDESİ
KÜLTÜR EVİ GİRİŞİ
ARSA SINIRI-PARSEL 2
ARSA SINIRI-PARSEL 1
YAPI YAKLAŞIMA SINIRI-PARSEL 1
YAPI YAKLAŞIMA SINIRI-PARSEL 2
GÜTÜ SAÇAK (2)
ALTA DIŞPANA (2)
AÇIK DIŞPANA (2)
ZEMİN KAT PLANI (-1.50 / ±0.00 KOT PLANI)
KAT ALANI: CEMEVİ ve KÜLTÜR EVİ 780m²(Kapalı) + 270m²(Açık)
SPOR ALANI 130m²(Kapalı)
1/200

JÜRİ DEĞERLENDİRME RAPORU

1 sıra numaralı 39041 rumuzlu proje

Önerilen yapı kurgusunun kitlesel dengesi ve park alanı ile ilişki kurma çabası olumlu bulunmuştur. Bununla birlikte sisteme girişte üretilen merdivenlerin anıtsallığı, yönelimi, ve özellikle bu merdiven kitlesinin raporda vurgulanan 'zemindeki yaya sürekliliğini' kesin bir şekilde kesmesi olumsuz bulunmuştur.

TASARIM : Erkan ERDOĞAN

YARDIMCILAR : Mustafa YILDIRIM, Okan TÜRK

Belediyesi Cemevi

6 sıra numaralı 92015 rumuzlu proje

3. Eleme

Barış DEMİR
Sıddık GÜVENDİ

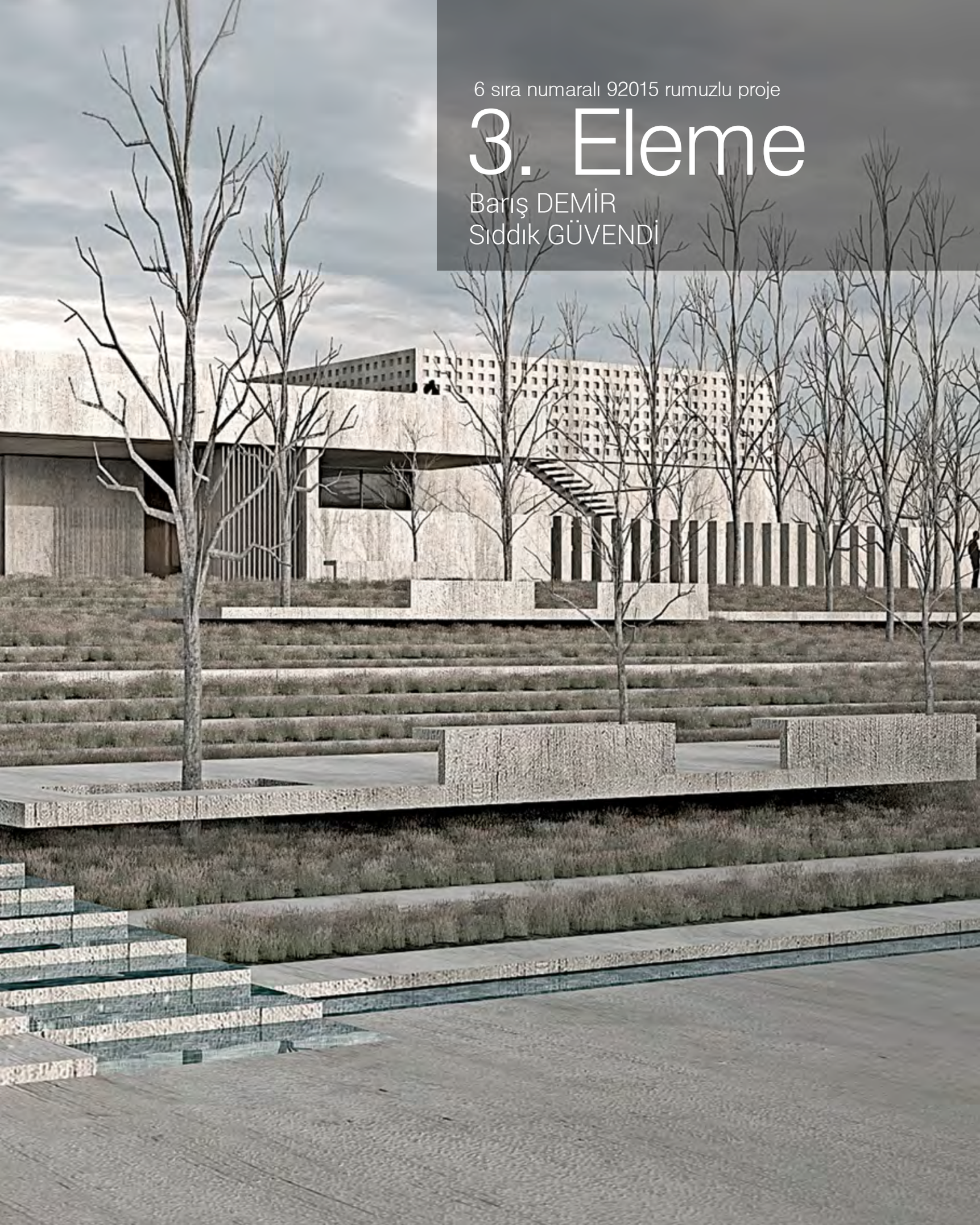

Vaziyet Planı

Proje alanı Beylikdüzü'nün gelişmekte olan güney bölgesinde, rekreasyon hattı olarak kurgulanan bir vadinin kıyısında yer alır. İmar planına göre proje alanının yakın çevresi konut dokusu ile sarılmakta ve bu doku vadinin proje alanı ile doğrudan bağlantısını görece sınırlamaktadır. Bu karakteriyle proje alanı yakın çevresinde oluşacak semt dokusu için önemli bir toplanma, sosyalleşme, etkileşim mekânı olmaya adaydır. Cemevi ve Kültür Merkezi alanına komşu Park ve Açık Spor Alanları bir bütün halinde tasarlanmalıdır.

Alevi inancı ruhu gereği hoşgörülü ve kucaklayıcıdır, doğa ve insan sevgisini merkeze alır. Bu ruhun yapıya da hâkim olması önerinin öncelikli hedefidir. Bu bağlamda geçmişten gelen 'gizli kalma' ve 'içe dönük ibadet mekânı' fikrinden sıyrılmış, toplumun bütün katmanlarının birbirini tanımasına ve etkileşimine olanak veren, Cemevi işlevinin yanı sıra tüm semt için bir toplanma (Cem) alanı olması hedeflenmiştir. Proje alanının park ve açık spor alanları ile çevrelenmiş olması yapının bu ruhu taşıması için önemli bir fırsattır.

Cemevi ve Kültür Merkezi yapısı kentli ile bir kamusal ön alanda buluşur. Bu mekân aynı zamanda parkın bir uzantısıdır. Ön alanda bir çeşme konumlanır ve su ön alandan parka doğru devinim halindedir. Sokak hayvanları bu çeşmeden su içer, su ön alanda konumlanan küçük oturma mekânını ve parkı serinletir. Ön alandan Avlu' ya geçilir. Avlu, Cemevi ve Kültür merkezi fonksiyonlarını organize eder. Avlu toplanma, etkileşim mekânlarının ilkidir. Park tarafında Aşevi konumlanır. Aşevi herhangi bir yemekhane veya kafeterya değildir. Aşevinde Park-Avlu arasında uzanan masalarda yan yana yemek yenir, yoksullar misafir edilir. Gerektiğinde aşevinin hareketli cepheleri tamamen açılarak Avlu-Aşevi-Park tek bir mekân haline gelir. Avlu'da bir çeşme ve cam havuz bulunur. Cam havuz bodrum katta tasarlanan konferans salonu fuayesini ve sergi alanını aydınlatırken Avlu'yu serinletir. Avlu'da sürekli bir su sesi duyulur. Bu ses bir ibadet, toplanma mekânının ruhu açısından önemlidir. Avlu Muhabbet meydanının karşılama bölümü ile sonlanır. Bu mekân Cem'e hazırlık yapılan son alandır. Ardından Eşik' ten geçilerek Muhabbet Meydanı'na ulaşılır. Muhabbet Meydanı iki tarafından Bahçe ile sarılıdır. Bahçe dışı içe alır, ibadet ile doğayı birleştirir. Bahçenin etrafı, Park ve Spor alanı taraflarında bahçe duvarı ile çevrilidir. Bu duvar İbadet' in mistik ruhunu koruyabilmek, park ve spor alanından soyutlayabilmek açısından gereklidir. Buna rağmen bahçe duvarı masif değil geçirgendir, çevreyle yapı arasına bir 'duvar' çekmez. Muhabbet Meydanı duvarları dikeyde üç katmandan oluşur. Birinci katman Bahçe ile Muhabbet Meydanı arasındaki cam yüzeydir. İkinci katman 12 imam nişlerinin bulunduğu masif yüzeydir. Üçüncü katmanda ise masif yüzey üzerine açılmış küçük pencereler bulunur. Bu pencereler ibadet mekânının gün ışığı ile ilişkisi ve içerideki ışık miktarı açısından önemlidir. Dışarda ise bu pencerelere güvercinler yuva yapar. İstanbul'da tasarlanan bir ibadet ve toplanma mekânının güvercinler ile ilişkisi gelenek açısından önemlidir, Alevilik geleneğinde de güvercinin önemli bir yeri vardır. Eşikten geçilirken karşı duvarda, bahçe ile Muhabbet Meydanı arasında Post Makamı ve Ocak konumlanır.

Kültür Merkezi işlevlerinden biri olan Konferans/Tiyatro salonu bodrum katta konumlanır. Konferans Salonu Fuayesi ve Sergi alanına Avlu girişinde tasarlanan merdivenden ulaşılır. Aynı merdiven, Birinci Katta konumlanan Küçük Muhabbet Meydanı, Kütüphane ve Dersliklere ulaştırır. Yapının günlük kullanım açısından en yoğum bölümü olacağı düşünülen bu işlevler, kendine ait açık ve yarı açık alanlara sahiptir. Bu alanlar Park ve Spor Alanı ile görsel ve fiziksel olarak güçlü bir ilişki kurar.

Açık Spor Alanları, alandaki kot farkından yararlanılarak -3.50 kotunda konumlandırılmıştır. Spor alanları üzerinde Avlu ile aynı kotta tasarlanan

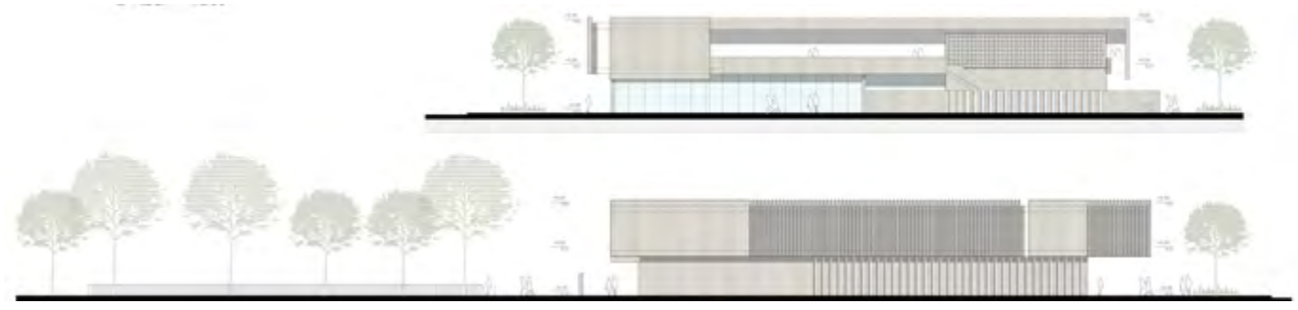

inanean de
indime

(0.00) platform, özünde bir ibadet mekânı olan Cemevi Kütlesi ile ayrışma sağlamakta, Park ve Cemevi ile birlikte gezinti-dinlenme alanları oluşturmakla birlikte gürültüye karşı bir önlemdir. Otopark ihtiyacı İmar planında servis yolu olarak tanımlanan güzergâh ürerinde, yol üstü açık otoparklarla karşılanmıştır. Otopark ihtiyacının artış gösterebilmesi durumuna karşılık açık spor alanları altında kapalı otopark olanağı mevcuttur.

MİMARİ DİL

Yüzyıllara dayanan Alevilik inancının ritüelindeki ve kültüründeki zenginlik gizli kalma gereksinimi gereği mimari biçime yansıyamamıştır. Bu durum, çağın ruhuna uygun, Yer'e göre biçimlenen, formel kalıpları olmayan bir ibadet mekanı tasarlama fikrini sürecin tüm aktörleri için heyecan verici kılmaktadır.

İmge ve Mesaja boğulmamış bir 'Nötr' mekân fikri yapının tümüne hâkimdir. Tüm dini öğretilerde olduğu gibi Alevilik'te de gösteriş, israf gibi kavramlar hoş karşılanmamaktadır. Bu durum yapının ruhuna da yansımalıdır. Yapının tümüne dingin bir mimari dil hakimdir. İbadet, İnsan ile Tanrı arasındaki ilişkidir. İbadet mekânı da bu ilişkiye aracılık ekmekten öteye gitmemelidir. Cemevi ve Kültür Merkezi yapısı Alevi toplumunun 'Gücünü' yansıtmaya çalışmak gibi tarihi hatalara düşmemeli, bunun yerine Alevilik inancının hoşgörülü, kucak açıcı, kapsayıcı tavrının yansıması olmalıdır.

JÜRİ DEĞERLENDİRME RAPORU

6 sıra numaralı 92015 rumuzlu proje

İşlevsel sorunlara getirdiği çözümler olumlu bulunmakla birlikte, cem meydanınını saran kütlenin boyutsal özellikleri ve yapı önünde yer alan parkın ısrarcı kimliği olumsuz bulunmuştur.

TASARIM : Barış DEMİR, Sıddık GÜVENDİ
YARDIMCI : Soyer BAYRAKTAR

33 sıra numaralı 14270 rumuzlu proje

3. Eleme

Mustafa Sinan ERBUĞ
İsmail Yavuz ÖZKAYA
Ayşe Selin GÜREL
Hüseyin Hilmi KEZER

Zemin Kat Planı

SOSYAL MERKEZ OLARAK CEMEVİ

İmar planında spor, park ve cemevi olmak üzere 3 farklı fonksiyonun tanımlandığı proje arazisi, bütüncül bir şekilde ele alınmıştır. Cemevi ve onu Yeşil Vadi'ye bağlayan peyzaj düzeni içerisine park ve spor fonksiyonları yerleştirilmiştir. Bu noktada, cemevinin bir yandan içinde barındırdığı kütüphane, aşevi ve derslik gibi kamusal fonksiyonlarla, spor ve park alanıyla birleşebilirken, bir yandan da ibadet mekânları barındırması sebebiyle izole olması gerekmektedir.

Bu ilişkileri çözerken;
Yapı görsel olarak dışa kapalı, ancak cephesindeki yarıklardan avlusuna dâhil olunabilen, spor alanları, park ve kültür merkezini birbirine bağlayan kamusal bir geçiş olarak kurgulanmıştır.

Avlunun etrafındaki kütlelere zemin katta kütüphane, aşevi gibi kamuya açık fonksiyonlar yerleştirilmiş ve ibadet mekânları bu kottan koparılarak üst kota yerleştirilmiştir.

JÜRİ DEĞERLENDİRME RAPORU

33 sıra numaralı 14270 rumuzlu proje

Farklı kullanım alanlarına esneklik getiren çözümü ile mekân kurgusuna getirdiği yaklaşım ilginç bulunmakla beraber, yarışma alanı geneline bakıldığında üretilmiş olan kapalılık algısı eleştirilmiştir. Yapının dış mekân ile ilişki kurma biçimi ve iç çözümlerindeki yetersizlikler ile boyutsal özellikleri olumsuz bulunmuştur.

TASARIM : Mustafa Sinan ERBUĞ, İsmail Yavuz ÖZKAYA, Ayşe Selin GÜREL, Hüseyin Hilmi KEZER

DANIŞMAN : Ahmet Süreyya URAL

YARDIMCILAR : Neslihan ŞEN, Yasemin İSKENDEROĞLU, Ceren KURT, Bahar ÜNAL, Sevcan ALTUNDAL

59 sıra numaralı 10357 rumuzlu proje

3. Eleme

Mahsuni SÖYLEMEZ

Vaziyet Planı

SESSİZ BİR VAROLUŞ'UN 21. YY MEKÂNI...

"Sessiz bir Varoluş" edilgendir. Mekâna yansıması da sonuçları itibariyle hem edilgenliğin hem de bastırılan o kültürel geçmişin derin izlerini taşıyarak bugüne gelirken arkada bıraktığı
izleri biriktirerek somutlaşacaktır.

Tüm Varlığı bir'de, tüm mekânı nokta'da, tüm zamanı o'nda görebilmektir

Alevilik, sürekliliğini evrensel insani değerler üzerinde var eden bir "duruş"un Anadolu'daki adı, Cem ise o duruş için varoluşun sessizliğinde kayboluştur.

Bu sessizlik cem evlerinin ruhlarına asırlar boyu öyle işlemiştir ki, bizler mimari olarak simgesellik, kamusallık, ikoniklik, seçilebilirlik, evrensel tanınabilirlik gibi kavramları konuşurken 'o' var olabilmeyi, her şeye rağmen var olabilmenin mücadelesini vererek bu yüzyıla gelebilmiştir.

21. yy mekânı ağlar ve kentler dünyasıdır. Bu proje dinin içindeki Aleviliğin yerinden ziyade, 21. yy dünyasındaki dinin sosyal hayat içindeki yerini de sorgulayarak mekânsal bir yoruma ulaşmayı hedeflemektedir. Burada amaç Aleviliği yorumlamaktan öte evrim sürecinde kesiklikler olan bir mabet türünü mekâna oturtmanın meşruiyetini inşa etme çabasıdır. Diğer bir deyişle kültürel ve sözlü olarak gelişen bu 'öz' ün 21 yüzyıl mekânı ile tanışmasının sınırlarını ve içeriğini yeniden düşünen felsefenin arayışı olacaktır.

Yerelliğin önemini geriye itmeyen bir evrensellik arayışı ile şekillenecek olan bu inanç birimi yerelin kendi özeleştirisini de içeren bir bilinç felsefesi ile hayat bulmalıdır.

Bunu hayata geçirecek mimari yapının temel ipuçlarıdır aslında bu projede sunulan.

İnanç felsefesi açısından ele almanın yanında kullanılan "4 kapı" şekli ve mekânı tanımlaması açısından günümüz sosyal kuramları ile 21. yüzyıl ibadet mekânın dış çeper/iç mekân algısının yeniden sorgulanmasını istemektedir.

Diğer yandan tanımlı-tanımsız girişler ile varılan Cem alanı
ise Tanrıyla buluşmanın metaforik mekânının/mekânsızlığının ziyaretçide oluşturması arzulanan ilahi sırra özlemi olarak kurgulanmıştır.

JÜRİ DEĞERLENDİRME RAPORU

59 sıra numaralı 10357 rumuzlu proje

Cem meydanına ilişkin arayış çabaları olumlu bulunmakla birlikte, kurgunun çevre içindeki konumlanışı boyutsal özellikleri ve kütlelerin birbiriyle olan ilişkisi başarız bulunmuştur.

TASARIM : Mahsuni SÖYLEMEZ
DANIŞMAN : Emrah SÖYLEMEZ, HASAN OLCAY KORU
YARDIMCI : Irina PREDA, Michael BIEGLMAYER

50 sıra numaralı 73519 rumuzlu proje

3. Eleme

Merve DADAŞ, Ahmet ÇÖKELEK

Vaziyet Planı

Tarih boyunca, sürekli kovuşturmalar ve baskı altında kalan Aleviler, mecburen ibadetlerini de baskı altında ve gizlilik içerisinde yaşamak zorunda kalmışlardır. Aleviler geleneksel yaşam şekillerini ve ibadetlerini birleştirip yaşayan topluluklardır. Anadolu topraklarına gelene kadar ve geldikten sonra göçebe topluluklar halinde yaşamışlardır. Sürekli göç ve mekân değişimleri, baskı ve zorluklar ve geleneksel yaşam biçimlerinden ötürü ibadethanelerinde tek tiplilik yoktur. Tipolojik ve sistematik bir cemevi mimarisinden neredeyse bahsedilemez.

Yerleşik hayata geçildikten ve büyük kentlere göç edildikten sonra Aleviler, geldikleri bölgelerdeki geleneksel yaşam şekillerini yok etmemeye gayret ederken, bir yandan da kentin yeni ihtiyaç ve zorunluluklarına uyum sağlamaya çalışmışlardır.

Toplumda baskın olan inanç, fiktif ve mekânsal anlamada rahatça ve baskın bir biçimde ifade edilebilirken, cemevleri doku içerisinde sıradanlaşıp, saklanmaya başlamıştır.

Belli bir tipolojisi olmayan bu yapı, yeniden tasarlanırken nelere dikkat edilmeliydi? Alçakgönüllülük, hoşgörülü ve çoğulcu olma, öz gibi kavramları önde tutan bu inanışın ibadethanesine bu kavramlar ışık tutabilir mi? Yapı, bu çoğulculuğu ve mütevazılığı, bu hayatı yaşatmaya çalışan ve çevresinde hayatla yaşayan bir iletişim, bir etkileşim merkezi olabilir mi?

Artık özgürce, ben de buradayım diyebilen ve bunu söylerken ortaya koyduğu tüm değerlere sahip çıkan, içerisinde bulunduğu topluma ve yaşadığı hayata eklemlenebilen bir cemevi mümkün müdür?

Alevi inanışının geçirdiği bu zorlu süreç ve bu süreç içerisinde ortaya koyduğu tüm değerler, tüm bu kaygılar ve sorular, tasarım aşamasında biraz da olsa tasarımcıya da ışık tutabilir.

Yarışma arazisi Beylikdüzü Mahallesi 799 ada 1 ve 2 parsellerde kayıtlı olan alan ve yine bu alana komşu olan parktır. Tasarımımızın genel yaklaşımı; seyrek sayılabilecek bu yapılaşma çevresi içerisinde, arazinin sunduğu park ve spor alanı gibi işlevlerle yapıyı kamusal bir alan, kültürel bir çekim ve iletişim merkezi haline getirme fikrine dayanmaktadır. Bu fikri hayata geçirirken, yapı, bir Alevi semti gibi ele alınıp, bu semt içerisinde akan bir hayat ve buna eklemlenen bir cemevi düşünülmüştür. Bu sebeple anıtsal ve büyük bir yapıdan ziyade, parçalı, insan ölçeğine uygun, açık ve kapalı alanların birbiri içerisine geçmesiyle oluşturulmuştur. Alt ve üst kotta bir takım mekânsal ilişkiler kurulmaya çalışılmıştır.

Yapı sırtını yola dayayarak bir çeper oluşturmakta ve park ve spor alanlarını kucaklamaktadır. Yapı, park ve spor işlevleri üzerinden kurulacak birtakım sosyal aktivitelerle yaşamaktadır. Zemin kotu, bu kamusal hayata ve aktivitelere izin veren, kütüphane/kafe, amfi, derslikler ve çok amaçlı gösteri salonunu barındırmaktadır. 1. kat, bütün dini faaliyetlerin ve bu inanç çerçevesinden gerçekleşecek olan toplanmaların yapıldığı kattır. Cem meydanı, aşevi, muhabbet meydanı, dede evi, lokma odası bu katta bulunmaktadır.

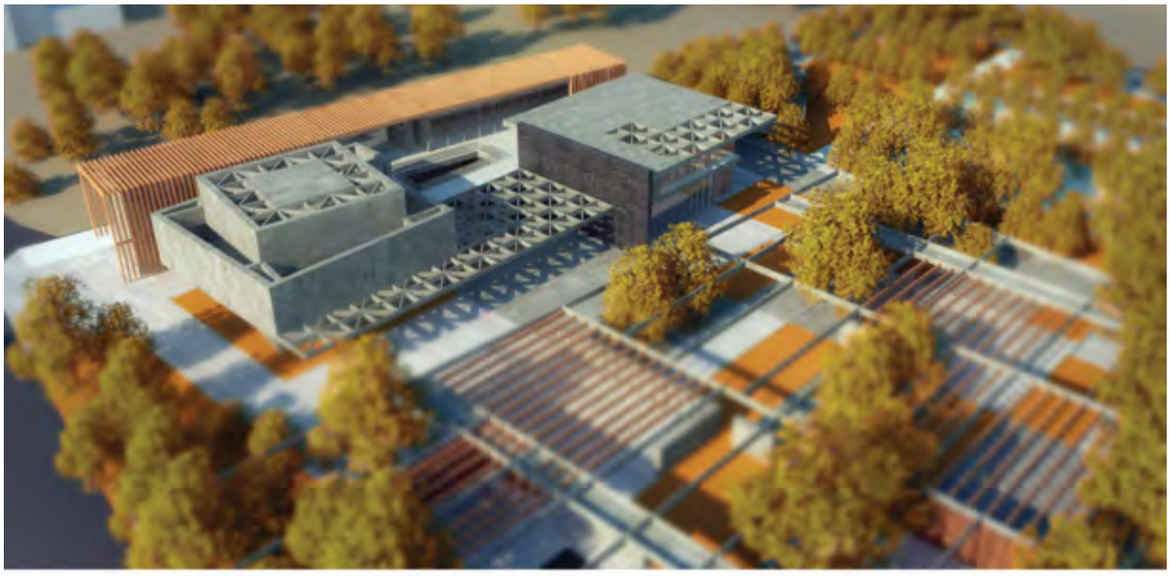

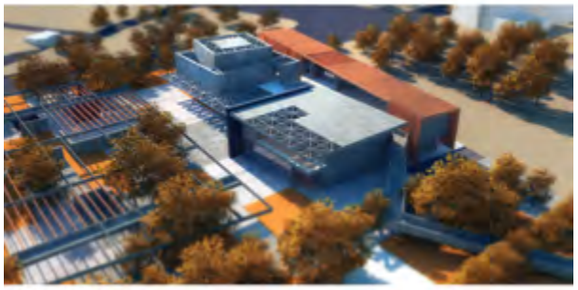

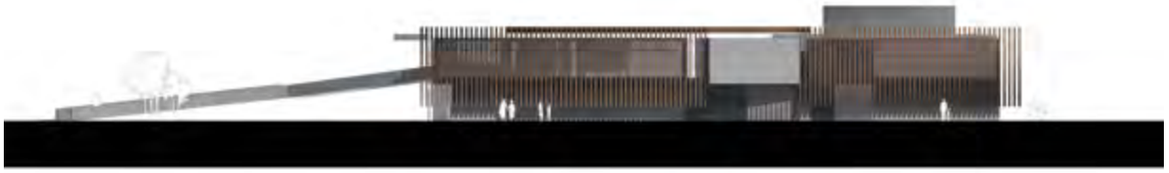

Park, aynı zamanda, açık-yarı açık bir kültür merkezi olarak da ele alınmıştır. Sergi, sanat, müzik gibi potansiyel aktivitelere yer veren, yarı açık ve açık mekânlar topluluğudur.

Bu parçalı yapısı, ara mekânları ve ölçeği ile yapı oluşumuna ışık tutan fikirlerle biraz da olsa varlığını ortaya koyabilmiş, yaşayan -korkmadan yaşayan- bir cemevi ve kültür merkezi haline gelebilmiştir.

JÜRİ DEĞERLENDİRME RAPORU

50 sıra numaralı 73519 rumuzlu proje

Dış mekân düzenlenmesinde bütünlük arayışı olumlu bulunmakla birlikte özellikle cenaze işlevine yönelik çözümün ve bu işlevin konumlandırılması olumsuz bulunmuştur.

TASARIM : Merve DADAŞ, Ahmet ÇÖKELEK

51 sıra numaralı 18619 rumuzlu proje

2. Eleme

Ali Boygar ÖZLEN
İlay Rengin GENÇER

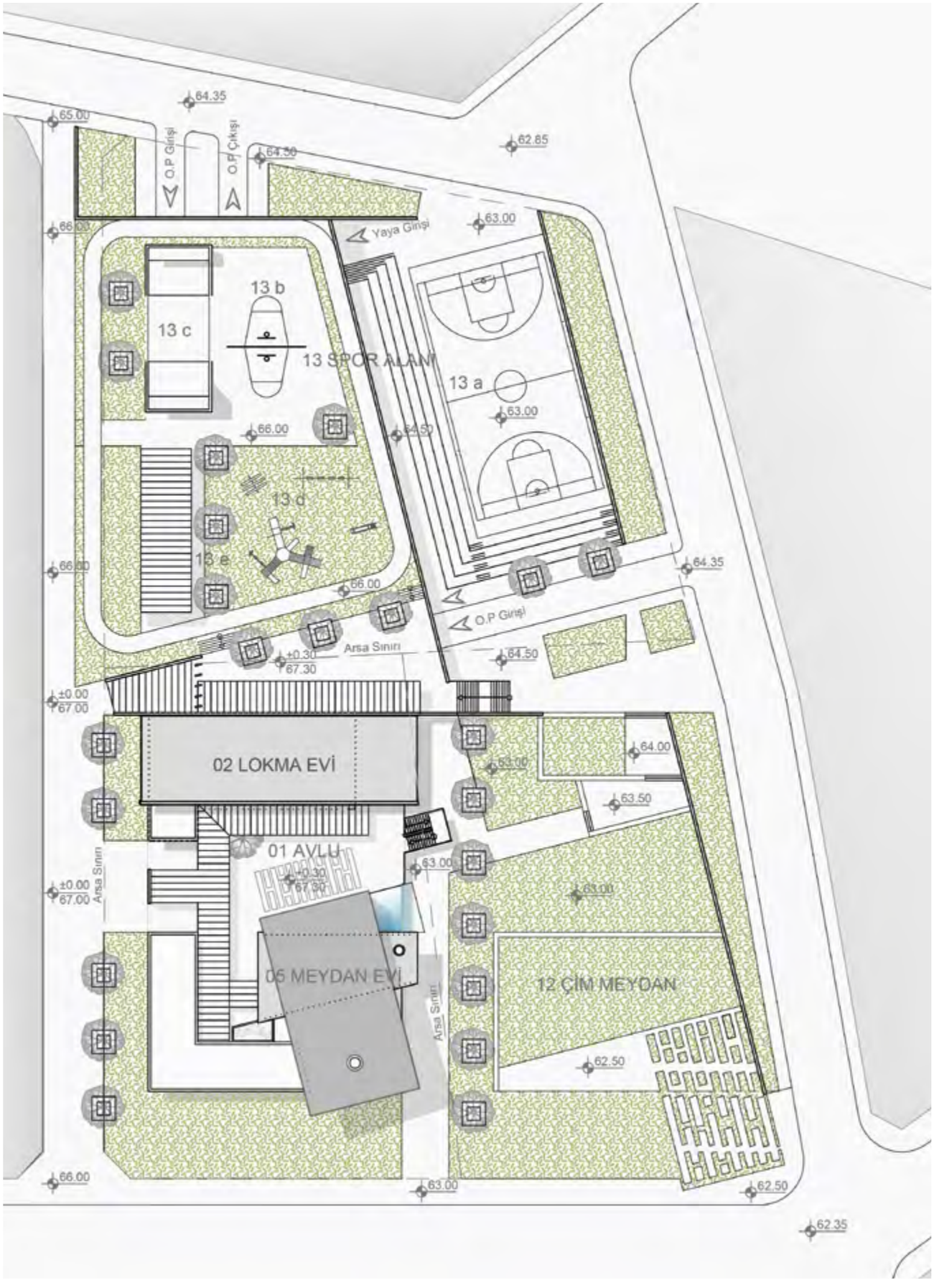

Vaziyet Planı

"Sen bir, ben bir; birleştik hep Bir; uçurdular bizi, yedi gök Bir, karatoprak Bir. " …

Alevi inancı herkes ve her şeyin "Bir"liği temelindedir. Her "tek" bir olsa da, "bir"ler "Bir"dendir. O nedenle ki, "bizden"dir… Bu görüş hümanist, toplumcu ve -doğası gereği- "davetkar"dır.

"Dönen dönsün, biz dönmeyiz yolumuzdan." …

16. yy. sonrasında gördükleri baskılar, Alevi toplumları küçük yerleşkelere ve ibadetleri için göz önünde olmayacak yapılara zorlamıştır. Güvenlik ve gizlilikle ilgili ritüeller ve semboller bu süreçte oluşmuş olmalıdır. Aynı nedenle, cemevlerinin bir arşetipi oluşmamıştır.

"Yol bir, sürek binbir." …

Alevi inancında farklı "yol"ların varlığı da, belki de bu içe dönük yaşam zorunluluğundandır. Özde aynı olsa da, meydanevlerinin mimarisindeki aynı ögelerin farklı sembolizmi de bu duruma bağlanabilir. (Meydan/sath-ı samah, eşik, dört ışık, ab-ı Kevser/ocak, ortadirek/hayat ağacı, …)

"Gelin canlar Bir olalım." …

Tüm acılı geçmişe rağmen, Alevi inancının doğasındaki davetkarlık ve açıklık ortadan kaldırılamaz.

Bu yüzden, günümüzde var olacak cemevinin, özündeki daveti ve açıklığı yansıtması gerektiğini düşünüyoruz. Elbette bu düşüncemiz, ibadet olan cem ritüellerinin mahremiyetini kaldırmak anlamında değildir. Ancak, diğer işlevlerin kent ile; çevredeki sosyal kent alanların da, cemevi işlevleri ile paylaşılması mümkündür.

Bu anlayışla, jürinin bize aktardığı mimari/toplumsal/sosyal sorunlara mimari ile yanıt bulmaya çalıştık:

Jüriden: "Cemevi ile aynı adada yer alan park nasıl bu binanın kendine özgü mekânlarına uygun şekilde kurgulanır?"

Sosyal tarihimizden bir kavram: "çayır"… Mahallenin günlük dinlencesi / farklı sosyal işlevler / gibi proje işlevleri arasında paylaşılacak.

Jüriden: "Açık spor alanları kentleşmekte olan bölgenin tam bu noktasında gelecek alternatif senaryolar da bu binanın karakterine ve çevre verilerine uygun olarak düşünülerek nasıl kurgulanır?"

Spor alanı kullanıcıları ile proje işlevleri arasında "ortak payda": Lokmaevi… Lokma erkanı "paylaşma"yı ibadet bilmektedir; mahalle sakinleri ise sosyal kural…

Jüriden: "Cemevi mekânın sınırları ve dış mekânın sınırları nasıl bir anlayışla tasarlanır, bahçelere, açık mekânlara nasıl dönüşür? "

Gereğinde kontrol edilebilecek "avlu"lar… Kısıt olmadığında geçilen/gezilen kent mekânları…

Jüriden: "Bölgede şimdi ve gelecekte oluşacak otopark ve ulaşım sorunları nasıl çözümlenebilir?"

Bir semt otoparkı… Projeyi de işlev ve servis olarak destekliyor.

Jüriden: “Yarışmacıların yapacağı okuma ve araştırmalar ile geleneği gözetirken, cemevi mekânının bugünün dünyasında, çağdaş değerlerle nasıl şekillendirilebilir?”

Meydanevinin mekân organizasyonu / mimari ögeleri / ritüellerin sembolizmi için:

Giriş alanı / ayakkabısız alan sınırı: ayakkabılıklı bir “seki”… Görsel kısıt ögesi su perdesi ve havuz: “su”, “doğa”, “ırmak” (Kevser)… Erkanın büyüklüğüne göre değiştirilebilen sınırlar…

“eşik”, “kapı” ve “değnekler”… “Dört” kenar… Eşiğin uzak kenarına (post kenarı) doğru asimetrik “meydan” (samasath, zeycan) … Eşiğe doğru daha yoğun, posta doğru azalarak oturulabilecek; meydana doğru alçalan, “niyaz duruşu” için uygun genişlikte palyeli “Sath-ı erkan”… Duvarlarda “oniki imam” için sembol sathları… Köşelerde samahcanların birikme alanı, ve/veya, “telli turna”nın “konak” köşesi…

Dört kademeli tavandan sızan “marifet, şeriat, tarikat” ışıkları… Ortadaki ışık tüpü ile, meydanın ortasına huzme halinde düşen “Hakikat ışığı”… Bu hüzme ile birleşen, renkleri değişebilen (kırmızı, mavi, amber), meydanla hemzemin bir ışık havuzu: “ocak”, “ab-ı Kevser”, “ortadirek”, “hayat ağacı”, “hakikat ışığı”, ...

JÜRİ DEĞERLENDİRME RAPORU

51 sıra numaralı 18619 rumuzlu proje

Üst kotta oluşturulan platforma bağlı olarak kurgulanan çözümleme, algı ve yaklaşım açılarından olumsuz bulunmuştur.

TASARIM : Ali Boygar ÖZLEN, İlay Rengin GENÇER
DANIŞMAN : Şahan AKBAŞAK
YARDIMCILAR : Özlem KILINÇ ER EKMEKÇİ, Mahsum AÇIŞ, Gülay ÖZLEN

80 sıra numaralı 15638 rumuzlu proje

2. Eleme

Dila GÖKALP
Marıja M ILENKOSKA
Nergis KAHRAMAN

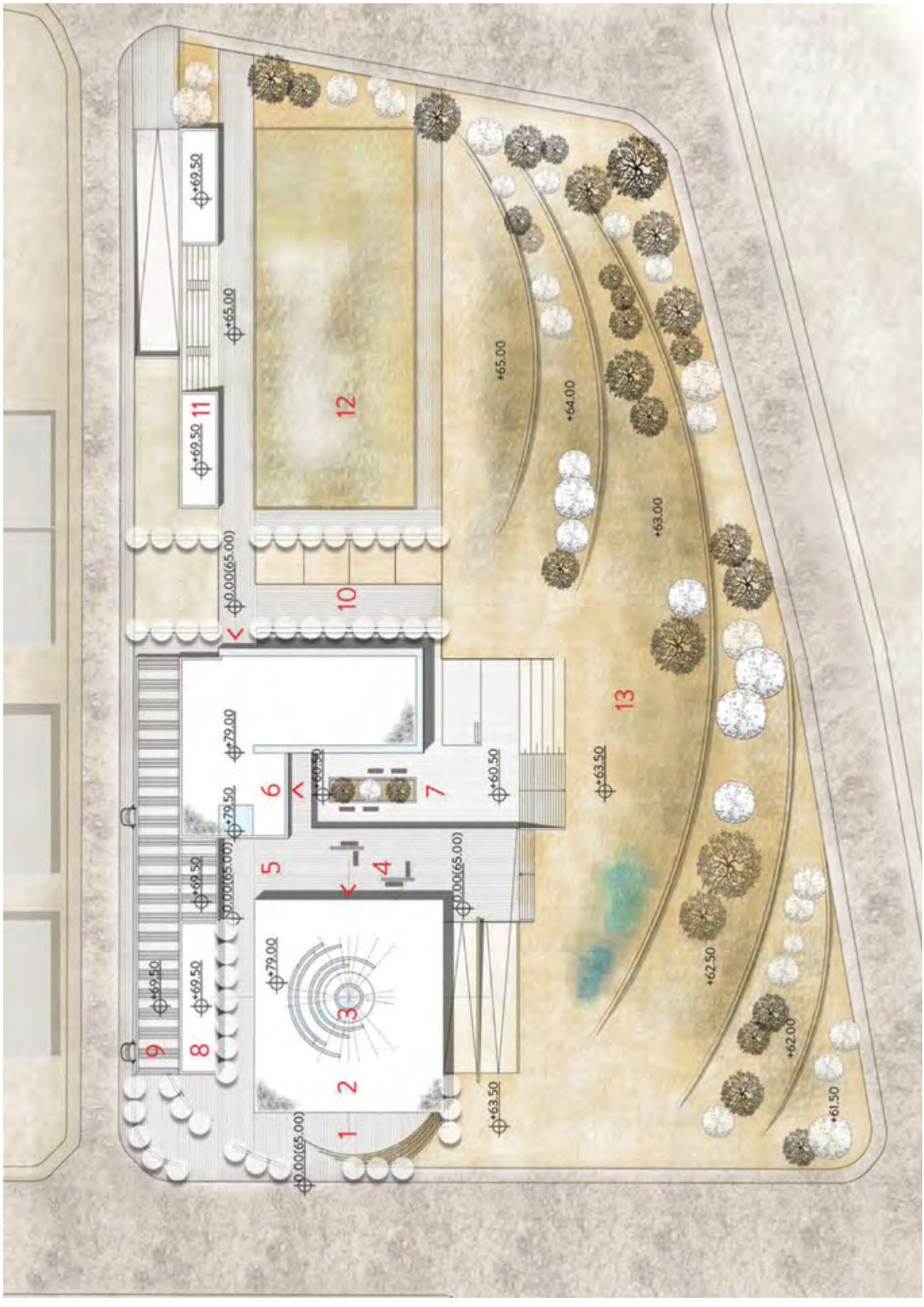

Vaziyet Planı

Cem Kültür Evleri, Alevi inanç ve kültürünün günümüze ulaşmasında ve yaşamasında önemli katkıları olan bir kurum niteliği taşımaktadır. Alevilik inancı alt bileşenleri olan bir kültürdür; bu bileşeneler dini inancı, dünya görüşü yaşam şekli, sosyal ilişkileri, gelenekleri ve örf adetleri ifade etmektedir. Dolayısıyla Cem Kültür Evleri sadece kutsal bir mekân ı ifade etmezler aynı zamanda sosyal bir mekân olarak, inanç ve kültürün bugüne ulaşmasında önemli bir yer alırlar. Dini kültür kompleksi olarak mekân sal kurgusu oluşturulan bu yapıların geçmişten günümüze gelmiş kesin bir tipolojisi oluşmamakla beraber, Alevi inancın özünde de var olan sürekli gelişim ve değişimi savunan bir mekân gereksinimi de gözetmek gerekmektedir. Bu bağlamda önerilen tasarım ile bulunduğu kentsel doku ile kendi bağlamını oluşturacak, kentsel tanımlamalarda bulunabilecek ve kutsallığı kent gündelik yaşamıyla birlikte yorumlayan çağdaş bir yapı kurgulanmıştır. Böylece Beylikdüzü Cem Kültür Evi, bölgenin kent karakterini çağdaş bir yaklaşımla bütünlük içinde ele almış, kim olursa kendini bulduğu / özüne dönebildiği bir dini mekân ve başkalarıyla sosyalleşmek için gittiği veya din kültür öğretisi için eğitim almak için bulunduğu bir yapı kompleksidir.

MEKÂNSAL KURGU

Yapı ile halka açık bir iletişim ortamı oluşturulmak amaçlanmıştır. Yapının bir "sosyal odak" olarak ele alınması, farklı yönlerden yaklaşılabilen işlevsel avlular, yarı özel dış mekânlar etrafında oluşan binalar ile sağlanmıştır. Hareketli kütle çözümü, yaya ulaşımı ve bununla beraber ele alınan toplayıcı kentsel/ kamusal mekân kurgusu tasarımın özünü oluşturur. Bu öz farklı kotlardaki giriş platformları- iç avlu- dış mekân kurgusu ile biçime dönüştürülmüştür. Farklı kotlardaki avlular (Kent meydanı, giriş avlusu, lokma evi avlusu, cenaze avlusu ve kültür evi avlusu) etrafında, hem kendi içine dönük hem de çevresi ile ilişkili olarak kurgulanmıştır.

YEŞİL ALAN ve SPOR ALANI

Beylikdüzü Yaşam Vadisi projesi kapsamında alınan gelecek proje öneri dikkate alınarak, Beylikdüzü'ne getireceği sosyo-kültürel ve rekreatif katkıları gözeterek açık alan mekân kurgusunu Vadi'ye göre yorumlanmıştır. Pasif ve aktif rekreasyon alanları olarak kurgulanan açık alanlar, yapı kompleksinin tariflediği sert zemin ve yapılaşmanın aksine; serbest, mahalle halkının kendi ihtiyaçları doğrultusu etrafında gelişmesine imkan verecek şekilde düzenlenmiştir. Alevilik inancının 4 yön – 4 mevsim kavrayışına istinaden dört mevsime uygun bitki ve ağaçların peyzajda kullanılmış ve açık alanlar rüzgâr ile güneşlenme yönlerine göre kotlamaları düzenlenmiştir.

VAZİYET PLANI YERLEŞİM

Kavaklı Mahallesi ve Yaşam Vadisi iletişim hattı üzerinde konumlanan Cem Kültür Evi, bu iki odak noktası arasında bir sosyal-dini-kültürel mekândır. Buna göre yapı EskiPınar Caddesi ile yoğun yaya trafiği alacağı varsayılarak bu aksta bir Kent Meydanı oluşturulmuş vadiye doğru eğimlenen bir yeşil alan tasarlanmış, aynı zamanda bu caddeden araç trafiğinin olacağı düşünülerek kuzey batı tarafındaki araç yolunu Servis Yolu olarak tariflenmiştir.

Servis Yoluna cephe Servis Hacimleri cephe verir; Cenaze Evi servis girişi, Lokma Evi servis girişi ve Kurbanlık servis girişi. Bu alanların kendi için de mahremiyeti korunmuştur. Bu servis hacmi aynı zamanda projenin Islak Hacimlerinin olduğu tek akstır. Servis hacmini takiben, spor alanı soyunma odaları, izleme tribüne ve malzeme odaları gibi Aktif Rekreasyon Alanı Hacimleri de bu yola cephe vermektedir. Servis yolu sonunda ise Kapalı Otoparka inen araç rampası bulunmaktadır. Servis hacimlerinin güneydoğusunda Cem Evi ve Kültür Evi konumlanmıştır. Bu iki ana mekân ise kuzeydoğu-güneybatı aksında meydan/avlular ile ilişkilendirilmiştir sırasıyla; Kent Meydanı – Giriş Avlusu – Cenaze Avlusu – Kültür Avlusu – Lokma Evi Avlusu.

CEM EVİ KURGUSU

Kavaklı Mahallesine ait dini-kamusal bir mekân yaratma amacıyla tasarlanan yapı ve Alevilik inancı kavramları çevresinde oluşturulmuştur. Büyük ışıklıklarıyla (hem Post Makamındaki fiktif ışık hem de iç mekân rampasının üzerinde oluşturulan) hem Post Makamında hem de Ön avluda inanları içine çeker, manevi ilham yaratır ve huzur vermektedir. Dikkat dağıtan detaylarla ile değil, zamansızlık hissi veren kutsal heykelsi olmayı amaçlar yapı. Doğal taş ile içe dönük olma hali malzemenin farklı kullanımlarıyla aşamalı olarak. Yapı cephesinde oluşturulan 4 açıklık evrenin 4 kardinal yönünü temsil eder. Bu dairesel form ile şekillenmiş plansal düzlem ile mikrokozmik yapı evrenin merkezinde durma savına sahiptir. Yapı mekân sal kurgusu ile girişten itibaren "cem etmek" üzerine kurgulanmıştır; hem iki boyutta hem de üç boyutta döngüye referans verir. Dışardan belli belirsiz hissedilen daire formundaki kutsal iç mekân sallaşma temel başlangıç noktasıdır, içselleşmeye atfeder. Eğrisel cam cephe ile girişe yönlendirilme, spiral rampa ile dönerek üst kota çıkma, semah alanının dairesel formu ve çatı ışıklığının vurgusu olan çatı parapetlerinin dairesel izdüşümüne kadar; sarmalayan bir döngü hareketi tasarlanmıştır.

JÜRİ DEĞERLENDİRME RAPORU

80 sıra numaralı 15638 rumuzlu proje

Kurgunun dış mekânlarla kurduğu ilişkideki yetersizlikler ve kütlelerin baskın kimliği eleştirilmiştir.

TASARIM : Dila GÖKALP, Marıja MILENKOSKA, Nergis KAHRAMAN
DANIŞMAN : Neşet ÖZKAYMAK

46 sıra numaralı 25160 rumuzlu proje

2. Eleme

Ecehan FINDIK

Vaziyet Planı

Cemevi ve kültür merkezi tüm gün kullanılacak, yaşayan bir yapı olacaktır. Kullanımı zenginleştirmesi ve esnek kılması için yapının açık-kapalı alanlarının dengesi ve park ve yeşil alanlarla bağlantılarının güçlü olması önemli görülmüştür. Yapıya farklı noktalardan giriş yapılabilmesi ve mekânlar arası bağlantıların kullanım örüntülerini çeşitlendirmesi, projenin amaçlarından biridir.

İbadet mekânları olan cem meydanı, aşevi, muhabbet meydanı ve cenaze tören alanının kolay ulaşılabilir olmaları için zemin katta +65.00 kotunda konumlanmalarına karar verilmiştir. İdari bölüm de zemin katta bulunur. Kültür merkezi işlevleri +61.00 kotunda toplanmıştır. Bu kattaki kitaplık, derslikler ve çok amaçlı salon, avlu aracılığıyla parkla bütünleşmektedir. Avlu buluşma, dinlenme, sergi, görsel iletişim, parkla bağlantı noktası gibi çeşitli işlevleri barındırır.

Zemin kattaki meydan parkla görsel ilişki kurmaktadır. Cem meydanı, aşevi, muhabbet meydanı ve cenaze tören alanının bu meydana açılması işlevsel önem taşımaktadır. Aşevi, yazın dış alana taşabilir. Meydan alt kottaki avluyla direkt bağlantı içindedir.

Zemin kattaki açık alanlar ve bodrum kattaki avlu hâkim kuzeybatı rüzgârından korunmaktadır.

Cem meydanı çatıdan ve doğu cephesinden kontrollü şekilde ışık alır. Salonun dışında yarı açık, geçirgen alan yaratan cam ve ahşaptan oluşan düşey eleman, ışık ve mahremiyet kontrolünü gerçekleştirir. Cem meydanına giriş holünden giriş yapılır. Burası vestiyer ve ayakkabı çıkarılan yer olarak hazırlık mekânıdır.

Batı cephesi boyunca mutfak için servis girişi, personel girişi ve kurbanlık girişi, kullanıcı girişi, otopark girişi ve cenaze girişi sıralanmıştır.

Güney cephesinde 2 kullanıcı girişi bulunmaktadır. İstenildiği takdirde zemin kat meydanından spor alanına da bağlantı kurulabilir. Bodrum kat avlusu parktan gelen kullanıcıların erişimine açıktır. Bu kısım da istenildiği takdirde, köprü hizasından kontrollü şekilde açılıp kapatılarak mahremiyet sağlanabilir.

Spor alanı, cemevi kotu olan +65.00 kotunda başlayıp, kuzeyde yolla kesişen ve girişi sağlayan +62.00 kotuna gelir. Bu alan, +62.00 kotunda devam ederek, güneye, park alanına uzanır. Parka, güneydoğu ucunda +62.00 kotundan giriş yapılır. Burada teraslanarak oturma alanları oluşur. +61.00 kotuna inerek kültür merkeziyle birleşir. Parktan, spor alanından ve cemevinden bu üç mekânın her birine geçişler yapılabilir.
Bahsedilen bu ilişkiler aracılığıyla, cemevi ve kültür merkezinin kendi içinde bütünlüğünü korurken dışarıya açılabilen, içine kapanmayan bir kompleks olması amaçlanmıştır.

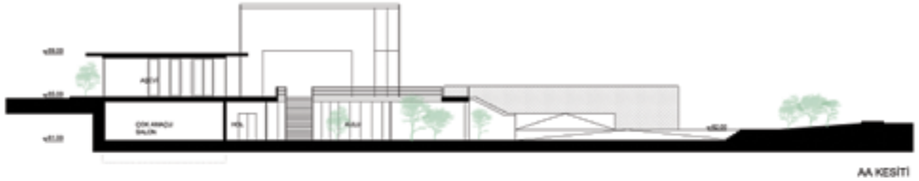

AA KESİTİ

BB KESİTİ

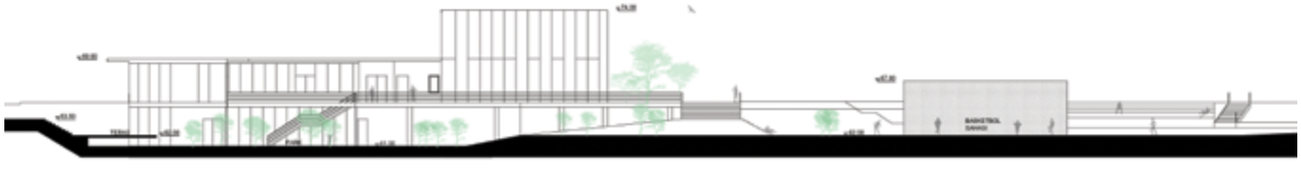

CC KESİTİ

Güney ve batı cephesinde, +65.00 kotunda 1 ve 2 numaralı parsellerde açık otopark bulunup, 18 araca hizmet vermektedir. +61.00 kotunda, yine 1 ve 2 numaralı parsellerde 31 araçlık kapalı otopark mevcuttur. Kapalı otoparktan kültür merkezine geçiş yapılır. Acil çıkışla da park alanına erişim sağlanır.

Sığınak ve teknik merkez +61.00 kotunda bulunur.

+65.00 kotunda 653 m^2, +61.00 kotunda 1082 m^2 olmak üzere cemevi ve kültür merkezi parselinde toplam proje alanı 1785 m^2'dir.

JÜRİ DEĞERLENDİRME RAPORU

46 sıra numaralı 25160 rumuzlu proje

Kentsel referanslarla kurduğu ilişkiler, fonksiyonlar arasındaki hiyerarşi, cemevini özelleştirme çabası olumlu bulunmakla birlikte, güçlü bir anafikirden yoksun oluşu ve yapı kompleksinin korunaksız oluşu eleştirilmiştir.

TASARIM: Ecehan FINDIK

BEYLİKDÜZÜ
CEMEVİ
VE
KÜLTÜR
MERKEZİ

10 sıra numaralı 71285 rumuzlu proje

2. Eleme

Okan BAYIK
Serhan BAYIK
Ozan BAYIK
Erkan ÇEÇEN
Kardelen ALPTEKİN

Vaziyet Planı

“Şimdi yeni şeyler söylemek lazım”

Yüzyıllar boyunca yaşanan baskı ve zorluklardan dolayı, inanç ve ibadetlerini gizli kapaklı sürdürmek zorunda kalan ve geri planda tutulan bir toplumdan bahsetmekteyiz. Bu baskılardan kaçarak kapalı kapılar ardında, buldukları her türlü mekânda yaşatılan dini ritüeller...

Projenin ana konsept fikri “entegrasyon” olarak belirlenmiştir. Ortak bir yapı adasında bulunan “ibadet – kültürel”; “park – bahçe” ve “sportif işlevler”, bu konsept çerçevesinde ortak paydada ele alınmış ve tüm aktivitelerin birbiri ve kamusal yaşam ile entegrasyonları olarak belirlenmiştir.

TASARIM KRİTERLERİ

Semah - Dönmek:

Alevilik inancının en önemli ritüeli “semah” eylemi, ibadethane binasının ana konsepti olarak belirlenmiştir. Bu dönüş eylemi, cem meydanının çatı formunda, fiziksel bir biçimde karşılık bulur. Tıpkı Alevilik inancındaki ışığın önemli rolü ve merkeziyetçi etkisinde olduğu gibi “dönüş” ün merkezi, yani kaynağı; çatıda yer alan merkezi ışık huzmesidir. Hareket buradan başlangıç yaparak, önce cem meydanını, sonra da tüm yapıyı kucaklayıp kavrar. Programda verilen kültür evi ve cemevi işlevleri de bu sarmal hareket çerçevesinde birbiri ile iç içe geçerek bütünleşir ve tek bir külliyeye dönüşür. Bu sayede kültürel ve dini işlevlerin, tek yapı – tek külliye etrafında entegrasyonu sağlanır.

İç Avlu / Kamusal – Özel Alan İlişkisi:

“Semah” konsept kurgusu ve sarmal etki, biçimsel olarak yapıda bir iç avlu oluşturarak, ibadet meydanını tarifler. Oluşturulan bu iç avlu – meydan, ibadet öncesini sınırlar ve kısmen dışa kapatır. Bu sayede, çok uzun yıllar ibadetlerini kapalı kapılar ardında gerçekleştiren bir topluluğun alışkanlıkları bir anda terk edilmemiş olur. Sadece ibadet amaçlı gelen topluluk, bu iç avluyu bir toplanma (cem) ve ibadete geçiş meydanı olarak kullanır. Diğer dini ihtiyaçlar (cenaze ve kurban) bu avlunun etrafında, arka cepheden beslenen bir kurguda planlanmıştır. Benzer şekilde, kültür evi aktiviteleri ise yine bu avlunun etrafında, binanın ön cephesi olan park alanından beslenmektedir. Aş evi fonksiyonu ise, hem kültürel hem de dini amaçlı kullanılacağı için, her iki girişten de beslenen, ortak bir mekân olarak kurgulanmıştır. Bu sayede hem kültür evi ile cemevi kullanıcıları ayrıştırılmış; hem de dışa dönük kültür aktiviteleri sayesinde, yapının kamusal kullanımı teşvik edilmiş olur.

Sembolik Değerler ve İçe (Öze) Dönüş:

İbadet eylemi, dünyevi unsurlardan arındırılmış, ruhani bir aktivitedir. Bu fikirle cem meydanına girdiğimizde, Zahiri'yi arkamızda bırakıp, batını' ye geçmemiz gerekir. Tasarlanan cemevindeki batınilik, öncelikle mekândaki merkezi ışık hüzmesi; sonrasında ise Alevilikteki "Tanrı – doğa - insan birdir" inancından esinlenir. Bu doğrultuda, cem meydanında tamamen dışa kapalı bir iç bahçe oluşturulmuştur. Doğaya olan saygı ve Alevilikteki sembolik değerler, "su – ağaç ve bitki örtüsü", bu avluda hayat bulmaktadır.

JÜRİ DEĞERLENDİRME RAPORU

10 sıra numaralı 71285 rumuzlu proje

Park ve çevreyle bütünleşmeyen kütle kurgusu kabulü, önerilen park düzenlemesi ve iç mekânlar tarafından beslenmeyen ve sadece geçiş mekânı olarak kalan avlu oluşumu başarısız bulunmuştur.

TASARIM : Okan BAYIK, Serhan BAYIK, Ozan BAYIK, Erkan ÇEÇEN, Kardelen ALPTEKİN
DANIŞMAN : Gamze UZUNKAYA

21 sıra numaralı 32587 rumuzlu proje

2. Eleme

Meltem YAZAL
Veysel AÇIKEL
Nikoloz LEKVEİSHVİLİ
Mariam Abu DAVAS
Salih ÜREK

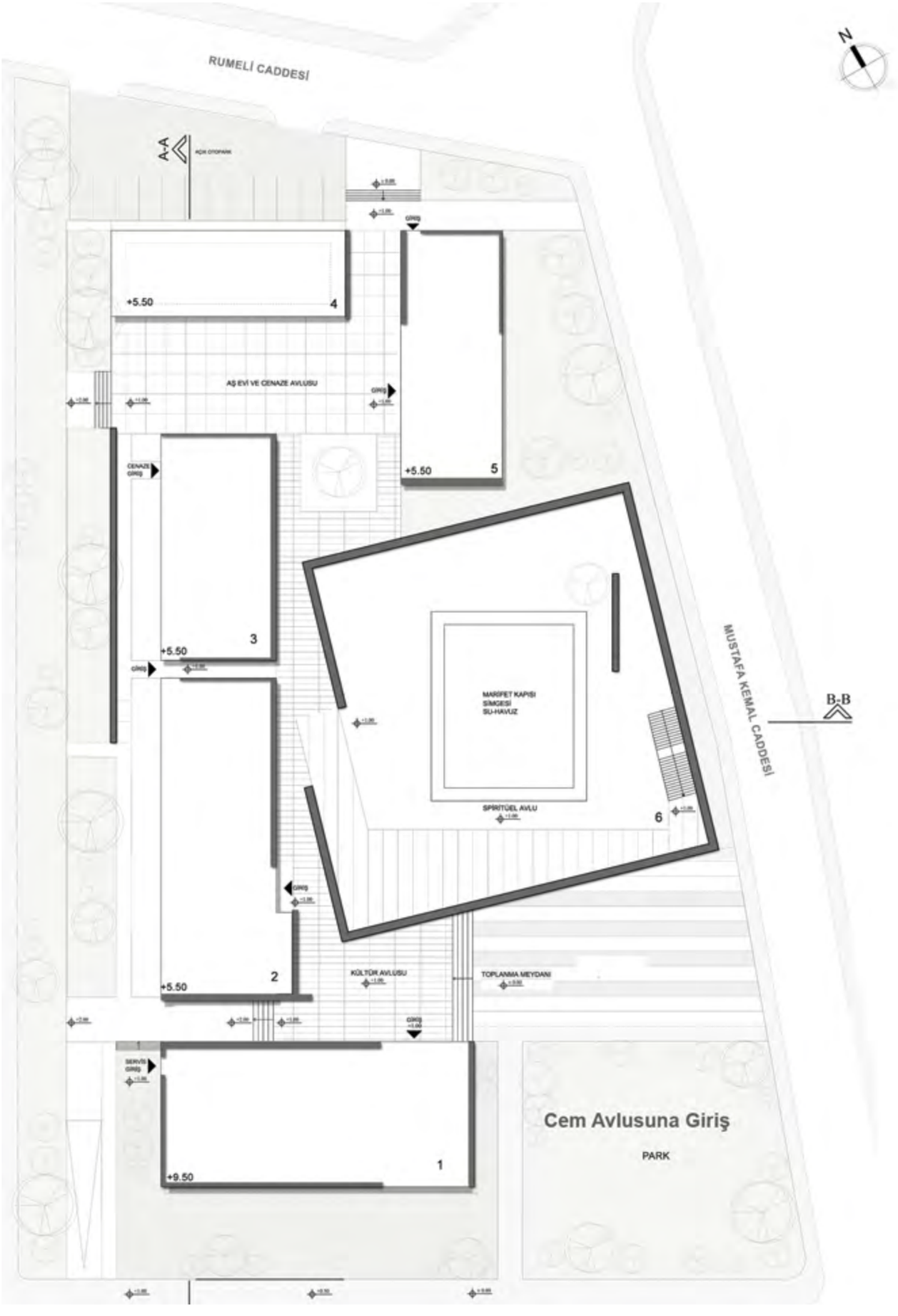

Vaziyet Planı

“Yolda olmak”, Alevi inancında önemli düşünsel ve eylemsel deneyimleri simgeleyen bir metafor olmaktadır. Yolda olan insan önceden belirlenen güzergâhta kendi duyusal ve düşünsel kabiliyetlerini dönüştürmekte ve arayışını bu düzlem üzerinde geliştirmektedir. Aynı zamanda temelden mekânsal bir deneyimi işaret eden “yol” kavramı, ibadet durumu ile mimari bir dilin buluşacağı ortak bir alan yaratmaktadır. Bu projede de şehrin karmaşık ruh hallerinden ibadetin kendisine olan dönüşüm, “yol” metaforu akılda tutularak geliştirilmiştir.

Proje, Aleviliğin günümüz çağdaş yaşamında nasıl bir mekân ihtiyacına gereksinim duyduğu ve aynı zamanda günümüzde herhangi bir ibadet mekânının nasıl ele alınması gerektiği soruları etrafında çerçevelendirilmiştir. İbadet mekânlarının baskın olarak tarihsel kodlar ve tipolojiler tarafından belirlendiği günümüz Türkiye'sinde, çağdaş mimari yaklaşımları ön plana çıkaracak bir cemevi tasarımı olmasına özellikle dikkat edilmiştir. Aleviliğin kültürel ve sosyolojik olarak önyargısız bir düşünce sisteminden beslenmesinden ve ayrıca belirli bir baskın ibadethane tipolojine sahip olmamasından kaynaklanan özgür tasarım yelpazesi, bizleri çağdaş ibadethane sorunlarıyla ilgilenen bir proje üretmeye teşvik etmiştir. Bu sebeple, ağırlıkla simgesel ve kültürel temsiliyet rejimlerinden beslenen tasarım fikirleri biraz geri plana alınmış, bunun yerine günümüz mimari olanaklarıyla ibadet mekânı ilişkilendirilmiş ve sonuçta günümüz ibadet mekânı sorunlarına cevaplar arayan bir yapı ortaya çıkmıştır.

Gelecekte yüksek yoğunluklu bir konut alanı olması öngörülen bölgede, ibadet mekânının fonksiyonel amaçlarına ek olarak rahatlama, dinlenme ve iyileştirme gibi duygusal süreçlerinin beraber çalışması hedeflenmiştir. Kent yaşamı ve ibadet eylemi arasında oluşacak tezatlığın yolda olma, değişme dönüşme kavramlarıyla ele alarak giderilmesi ve ibadete özgü ruh haline geçiş sağlanması düşünülmüştür. Bu geçişler ve dönüşümler bölgenin merkezinden başlayarak, rekreasyon alanını takip eden ve yapılar içerisine girildiğinde programların arasındaki geçişleri ve avluları izleyerek ibadet mekânına girilen bir akış içerisinde; avlular, ek programlar ve mekânsal deneyimler aracılığıyla gerçekleştirilmiştir.

Tarihsel ve politik olarak oldukça yoğun bir birikime sahip olan Alevi inancının bu kodları simgeleştiren, temsil etmeye çalışan bir mimari yaklaşımdan ziyade, sadece mimari dil ve kendisini temsil eden bir yapı olması amaçlanmıştır. Buna göre günümüz bireyinin ve toplumunun temel alındığı bir ibadet mekânı içerisinde; çağdaş bireyin hız, değişkenlik, geçirgenlik gibi kavramları mimari bir dil içerisinde dönüştürülmesi hedeflenmiştir. Böylece ibadet mekânının ruhani, bireyi dinlendirici ve dönüştürücü haline mimari elemanlar ve mekânsal algılar vasıtasıyla hazırlanılması, projenin izlediği yöntemlerin başında gelmektedir. Merkez bölgeden kademeli mimari etkiler vasıtasıyla ibadet mekânına ulaştırmak ve bu kademelerde şehir hayatının hızlılık, değişkenlik gibi etkilerini yavaşlatma ve bir nevi geciktirilmiş eylem alanları oluşturmak projenin merkezini oluşturmaktadır. Bu amaçla merkezden yeşil alan ile birlikte getirilen ulaşım akışı, yapıya yan avlulardan sağlanan girişlerle devam ettirilerek, cemevi yapılarının içerisinde dolaşımı sağlayacak ve bu fiziksel ve düşünsel dolaşım

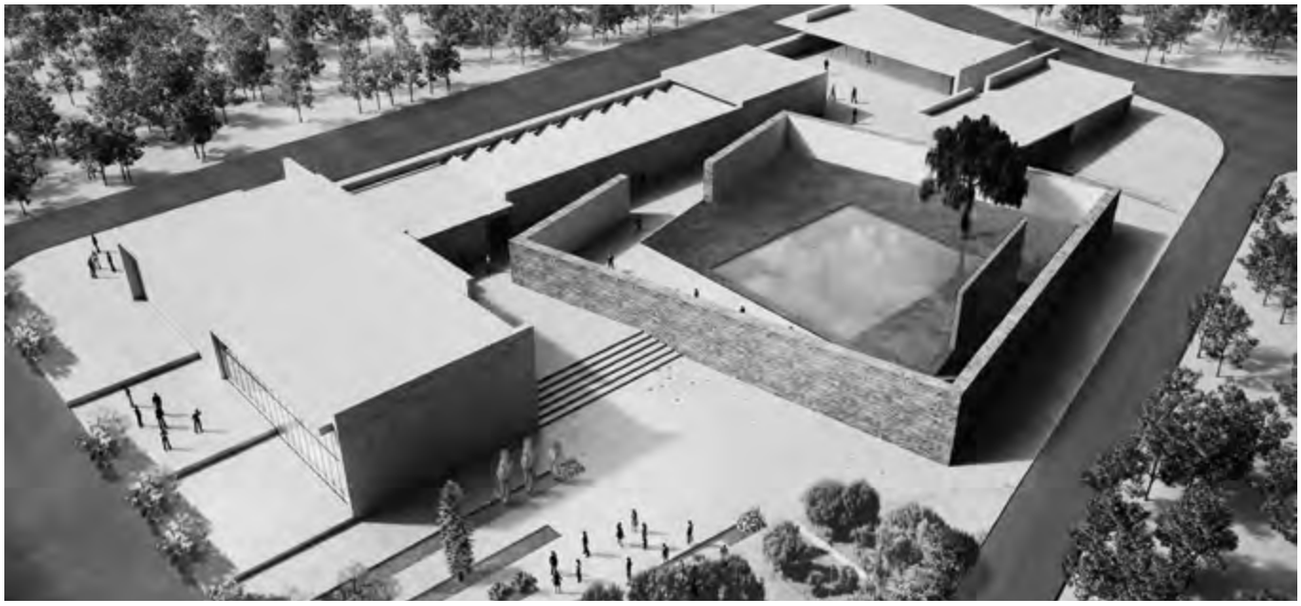

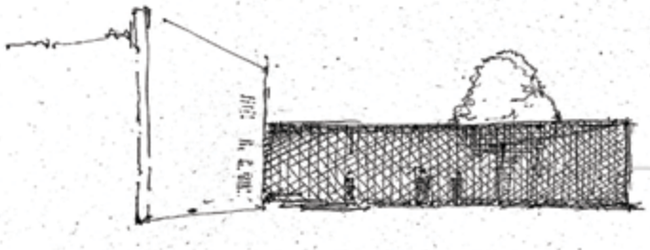

Yolculuğun başındayken, ağaç bir odak noktası.

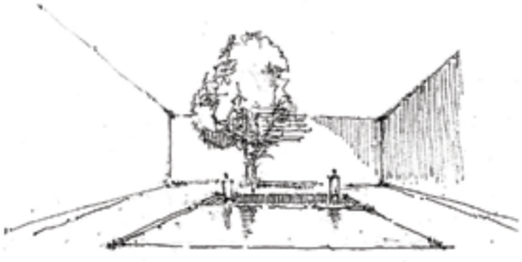

Rüzgar, Su, Toprak ve Ateşin buluşma noktası.

neticesinde cemevi yapılarının merkezi olan Cem avlusuna ulaşılacaktır. Kültür avlusu ve Etkinlik avlusu girişleri, yapı topluluğun karşılama kısımlarını oluşturmakla birlikte, kültürel ve sosyal ilişkileri geliştirecek programlara ait alanları da içermektedir. Bu avlulardan cemevine geçişler sırasında, yönlendirme ve gecikme eylemlerini ön plana çıkaran bir tasarım anlayışı geliştirilmiş ve ibadet öncesindeki son avluya ulaşım sağlanmıştır. Bireye ait yalnızlık, sakinlik ve kendini dinleme ruh hallerinin ön planda tutulduğu bu avlu, ibadet öncesinde şehir algısının terk edileceği ve evrensel, doğal simgelere göndermeler vasıtasıyla, bireyi çevresiyle uyumlu, içerisindeki yapı ile uzlaşmış ve ibadete hazır olmasını sağlayacaktır.

JÜRİ DEĞERLENDİRME RAPORU

21 sıra numaralı 32587 rumuzlu proje

Tasarım ile önerilen cem avlusu merkezli yaklaşım jüri tarafından takdir edildi. Büyük bir konsantrasyon bahçesinden inilerek ulaşılan Cem meydanının anlam dünyasında aranan karşılığı, 'yolda' olmak başlığından türeyen fikir dünyası değerlidir.

Bu incelmiş, hassas düşünce üretimine rağmen cem meydanın ve cem evine ilişkin bazı mekânların yapılaşma sınırları dışına önerilmiş olması anlaşılamamıştır. Yarışmacı bir tavır olarak sınırları redderek bir tavır geliştirilebilir. Ancak bu tasarım için bunun bir duruş mu, atlanan bir parsel çizgisi mi olduğu gerçeği muğlaktır.

TASARIM : Meltem YAZAL, Veysel AÇIKEL, Nikoloz LEKVEİSHVİLİ, Mariam Abu DAVAS, Salih ÜREK
YARDIMCI : Alexandre ANDGHULADZE

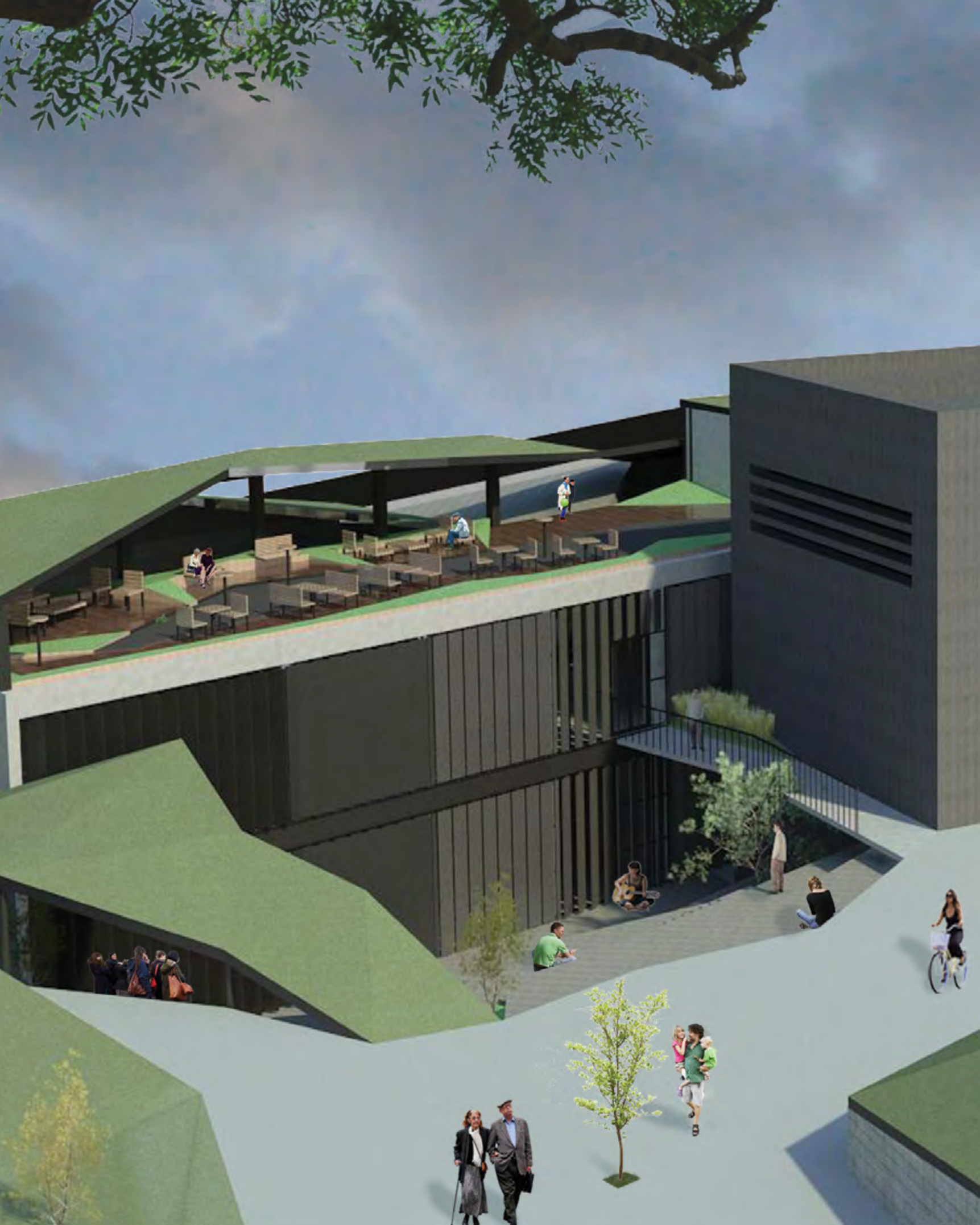

43 sıra numaralı 47144 rumuzlu proje

2. Eleme

Volkan ERSOY, Ezgi ERKAN

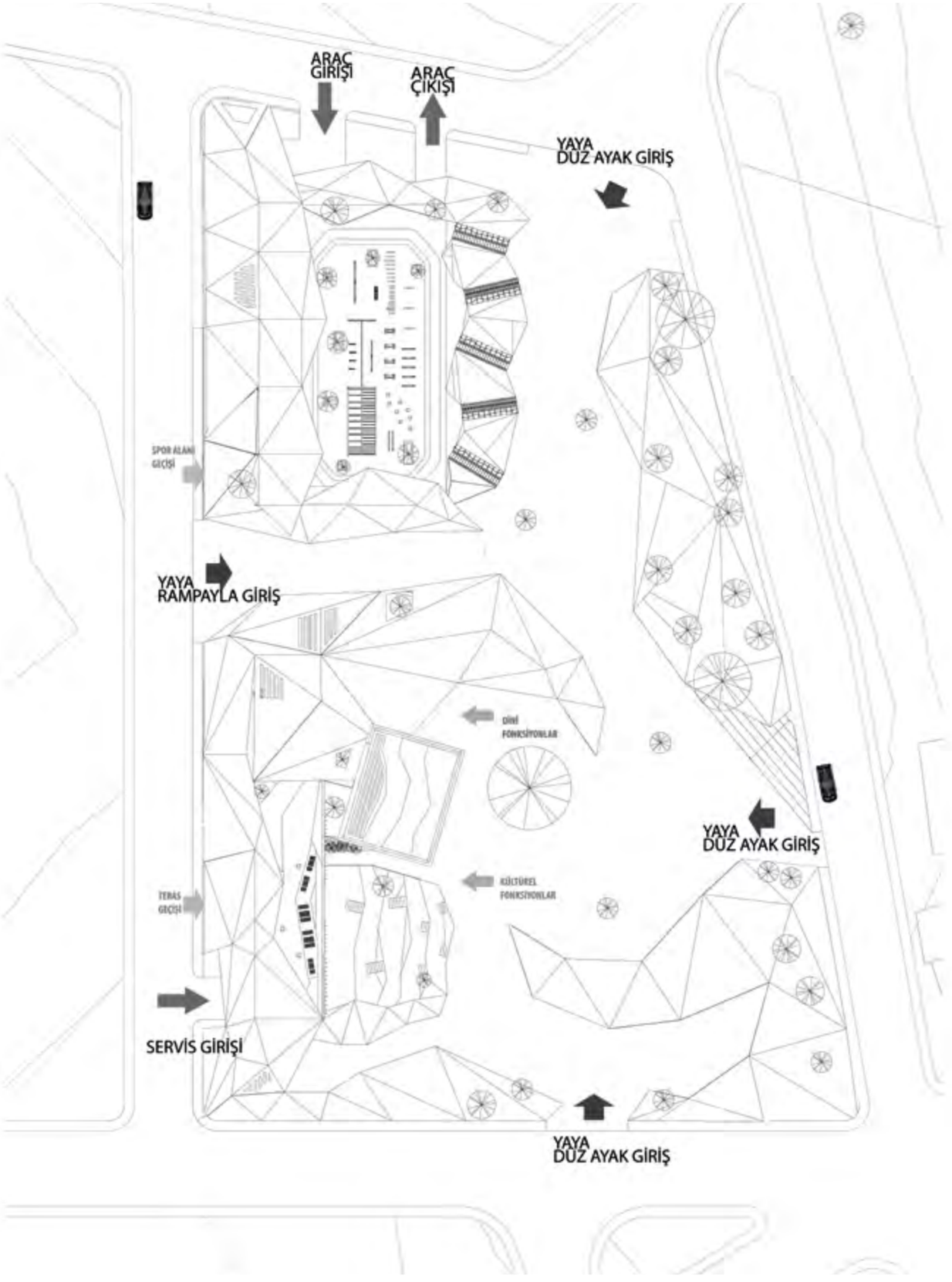

Vaziyet Planı

Alevilik; güçlü, köklü, mütevazi.

GENEL YAKLAŞIM

Cemevi ve kültür merkezi, park ve spor alanından oluşan program için alan bütüncül bir yaklaşımla ele alınmış, tüm alan için dil birliği içinde güçlü bir proje tasarlanmaya çalışılmıştır. Beylikdüzü halkı için dini, sportif ve rekreatif amaçlarla yıl boyu huzur içinde kullanılabilecek; dini fonksiyonun yoğunluğuyla diğer fonksiyonları ezmediği, spor ve rekreasyonun ise dini fonksiyonu rahatsız etmediği, dengeli bir proje için alanın tümüyle ele alınması kaçınılmaz görülmüştür.

Projeye ana kimliğini; güneş, rüzgâr, gürültü ve çevre ilişkisi denetimi sağlayan yeşil örüntü vermektedir. Bu örüntü; alanın doğusunda yeşil adalarla cadde trafiğinden alanı ayırırken, batısında saçağa dönüşerek fonksiyonları da tanımlamakta ve güneş-rüzgâr denetimi sağlamaktadır.

SPOR ALANI

Şehirli gençlerin kendileştirdikleri yeni dönem sporu; parkur.

Akarsu kenarındaki rekreasyon bandıyla ilişkisi, alanın kuzeydoğu girişiyle güçlendirilen spor alanı üst kota alınarak, spor fonksiyonu tanımlı alanında özelleştirilmiş ve tüm alandan bir kademe ayrıştırılmıştır. Bu alanda; parkur ekipmanlarıyla olimpik jimnastik aletleri harmanlanarak tasarlanan engel parkurları gençlere rutinden uzak eğlenceli spor olanağı sağlarken, onları olimpik branşlarla tanıştırmayı amaçlamıştır. Engel parkurunu çevreleyen koşu pisti; spor alanını parka bağlayan merdivenler ve halatlı tırmanma rampalarıyla birlikte bir diğer parkur olarak düşünülmüş, saçak altındaki yeşil alanlar ise bireysel ve grup çalışmaları için serbest bırakılmıştır. Açık hava spor alanının üst kota alınmasıyla alt kotta oluşan alan, otoparkın ilk katını oluşturmuştur ancak ekibimiz gerekli izinlerin alınabilmesi halinde açık hava spor alanının altındaki otoparkın ilk iki katının kapalı spor salonu olarak planlanmasını önermektedir.

OTOPARK

Açık hava spor alanının altı 4 katlı otopark olarak planlanmış ve kültür merkezine -1 ve -2. katlarından bağlanmıştır. Planlama; ihtiyaç doğduğu takdirde, spor alanının doğusundaki park alanının altına otoparkın 2. etapta genişleyerek kapasite arttırabilecek ve tüm semte hizmet edebilecek şekilde yapılmıştır.

CEMEVİ

Yol boyunca uzanan bir saçağın altındaki cemevi; Aleviliğin mütevaziliğinden ve doğa sevgisinden ilham almıştır. Bu saçak; yapıyı çevrelereyerek fonksiyonu tanımlamakta, yağış ve güneşten korumakta, cenaze tören alanında ise adeta kucaklayarak kontrollü, yarı izole bir mekân sağlamaktadır.

Yapının kalbini oluşturan cem meydanının; saçak altında kaybolup gitmemesiyle, fazla ön plana çıkıp projenin mütevazi ve yeşil yaklaşımını bozmaması arasındaki denge; saçağı yırtıp fazla yükselmeden kendini gösteren basit bir kütleyle sağlanmaya çalışılmıştır. Bu kütlenin damı 4 basamak kademelendirilmiştir. Dede mahalinin üzerinde ve güney duvarında açılan yırtıklardan alınan ışığın huzmelenerek aydınlık sağlaması amaçlanmıştır. Yapı malzemesi olarak pigment katkılı brüt beton önerilmektedir.

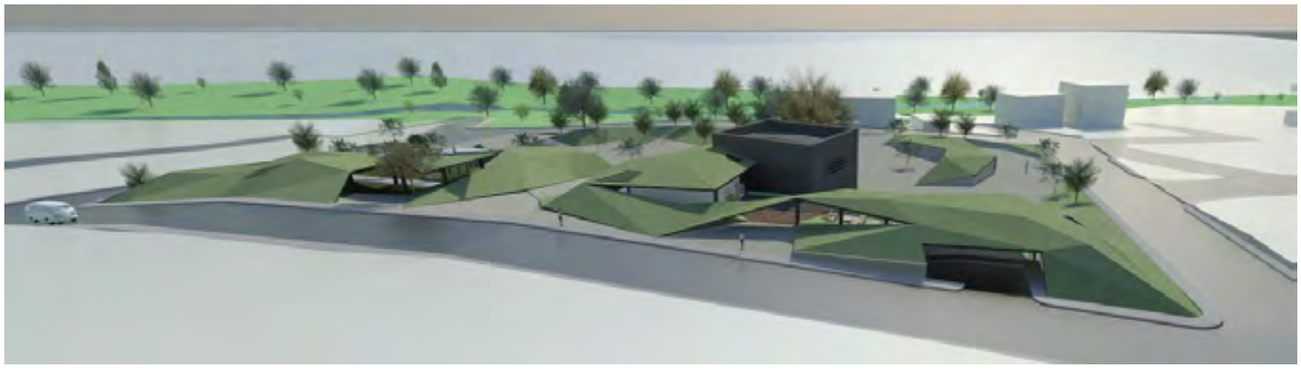

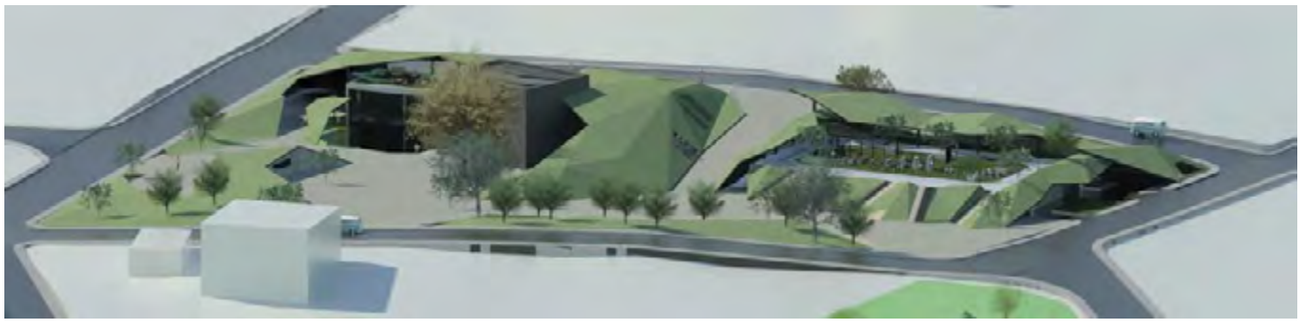

Aşevi, cenaze evi ve kurban kesim alanı da cem meydanıyla aynı kotta, park kotunda planlanmıştır.

Kültür merkezi -1 kotunda planlanmış ve park kotundan amfilenerek ışık almaktadır. Bu amfinin, aynı zamanda kültür merkezinde alınan eğitimlerin sergileneceği küçük gösterilere olanak tanıması amaçlanmıştır.

Aşevi ve kültür merkezinin doğu cephesinde düşey güneş kırıcılar önerilmiştir.

Cem meydanının altı -1. katta arka bahçeyle ilişkili dede olası, -2. katta çok amaçlı bir fuaye olarak tasarlanmıştır. Bu fuaye ile ilişkili çok amaçlı salon -2 bodrum katında planlamıştır.

Terasta; cenaze tören alanına bakan kısımda bir sohbet sofası oluşturulmuş, cadde kotuyla ilişkili ve sohbet alanından çekirdekle ayrılan alanda ise kafeterya tasarlanmıştır.

JÜRİ DEĞERLENDİRME RAPORU

43 sıra numaralı 47144 rumuzlu proje

Projenin topografyayla bütünleştirilme çabası olumlu bulunmuş ancak peyzaj-yapı bütünlüğü, yapının peyzaj altına alınma çabasındaki yetersizlikler olumsuz bulunmuştur. Yapı ve dış mekânları bir bütün olarak kurgulama çabası olumlu bulunmakla birlikte, tasarımın bu doğrultuda yeterince olgunlaşmaması ve iç çözümlerdeki yetersizlikler olumsuz bulunmuştur.

TASARIM : Volkan ERSOY, Ezgi ERKAN

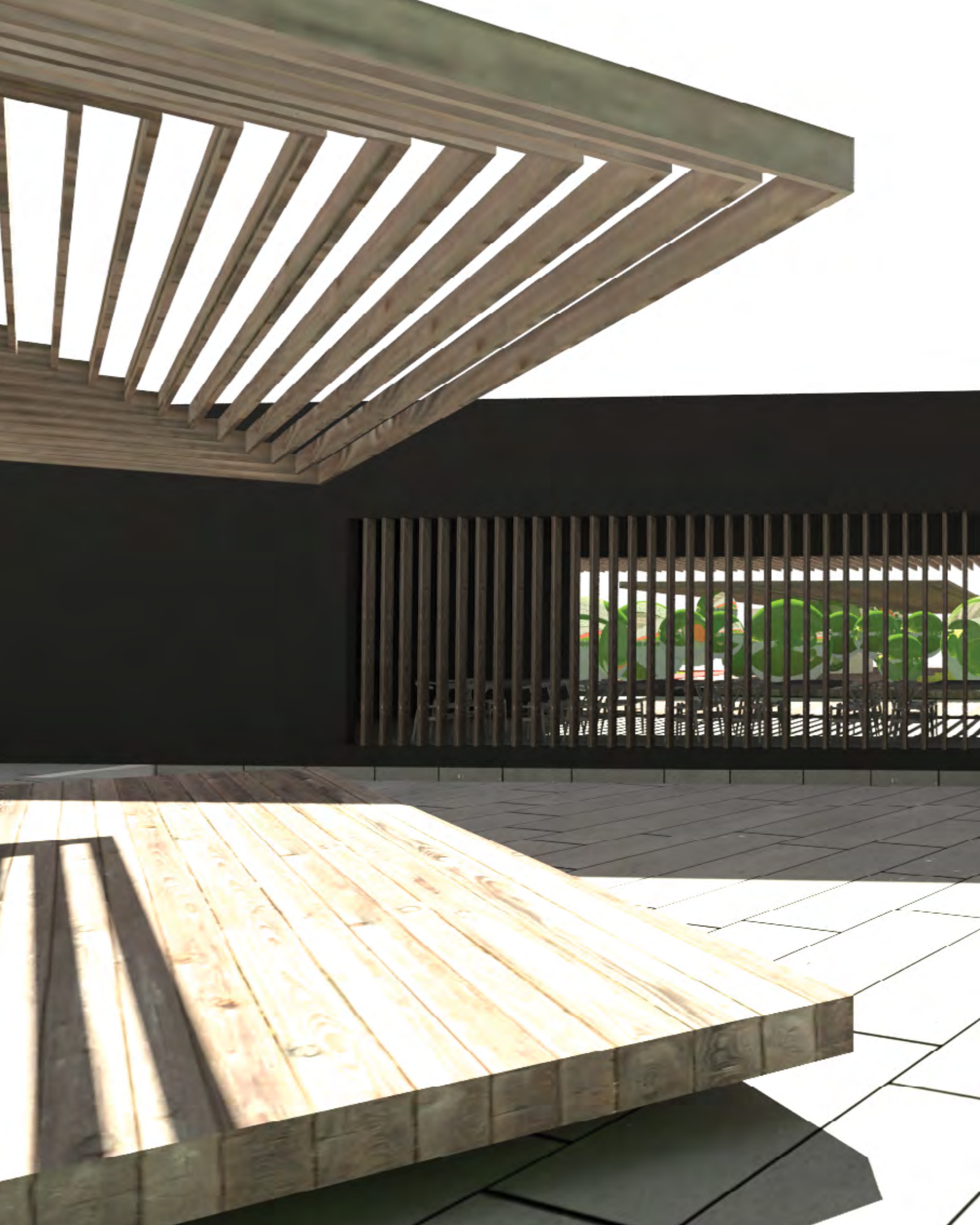

29 sıra numaralı 74858 rumuzlu proje

1. Eleme

Emir ELMASLAR, Ayşe ŞAHİN

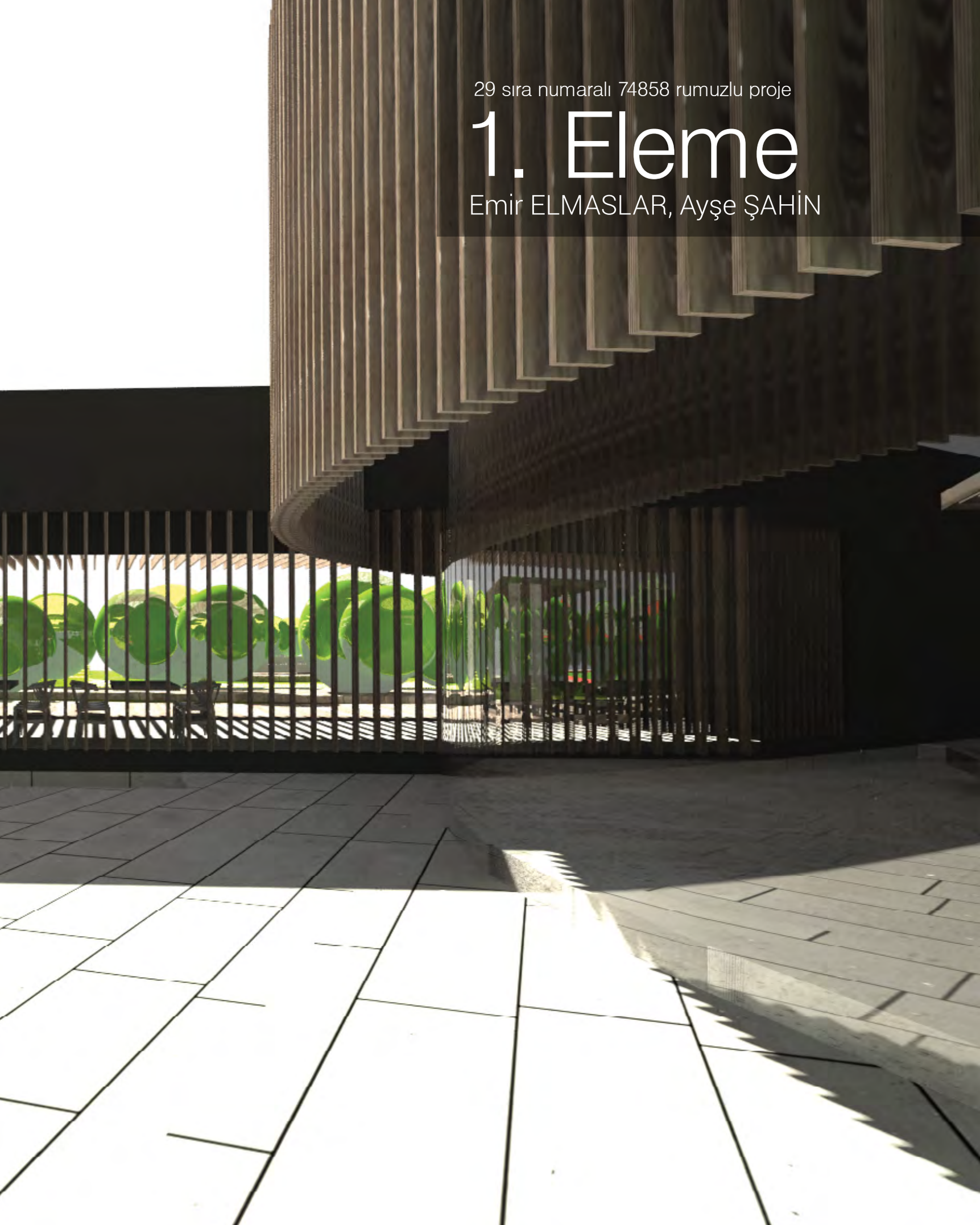

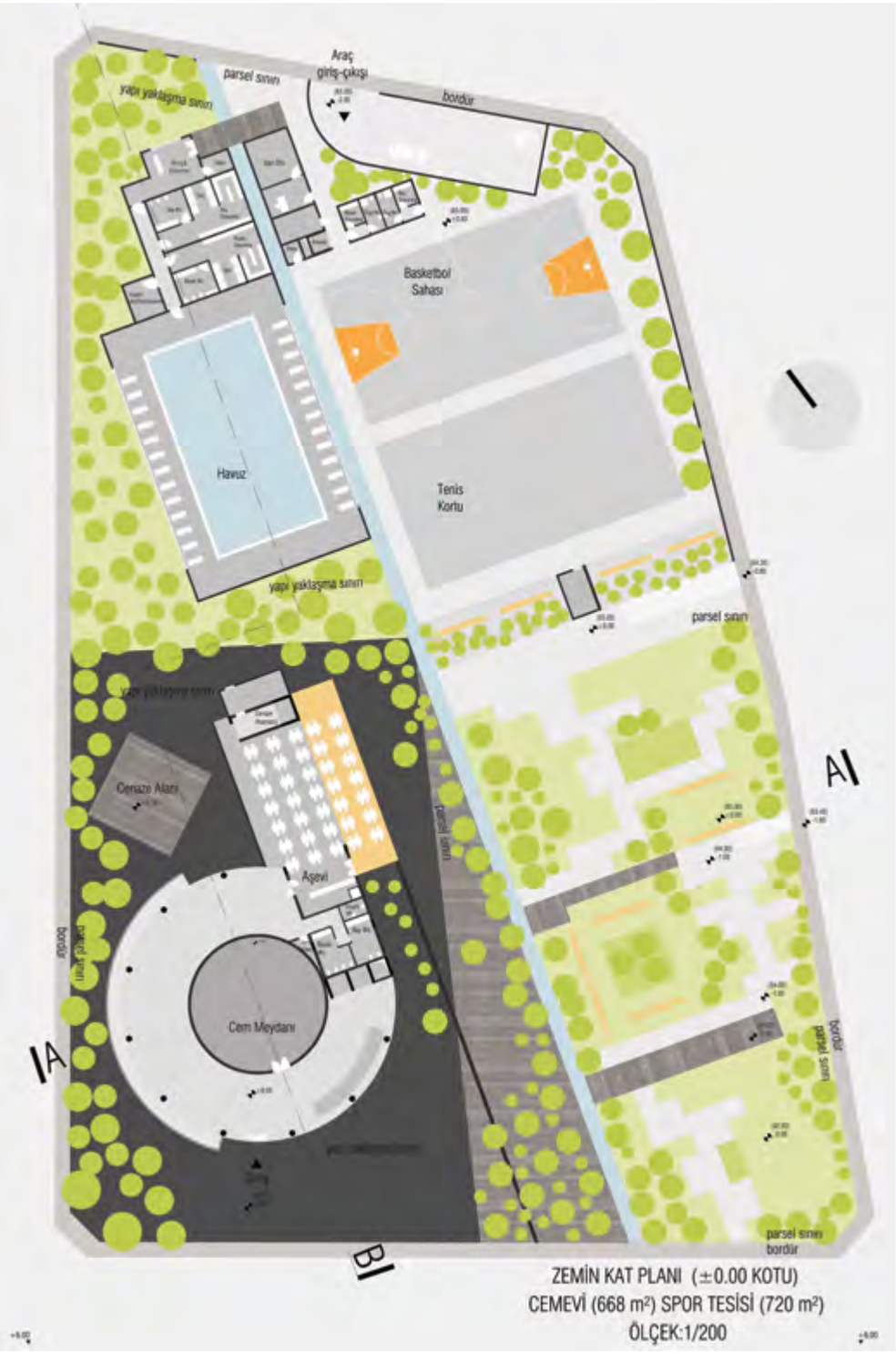

Zemin Kat Planı

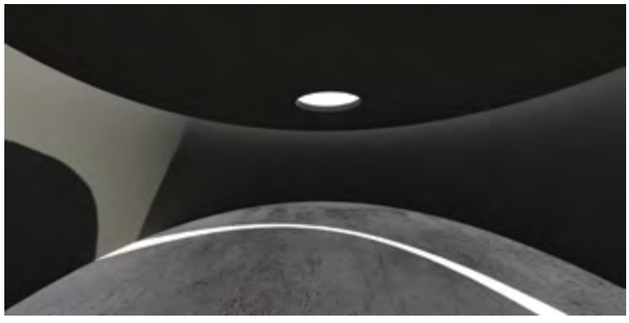

Cemevi tasarımı yapılırken alevi toplumu ve inançları ışığından yola çıkıldı. Alevilerin "yol cümleden uludur " deyişi bir bakıma başlangıç noktasına ışık tuttu. Buradan başladığımızda yapıdan çok burada yapılan ibadetin önemini vurgulamak için, yalın bir yapı tasarlama problemine ilişkin sorulan sorular mekânı şekillendiren yollara dönüştü. Ayazma Caddesi'nden yürüyerek cemevi yaklaşırken sağda yeşil bandın içinde, geri çekilmiş bir yapı görülmektedir. Yapı bu duruşuyla davetkâr bir tutum sergilerken insanda merak duygusu uyandırmaktadır. Dairesel formdaki yapıya baktığımızda 2.40 m kotuna kadar şeffaf bir çeper ve bu çeperi dışından saran 3.60 m yüksekliğinde boşluklu bir ahşap cidar görmekteyiz. Yapıya doğru yürüyüp ahşap cidarın altından geçip içeri girdiğimizde karşımıza bir başka dairesel form çıkmakta. Yapının çekirdeğinde bulunan bu dairesel form cemevine hizmet etmekte. Cem meydanına girdiğimizde tavan döşemesinin orta aksında gördüğümüz 2 metre çapındaki dairesel boşluk ve daire etrafında 50 cm genişliğindeki bant boşluk, duvar ile tavanı kopartarak ışığın içeri alınmasını sağlarken, yapı bir anda kendinden kopup göğe yükselen bir hal almakta. Buradaki fiktif ışıklık aynı zamanda Muhammedî sütuna bir göndermede bulunmakta. Cem meydanından koridora çıkıp ilerlediğimizde sağ tarafımızda aşevi yapısını görmekteyiz.. Aşevinden arka avluya çıktığımızda karşımıza yarı açık cenaze alanı çıkmakta. Ahşap platform zeminden 18 cm yüksekte. Zeminle bağı kopan bir yapı durumu. Üzerinde yer alan 12 katmandan oluşan gölgelikli yapı ise 12 imama, yapı ortasında yer alan ışık deliği ise Muhammed'e göndermede bulunmaktadır. Cemevi yapısının bütününe baktığımızda ise yeşil bir bütünlükte eriyen yalın bir biçim görmekteyiz. Bu da Alevilerin ibadeti için en uygun hali oluşturmakta. Zemin kattan 1.bodrum kata indiğimizde ise bir üst katta çekirdekte yer alan cem meydanının yerini konferans salonu almakta, kütüphane, derslikler ve idari birim ise bunun etrafında sıralanmaktadır. Bu katta yer alan rampa ise buradan direkt bahçe kotuna çıkarken aynı zamanda bir kaçış rampası haline de olanak tanımaktadır. 1.bodrum kat spor tesisi otoparkı 2. bodrum kat ise cemevi otoparkı olarak düşünülmüştür.

TASARIM : Emir ELMASLAR, Ayşe ŞAHİN
YARDIMCI : Çiğdem KAYA, Turgut SAKA
DANIŞMAN : Ayşe ACAR, Koray KARAHASANOĞLU

Son Söz

Cemevinde Cem: Beylikdüzü Cemevi Yarışması Üzerine
Ve ayin başladı...

Hüseyin YANAR
19 Ekim 2015

Bir ibadet gibiydi olanlar... Her adımı hassas, her anı bir nefes, her nefesi derin bir iç çekme, derin bir nefes alma, derin bir nefes verme haliydi arka arkaya sanki hep birlikte yaptığımız... Bir daha, bir daha... Adım adım...

Sonra gölgeler, nefesler birbirine karıştı. Sonra birleşti, bütünleşti hepsi... Bir oldu, bin bir oldu... Sonra yine tekti her biri. Sonra birkaçı bir araya geldi, yine birlikte oldu. Sonra tekrar ayrıldı... Böyle saatler, hatta günler geçti. Sonra yine tekrar bir aradaydık. Alıp vermeler hızlandı, bazen çok hızlandı. Sessizlik yine yok oldu. Sesler, konuşmalar, fısıltılar her yanımızdaydı. Sonra tekrar ayrıldık. Yine sessizliğe gömüldük. Hesaplaşmalar arasında kendi dünyalarımızın kapılarından geçtik; yine tek tek, yine her eşikte durup diğerlerini bekleyerek, yine onların izlerini izleyerek, yine her bir izin üzerinden adım adım giderek.

Sanki bir cemevinin ortasında, sanki bir cem meydanında, sanki birçok cem meydanındaydık. Her bir meydanda kim bilir kaç kere, bir çember etrafında dönüp dönüp duruyorduk... Şimdi artık bütün sınırlar yok olmuştu. Etrafımızdaki mekânların, odaların, duvarların, duvarlarda asılı olanların, çizgilerin, yapıtların arasındaydık, kimin olduğunu bilmediğimiz. Kendi dünyalarımızın, burada gördüğümüz bütün dünyaların kapıları kalktı, yine yok oldu ve yine hep bir oldu. Her birimiz yüzlerce kapıdan geçiyorduk. Tek bir kapıyı bile atlamadan, sanki her bir kapının eşiğine basmadan geçiyorduk. İşte yine cem meydanındaydık, yine her birimizin dünyasındaydık. Yine tek olduk, yine bütün olduk. Kendi dünyalarımızlaydık, bizi çevreleyen diğerleriyle, sanki yüzlerce cemevi ile...

Ve ayin sürdü gitti her yeri bambaşka dünyalarla dolu bir dünyada, yine bir mekândan diğerine, diğerlerine geçerek, sonra tekrar girdiğimiz mekânlara sanki hiç girmemişçesine o mekânlardan hiç çıkmamışçasına, yine birinden diğerine tekrar tekrar girerek, çıkarak, tekrar tekrar her birini yine dolaşarak kurulan yeni mekânların, yeni cemevlerinin, kısacası dev bir emeğin, o emeklerdeki göz nurunun, o güzelim hayalin izlerinde... Hepsinin ayrı ayrı kutlanası, kutsanası izlerinde...

Alevi topluluğu kendi yaşam alanlarını, bununla ilgili kutsal mekânlarını bugünün şartlarına uygun olarak tasarlamak istemekteydi. "Beylikdüzü Belediyesi Cemevi, Kültür Merkezi ve Çevresi Ulusal Mimari Proje Yarışması" da işte bu tür kutsal mekânlarla ilgili yarışmalar dizisi içinde olan çok önemli yarışmalardan biriydi. Bu yarışmaya 82 proje katılmıştı. Tasarımlar cemevi kültürüne derin ipuçları ve katkılar sunmaktaydı. Projeler adeta cem kültürünün sınırlarını aramakta ve bu arayış içinde fonksiyonel, formal, estetik ve kavramsal açıdan kişisel yorumlamalar vermekteydi. Ama cemevi, birçok yarışması olmuş ve çok denenmiş bir mekân değildi. Bu yarışmalar aracılığı ise işte bu mekân deneyimlerinin ve birikimlerinin sağlanması hedeflenmekteydi.

Yarışmada dört kademedeki değerlendirmeler sonunda, 8 proje son tura kaldı. Bu aşamada jüri üyelerinin oy birliği ve genel eğilimleri doğrultusunda, ilk anda ortaya çıkan ikisi ise kazananın belirleneceği finale birlikte girdi. Jüri bunlar dışındaki üçüncülük ödülünü, beş mansiyonu ve üç satın almayı hızla belirledi. Üçüncü ödül peyzajda adeta kaybolan, o gerçekten mütevazı haliyle tasarlanmış 3 no'lu proje oldu. Son ikiye kalan iki proje arasında ise uzun değerlendirmeler yapıldı, her ikisine de farklı taraflardan bakan yorumlamalarla devam edildi. Ama bu tartışmalar aslında yarışmanın belki de en önemli sonuçlarından biriydi. İki proje farklı açılardan hem birbirine benzemekte hem de yine farklı açılardan hiç birbirine benzememekteydi. Sonunda adeta birbirlerinden habersiz bu projeleri yapan iki tasarımcının uzaktan uzağa diyalogları, jüri üyelerinin kişisel bakışları ve farklı yorumlamaları ile oradaki herkesin aklında da ileriye dönük düşünceler bıraktı. Tartışmalar sonunda çoğunluğun kararı ile 20 no'lu proje birinci seçildi. 68 no'lu proje de ikincilik ödülünü aldı.

İkinci proje, jürideki bir arkadaşımızın yaptığı benzetme gibi açık bir el haliydi. Ortasındaki cemevinin etrafındaki boşlukları, önündeki avluları ve arkadları ile dışa açılıyordu. Yatay düzlemde kendine özgü bir daveti vardı. Cem mekânının ve diğer bazı mekânlarının üzerlerindeki prizmatik yukarı doğru daralan ve ışık alan asimetrik ve tekrarlamalardaki ritmik eklentileri ile geleneksele daha da bağlı ama çağdaş bir yorumdu. Kazanan projenin daveti ise daha başkaydı, ana mekânının uzaktan görünen kütlesi ve önünde kente bıraktığı bahçe mekânlarıydı. Ana mekânı dışarıdan görülse de belki de hala keşfedilmeyi bekleyen bir dünyaydı ve daha kapalı bir haldeydi, daha kapalı bir el gibiydi. Sanki avuç içinde saklanmış, oraya varmadan cephelerindeki bölüntüleri ile daha önce hissedilen bu mekânı bulmak gerekiyordu. Yukarı ve aşağı seviyelerden insanların gelişlerini, dolaşımlarını binanın arkasındaki yerleşmede yaşayanların ve vadi tarafından gelenlerin ulaşımına ve arayışlarına bağlı olarak ilkinin aksine iki katta kademeli biçimde yorumlamış, topoğrafyayı kullanmıştı. Cem mekânı yine gelenekselden, Anadolu evinden yola çıkmasına karşın ikinci olan projeden daha da soyut bir havada tasarlanmıştı. Yaratılan atmosferi etkileyiciydi, basit öğeleri ve net boşluğu ile de güçlüydü. Yukarıdan gelen ışığı, tam altındaki meydanı ve sanki büyütülmüş dev ahşap kafesleri ve bütününde hayal edilen havası ile yorumlanmıştı.

Ama her şey belki de bir bütündü. En sonunda jüriyi bu sonuca getirmiş olanlar, bu aşamaya gelmeden önceki safhalarda yapılan uzun tartışmalar, suyun üzerinde görünenin altındaki buz dağı, katılan bütün projelerin arayışları ve Cem Evi üzerine yarışmacıların birbirinden farklı çözümlemeler ve farklı farklı hayalleriydi. Kazananı, diğer ödülleri ile adeta birçok şey bunlar üzerine inşa edilmişti, jüri olarak bu süzgeçten geçirilmişti. Sanki eksiksiz bütün ipuçları önümüze döküldü. Hepimiz için adeta ucu açık olan bu sürecin ilk başlangıcından finaline hep birlikte adım adım gelindi. Bugün olduğu gibi, daha sonra da bizleri daha da düşündürecek, hepimizin mimarlık ve ötesi adına dersler çıkartacağı bir serüvenin basamaklarından biri oldu. Hep birlikte birkaç gününü çok yoğun olarak yaşadığımız, önüyle arkasıyla tartışmaları ile daha da çok yaşayacağımız anlardı. Çok anlamlı bir deyişte olduğu gibi hepimiz, her birimiz için, "Yol bir, sürek bin bir" oldu ve olacaktı.